

385

385

S/NO. 1598
Acc NO. 15182

శ్రీ అరవింద వ్యాసావళి

నామోదయ

శ్రీ అరవింద

వాఙ్మయము

౧.	శ్రీ అరవిందోపన్యాసము	౦- ౪-౦
౨.	శ్రీ అరవింద జీవితము	౧- ౦-౦
౩.	శ్రీ అరవింద దర్శనము	౧- ౦-౦
౪.	శ్రీ అరవింద లేఖలు	౦. ౪-౦
౫.	శ్రీ అరవింద వ్యాసావళి	౧- ౦-౦
౬.	జగన్మాత	౦- ౬-౦
౭.	మాత పంచనములు	౦- ౪-౦
౮.	యోగదర్శిని	౦- ౬-౦
౯.	యోగదీక్షికలు	౦-౧౦-౦

పోస్టేజీ పేటు

చ. వేంకటకృష్ణయ్య

పుదుచ్చేరి (S. I. R.)

TL
B. 71172
35741
159266

విందులు

SINO. 1598

Aceno. 15182

385
741

Sl NO. 1538

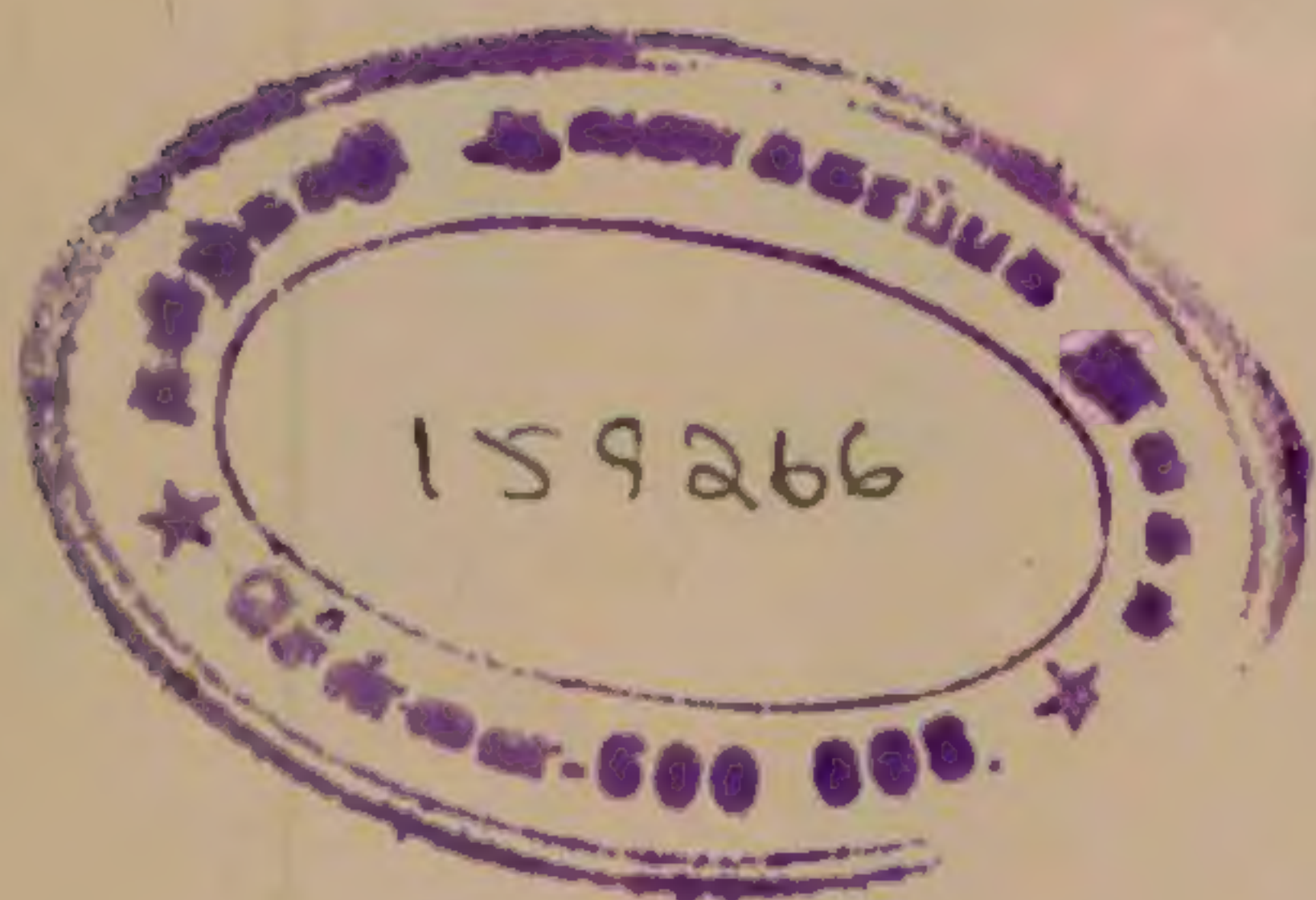
Sl NO. 15102

శ్రీ ఆరవింద వ్యాసావళి

ప్ర కా శ కు ల గు

చతుర్వేదుల వేంకట కృష్ణయ్యగారిపేర

గ్రంథముయొక్క సమస్తహక్కులు రిజిస్టరుచేయబడినవి.

TL

QV2147M72

35 N41

వావిళ్లవారి ముద్రణాలయము
మ ద్రా సు.

Dr. Ravindra Vyasaiah
శ్రీ అరవింద వ్యాసావళి

(వంగభాషనుండి అనువాదము)

అనువాదకులు .

బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి చంద్రశేఖరంగారు.

✓

Chandrasekharam

వెల ఒక రూపాయ

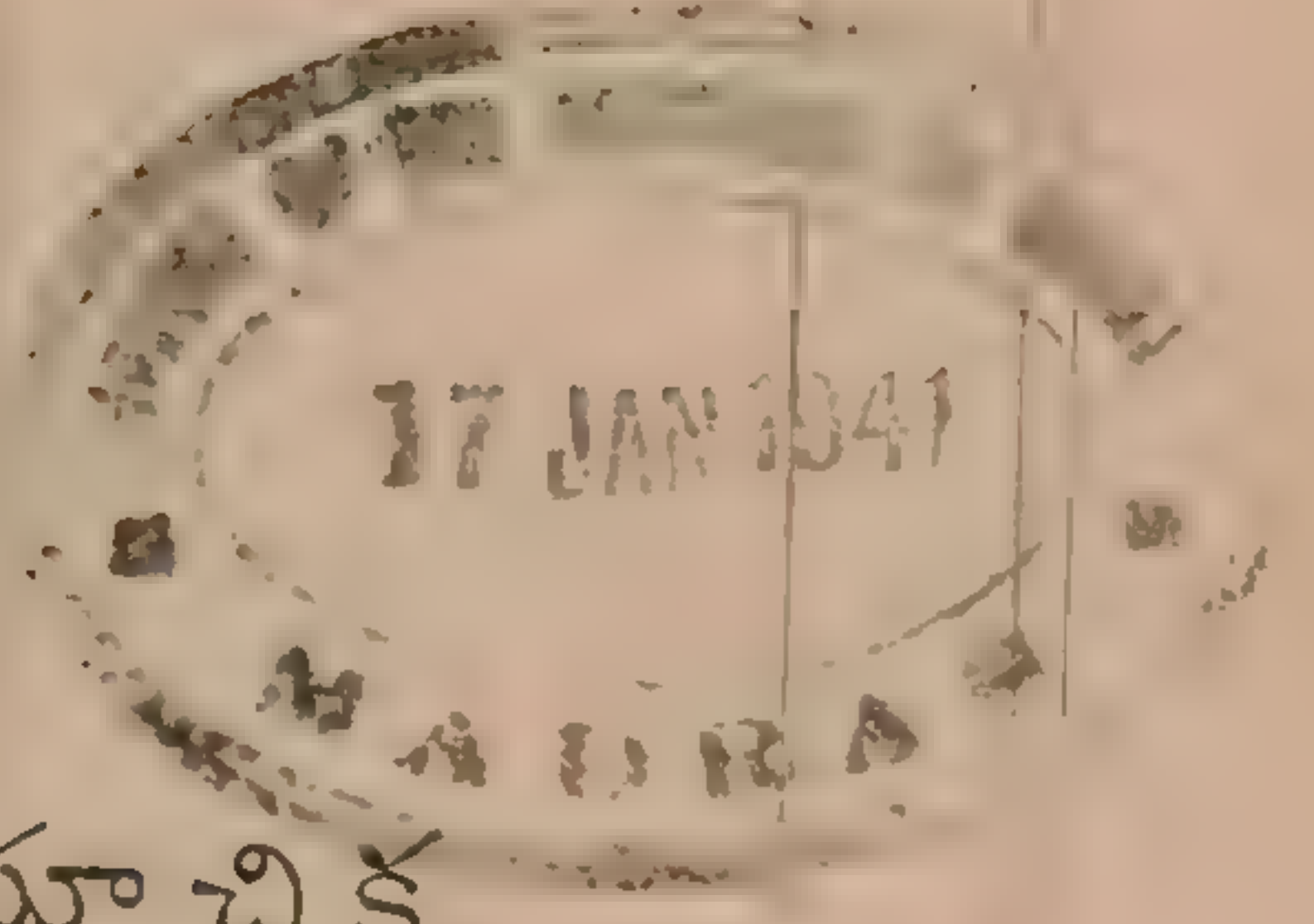
159266

TL

వి. వి. 7 M 72

• 35741

౧౫౪౦.

విషయ సూచిక

ధర్మము: ౧—౧౦౦ పుటలు.

	పుటలు.
౧ మనధర్మము	౧— ౧౨
౨ గీతాధర్మము	౧౨— ౨౦
౩ సన్యాసము, త్యాగము	౨౦— ౩౧
౪ మాయ	౩౧— ౪౪
౫ అహంకారము	౪౪— ౫౦
౬ నివృత్తి	౫౦— ౫౭
౭ ఉపనిషత్తులు	౫౭— ౬౪
౮ పురాణము	౬౪— ౭౦
౯ ప్రాకామ్యము	౭౦— ౮౦
౧౦ విశ్వరూపదర్శనము	౮౦— ౯౧
౧౧ స్తవ సంకీర్తనము	౯౧— ౧౦౦

జాతీయత: ౧౦౩—౧౯౮

పుటలు.

౧౨ నవ జన్మము	౧౦౩—౧౧౨
౧౩ జాతీయ జాగరణము	౧౧౨—౧౨౫
౧౪ గతమునుగూర్చిన ప్రశ్న	౧౨౫—౧౪౪
౧౫ స్వాధీనతయొక్క అర్థము	౧౪౪—౧౫౦
౧౬ దేశము, జాతీయత	౧౫౦—౧౫౭
౧౭ మా ఆశ	౧౫౭—౧౬౫
౧౮ ప్రాచ్య పాశ్చాత్యములు	౧౬౫—౧౭౮
౧౯ భారతృత్వము	౧౭౮—౧౮౯
౨౦ భారతీయ చిత్రవిద్య	౧౮౯—౧౯౮

విన్నపము

శ్రీ అరవిందు లీ వ్యాసముల బ్రకటించి ముప్పది రెండేండ్లు గావచ్చినది. ఆలిపూరుబాంబు కేసులో నిర్దోషిగా తేలి విడుదలయైవచ్చినతరువాత ౧౯౦౯-వ సంవత్సరమున, ఆ నాటి రాచకీయ పరిస్థితులవలన విధిలేక తాత్కాలికముగా రాచకీయరంగమున బ్రవేశించియుండినపుడు, 'కర్తయోగిని' అను ఆంగ్లవారపత్రికతోబాటు 'ధర్మ' అను బంగాలీవారపత్రికను స్థాపించి నిర్వహించియుండిరి. ఆపత్రికలోని కొన్ని వ్యాసములు 'ధర్మము మఱి జాతీయత' అనుపేర గ్రంథరూపమున బ్రకటితమైయున్నవి. ఆ బంగాలీగ్రంథమున కనువాదమే ఈగ్రంథము.

శ్రీఅరవిందులు ఇపుడు కేవల మొక్క యోగ సంబంధము తప్ప రాచకీయసంబంధమునేగాక మఱి యితర

సంబంధములనుగూడ బరిత్యజించిన విషయము మఱియు శ్రీఅరవిందాశ్రమమందు రాచకీయములు నిషేధ్యములను విషయము నంద టెఱింగినదే. కాని ౧౯౦౮-వ సంవత్సరారంభమున శ్రీ అరవిందులు యోగసిద్ధిని ఆత్మసాక్షాత్కారమును బడసినతరువాతనే ఈ వ్యాసముల రచించి రనువిషయము పలువురకు తెలియకపోవచ్చును.

దు | సర్వత్ర సర్వేశ్వరీనిదర్శించి సత్యమునెఱింగి ఆధ్యాత్మిక దృష్టితో ననేకసమస్యలనుగుఱించి శ్రీఅరవిందులు వెల్లడించుచున్నారు. నేడును మనల నెదుర్కొని కలవరపడుచు మత సాంఘిక రాచకీయాది సమస్యల యథారూపము గ్రహించుట కీవ్యాసము లుపకరించగలవను విశ్వాసముతో ఈగ్రంథమును ఆంధ్రలోకమున కందించుచున్నాను.

అనువాదకులగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి చంద్రశేఖరంగారు తెలుగుసీమకు చిరపరిచితులు. శ్రీ అరవిందవాఙ్మయముగా నింతవఱకు నే బ్రకటించినగ్రంథములలో మూడు వా రనువదించినవే. శ్రీ అరవిందులపట్ల భక్తివిశ్వాసములు గల వీరు నావేడికోలును మన్నించి ఈగ్రంథము ననువదించి.

యిచ్చి సాయపడినందుల కెంతయు కృతజ్ఞుడను. సుప్రసిద్ధులగు వావిళ్లముద్రణాలయాధిపతులు, బ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు, తమ ముద్రణాలయమున ఈ గ్రంథమును 'యోగదీపికలు' అను వఃటొక గ్రంథమును తక్కువ రేట్లతో ముద్రింపించి సాయపడినందులకు నా కృతజ్ఞతావందనముల వారి కర్పించుకొనుచున్నాను.

ఇట్లు,

విధేయుడు

చ. వేంకటకృష్ణయ్య,

ప్రకాశకులు.

శ్రీ ఆరవిందాశ్రమం
పుదుచ్చేరి
తే ౨౪-౬-౪౦. ది

శ్రీ ఆ ర వి ం దు లు

(౧౯౦౯ లో ఆలిపూరు బాంబుకేసులో నిర్దోషిగా తేలి విడుదలయై వచ్చినపుడు.)

ॐ
ॐ
ॐ

మ న ధ ర్త ము

మనధర్తము సనాతనధర్తము. ఈ ధర్తము మూడు విధములు; మూడు బాటలలో నడచుచున్నది; కర్తల మూడింటి యం దాసక్తిమై యున్నది. మనధర్తము మూడు విధములు. అంతరాత్మ యందును, మానసిక జగము నందును, స్థూలజగము నందును, ప్రకృతిచే సృజింపఁబడి మహాశక్తిచే నడిపింపఁబడు ఈ విశ్వరూపమున భగవంతుఁడు తన ఆత్మప్రకాశమును గావించుకొనియున్నాఁడు. ఈ మూడు స్థానములందును ఆతనితో సంయోగము బడయు ప్రయత్నమే సనాతనధర్తము యొక్క త్రివిధత్వము. మనధర్తము మూడు బాటలలో నడచుచున్నది. వేర్వేరుకాని లేక సమకూర్పఁబడినట్టికాని, జ్ఞాన-భక్తి -- కర్త లనఁబడు ఉపాయముల మూడింటిచే ఆ సంయోగావస్థ మనుష్యునకు సాధ్యము. ఈ ఉపాయముల

మూడింటివలన అంతఃశుద్ధిని సాధించి భగవంతునితో
 సంయోగమును బడయఁబోవుటయే సనాతనధర్మము
 యొక్క మూడు బాటల నడక. మన ధర్మము కర్మల
 మూడింటియం దాసక్తిమై యున్నది. మనుష్యుని ప్రధాన
 వృత్తు లన్నింటి యందును మూడు ఊర్ధ్వమునకుఁ
 గొంపోవునవి, బ్రహ్మప్రాప్తి కవసరమైన బలము నిచ్చునవి;
 అవి సత్యము, ప్రేమ, శక్తి. ఈ మూడువృత్తుల వికాస
 ముచే మానవజాతియొక్క క్రమోన్నతి సాధింపఁబడుచు
 వచ్చుచున్నది. సత్య-ప్రేమ-శక్తుల ద్వారమున, పై
 మూడు బాటలందును మున్ముందునకు నడుచుటయే సనా
 తనధర్మముయొక్క కర్మత్రయము.

సనాతనధర్మమునందు అనేక గౌణధర్మములు నెల
 కొనియున్నవి. సనాతనము నూతనమునకొని, పరివర్తనశీలము
 లైన అనేక ధర్మములు, వివిధములైనవి—గొప్పవియును
 తుద్రములును—తమ తమ కార్యములందు మెలఁగు
 చున్నవి. అన్నివిధములైన ధర్మములకును కర్మలకును
 స్వభావమువలననే సృష్టి. సనాతనధర్మము జగముయొక్క—

సనాతన స్వభావమువై నెలకొల్పఁబడినట్టిది. మఱియు ఈ వివిధధర్తములును వివిధములైన ఆధారములయొక్క స్వభావముల ననుసరించి యేర్పడినవి. వ్యక్తిగతధర్తము, జాతిధర్తము, యుగధర్తము ఈ విధముగా అనేకధర్తములు గలవు. అనిత్యములని ఈ యవి ఉపేక్షింపఁ దగినవి కావు, వర్జింపఁదగినవి కావు; ప్రత్యుత అనిత్యములును పరివర్తనశీలములును అగు ధర్తములద్వారముననే సనాతన ధర్తము వికసించుచున్నది, అనుష్ఠితమగుచున్నది. వ్యక్తిగతధర్తము, జాతిధర్తము, వర్ణాశ్రితధర్తము, యుగధర్తము అను వీనిని పరిత్యజించినచో సనాతనధర్తమునకు పుష్టి కలుగకపోవుటయే గాక, అధర్తమే వృద్ధిపొందును. మఱియు గీత యం దేది సంకరమని పేర్కొనఁబడి యున్నదో, అనఁగా సనాతనప్రణాళికి భంగము, క్రమోన్నతికి ప్రతీపగతి, ఇది పాపముచేతను అత్యాచారము చేతను వసుంధరను దగ్ధము చేసివైచును. ఈపాపముయొక్కయు అత్యాచారముయొక్కయు పరిమితి మిక్కుటముకాఁగా, మానవోన్నతికి శత్రువులై ధర్తమును చెండాడు ఆసురశక్తుల మూఁక క్రొవ్వి బలుపుచెంది

ఎపుడు స్వార్థ కౌర్యా హంకారములతో దశదిశలను
కప్పివైచునో, మఱియు అనీశ్వరమైపోయిన జగమునం
దీశ్వర వేషమును దాల్చుట కారంభించునో, అపుడు
దుఃఖముచే క్రుంగిపోయెడు పృథివియొక్క భారమును
తగ్గించు తలఁపుతో భగవంతుని అవతారమో విభూతియో
మానవదేహమునందు వెలువడి మరల ధర్మపథమును
నిష్కంఠక మొనర్చును.

సనాతనధర్మమును యథార్థముగా పరిపాలింపవలె
నన్న, వ్యక్తిగత ధర్మము, జాతి ధర్మము, వర్ణాశ్రమ
ధర్మము, యుగ ధర్మము వీని ఆచరణము నెల్లపుడును
కాపాడవలయును. కాని ఈ వివిధధర్మములలో ఎక్కు
వయు తక్కువయు అను రెండు తెఱఁగులు గలవు.
ఎక్కువధర్మముతో తక్కువదానిని మేళవించియు సంశో
ధనమొనర్చించియు అనుష్ఠించుట శ్రేయస్కరము. ఎట్లన,
వ్యక్తిగతధర్మమును జాతిధర్మముయొక్క అంకమునందు
నెలకొల్పి ఆచరింపనిచో, జాతి భగ్నమై పోవును ; ఇంక
జాతిధర్మము లుప్తమైనచో వ్యక్తిగతధర్మమునకే ఔత్త

మును అవకాశమును నష్టమైపోవును. ఇదియును ధర్మ సంకరమే ; ఇట్టిసంకరముయొక్క ప్రభావముచేతఁ గూడ జాతియు సంకరకారులును అతల నరకమునఁ బడిపోవుదురు. జాతిని మొదట రక్షింపవలయును; అప్పుడే వ్యక్తియొక్క ఆధ్యాత్మికమును, నైతికమును, ఆర్థికమును అగు ఉన్నతిని నిరాపదముగా రక్షింప వీలగును. మఱియు వర్ణాశ్రితధర్మమునుగూడ యుగధర్మముయొక్క మాసయందు కరిగి పోసి నిర్మింప సమర్థులము కామేని, మహత్తరమగు యుగధర్మముయొక్క ప్రతికూలగతిచే వర్ణాశ్రితధర్మము తుత్తుమురై వినష్టమై పోగా, సమాజమును అట్లే తుత్తుమురై వినష్టమగును. తక్కువ ధర్మ మెల్లపుడును ఎక్కువ ధర్మమునకు అంశమో సహాయకమో అగుచుండును. ఈ సంబంధమునకు తాటుమాటు సంఘటిల్లుచో, ధర్మసంకరముచే సంభవించెడు మహానర్థము వాటిల్లుచున్నది. తక్కువ ధర్మమునకును ఎక్కువధర్మమునకును విరోధము జనించెనేని, తక్కువధర్మమును బరిత్యజించి ఎక్కువధర్మము ననుష్ఠించుట మంగళప్రదము.

మా యుద్దేశ్యము సనాతనధర్మమును ప్రచారము చేయుట, మఱియు సనాతనధర్మము నాశ్రయించిన జాతి యుగధర్మముల ననుష్ఠించుట. మనము భారతవాసులము, ఆర్యజాతియొక్క వంశీయులము, ఆర్యశిక్షకును ఆర్యనీతి కిని అధికారులము. మన కులధర్మమును జాతిధర్మమును ఈ ఆర్యభావమే. జ్ఞాన-భక్తి-నిష్కామకర్మలు ఆర్య శిక్షకు మూలము. జ్ఞానము, ఉదారత, ప్రేమ, సాహసము, శక్తి, వినయము ఇవి ఆర్యచారిత్రముయొక్క లక్షణములు. మానవజాతికి జ్ఞానమును వితరణచేయుట, జగతికి ఉన్నతోదారమైన చారిత్రము విషయమున నిష్కళంకములైన ఆదర్శముల నొసఁగుట, దుర్బలుల రక్షించుట, ప్రబలులైన అత్యాచారులను శాసించుట ఆర్యజాతియొక్క జీవనమున కుద్దేశ్యములు. ఆ ఉద్దేశ్యములను సాధించుటయందే ఆర్యధర్మముయొక్క చరితార్థత. మనము ధర్మభ్రష్టులము, లక్ష్యభ్రష్టులము; ధర్మసంకరమునందును భ్రాంతిసంకులమైన తామసికమోహమునందును పడి ఆర్యులశిక్షానీతులను పోఁగొట్టుకొంటిమి. మనము ఆర్యజాతియయ్యును శూద్రత్వమును శూద్రధర్మస్వరూపమైన దాసత్వమును అంగీకరించి,

జగతియందు హేయములమై, ప్రబలులయొక్క పదముల
క్రింద మట్టగింపఁబడి, దుగ్గిఖసరంపరలయందు పీడింపఁబడు
చున్నాము. కావున, మనము బ్రతుకవలయునేని, అనంత నర
కమునుండి ముక్తిబడయుటకు లేశమాత్రమైన అభిలాష
మన కుండెనేని, జాతిని రక్షించుట మనప్రథమకర్తవ్యము.
జాతిని రక్షించుట కుపాయము ఆర్యచారిత్రమును మరల
నిర్మించుట. దేనివలన జననియగు జన్మభూమియొక్క భావి
సంతానము జ్ఞానవంతము, సత్యనిష్ఠము, మానవప్రేమ
పూర్ణము, భాతృభావభావితము, సాహసయుక్తము, శక్తి
మంతము, వినీతము నగునో అట్టిశిక్షను, ఉచ్చమైన ఆదర్శ
ములను, మఱియు ఆర్యభావోద్దీపకమైన కర్తవ్యప్రణాళిని
సమస్తజాతికిని ముఖ్యముగా యువకులకును ఇచ్చుట
మాప్రథమోద్దేశ్యము. ఈ కార్యమునందు కృతార్థులము
కానంతవఱకును సనాతన ధర్మప్రచారము ఊషరక్షేత్ర
మునందు విత్తులను వెదచల్లుట మాత్రమే యగును.

జాతిధర్మము ననుష్ఠించుటచే యుగధర్మమును
సేవించుట సులభముగా సాధ్యమగును. ఈ యుగము
శక్తియొక్కయు ప్రేమయొక్కయు యుగము. కలి ప్రారం

భింపఁగా జ్ఞానకర్తములు భక్తి కథీనములును సహాయకములును అయినవై తమ ప్రవృత్తులను చరితార్థ మొనర్చుకొనును ; సత్యమును శక్తియును ప్రేమ నాశ్రయించి మానవజాతియందు ప్రేమను వికసింపఁజేయ యత్నపడును. బౌద్ధధర్మముయొక్క మైత్రిదయలును, క్రైస్తవధర్మముయొక్క ప్రేమశిక్షయు, ముసల్మానుధర్మముయొక్క సామ్యభ్రాతృత్వములును, పౌరాణికధర్మముయొక్క భక్తి ప్రేమములును ఈ ప్రయత్నముయొక్క ఫలితములు. కలియుగమున సనాతనధర్మము మైత్రి, కర్త, భక్తి, ప్రేమ, సామ్యము, భ్రాతృభావము అను వీని సాహాయ్యమును గైకొని మానవుల కల్యాణమును సాధించును. జ్ఞాన భక్తి నిష్కామకర్తలచే నిర్మితమైన ఆర్యధర్మమునందు ఈ సకల శక్తులును ప్రవేశించి, వికసించి, తమతమప్రవృత్తుల నెఱవేఱికకై తమ విస్తృతికై మార్గమును వెదకుకొనుచున్నవి. శక్తి ఉదయింప నుండుటకు లక్షణములు కఠినమైన తపస్య, ఉచ్చమైన ఆకాంక్ష, ఉదారమైన కర్త. ఎప్పుడీ జాతి తపస్వి యగునో, ఉచ్చమైన ఆకాంక్షయందు ప్రవర్తిలునో, ఉదారమైన కర్తయందు ప్రయాసపడునో

అపుడు జగముయొక్క సౌభాగ్యపు దినము లారంభ మయ్యెననియు, ధర్తవిరోధకమైన ఆసురిక శక్తికి పతనమును దేవ శక్తికి పునరుత్థానమును అవశ్యం భావియనియు ఎఱుంగ నగును. కావున ఈ లక్షణముల ననుసరించు శిక్షయు ప్రస్తుత మవసరము.

యుగధర్త జాతిధర్తములు సాధింపఁబడెనేని జగ మం దంతటను సనాతనధర్తము నిరాటంకముగా ప్రచారముచేయఁబడిన దగును, అనుష్ఠింపఁబడిన దగును. పూర్వ కాలమునుండియు విధాతచే ఏది నిర్దేశింపఁబడెనో, దేని సంబంధమున భవిష్యోక్తి శాస్త్రమునందు వ్రాయఁబడి యున్నదో, అదియును కార్యరూపమున అనుభూతము కాఁగలదు. సమస్తజగమును ఆర్యదేశమున జనించిన బ్రహ్మజ్ఞానులకడ జ్ఞానధర్త శిక్షలను బడయఁగోరినదై భారత భూమిని తీర్థముగఁ గైకొని, అవనతమ స్థకముతో దాని ప్రాధాన్యమును స్వీకరించును. ఆ దినమును గైకొనివచ్చు టకై భారతవాసుల జాగరణము, ఆర్యభావముయొక్క నవోత్థానము.

గీతా ధర్మము

గీతను శ్రద్ధతోఁ జదివినవారల మనసునందు
బహుశః ఈప్రశ్న ఉత్థితము కావచ్చును:—శ్రీకృష్ణ
భగవానుఁడు మాటిమాటికిని యోగశబ్దమును వ్యవహా
రించుటయు యుక్తావస్థను వర్ణించుటయు కలదుగదా, ఏల
ఈయోగము సాధారణముగా లోకమున యోగమని
వేర్కొనఁబడుదానితో సరిపోకున్నది?—అని. శ్రీకృష్ణుఁ
డచ్చటచ్చట సన్యాసమును ప్రశంసించినాఁడు, అనిర్దేశ్య
మగు పరబ్రహ్మముయొక్క ఉపాసనకు ఫలముగా పరమ
గతియు నిర్దేశించినాఁడు. కాని దానిని బహుసంక్షిప్త
ముగా సమ్మాప్తమొనర్చి, గీతయొక్క అధికభాగమునందు
త్యాగముయొక్క మహత్త్వము, వాసుదేవునియెడ శ్రద్ధ
వలనను ఆత్మసమర్పణమువలనను పరమగతిప్రాప్తి వీనిని
వివిధోపాయములచే అర్జునునకు బోధించినాఁడు. ఆరవ

అధ్యాయమందు రాజయోగ మించుక వర్ణించబడినది.
కాని గీతను రాజయోగమునుదెల్పు గ్రంథమని చెప్పు
టకు వీలులేదు. సమత, అనాసక్తి, కర్తృఫలత్యాగము,
శ్రీకృష్ణు నెడ సంపూర్ణమైన ఆత్మసమర్పణము, నిష్కామ
కర్తృ, గుణాతీతత్వము, మఱియు స్వధర్మసేవ, ఇవియే గీత
యొక్క మూలతత్త్వములు. ఈశిక్షణమునే భగవంతుడు
పరమజ్ఞానమనియు గూఢతమరహస్య మనియు కీర్తించి
నాడు. మా నమ్మకము గీతయే జగతియొక్క భావిధర్మ
మునకు సర్వజనసమ్మతమైన శాస్త్రము కాఁ గలదని. కాని
గీతయొక్క నిజమైన ధర్మము ఎల్లరకును బోధపడుట
లేదు. గొప్పగొప్పపండితులు, ఉత్తములైన మేధావులు, తీక్షణ
బుద్ధిగల లేఖకులు వీరుగూడ దీనియొక్క గూఢార్థమును
గ్రహించువిషయమున సమర్థులు కాకున్నారు. ఒకవైపున
మోక్షైకపరాయణులగు వ్యాఖ్యాకారులు గీతయందు
అద్వైతవాదమును సన్యాసధర్మముయొక్క శ్రేష్ఠత్వమును
వీక్షించినారు. మఱొకవైపున ఆంగ్లేయదర్శన పారంగతుఁ
డైన బంకిమచంద్రుడు కేవలము వీరభావముతో కర్తృవ్య
మును పరిపాలించుట మాత్రమే గీతయం దుపదేశింపఁ

బడినదని గ్రహించి, ఆ అర్థమునే యువజనుల మనము
 నందు నాటఁజేయఁబెట్టించినాఁడు. సన్యాసధర్మము చాల
 మేటి ధర్మ మనుటయందు సందేహములేదు. కాని ఆధర్మ
 మును చాల కొలఁదిమంది మాత్రమే ఆచరింపఁగలరు.
 ధర్మము సర్వజనసమ్మత మగుటకై, దాని ఆదర్శమును
 తత్త్వశిక్షయు సర్వసాధారణముగా ఎల్లరును తమతమ
 జీవితములందును కర్మక్షేత్రములందును అందుబాటుచేసి
 కొనుటకు వీలై యుండవలెను. మఱియును ఆ ఆదర్శమును
 సంపూర్ణముగా ఆచరించుటవలన, అల్పజన సాధ్యమనఁబడు
 ఆ పరమగతియు ప్రాప్తము కావలయును. వీరభావముతో
 కర్తవ్యమును పాలించుట గొప్పధర్మమనుట నిజమే; కాని
 కర్తవ్యమేమి అను ఈ జటిలప్రశ్నతో మతమునందును
 నీతియందును ఎంతయో సంకటము. “కర్మగతి గహనము;
 కర్తవ్య మేది, అకర్తవ్య మేది ; ఏది కర్మ, ఏది అకర్మ,
 మఱియు ఏది వికర్మ ; ఇది నిర్ణయించుపట్టున జ్ఞానులును
 విమోహితులగుచున్నారు. కాని, ఏజ్ఞానముచే గంతవ్య
 పథము సులభముగా నిర్ణీత మగునో, కర్మజీవనము
 యొక్క లక్ష్యమును, నిత్యమును అనుష్ఠింపఁ దగిన

నియమములును సుస్పష్టముగా నొక్కమాటలో వ్యాఖ్యాతమగునో అట్టిజ్ఞానము నీ కిత్తును” అని భగవంతుఁడు పలికినాఁడు. ఈజ్ఞాన మేది? వేనవేలమాటల సారమైన ఈ ఒక్కమాటను ఎచ్చట పట్టుకొందుము? గీతయొక్క కడపటి అధ్యాయమందు భగవంతుఁ డెచ్చట తన గుహ్యతమమైన పరమవచనమును అర్జునునకు తెలుపుదునని వాగ్దానమొనరించెనో, అచ్చటనే ఈ దుర్లభమును అమూల్యమును అగు వస్తువు వెదకినచో దొరకఁగలదని మా విశ్వాసము. సర్వగుహ్యతమమైన ఆపరమవచనమేది?

“మన్తనా భవ మద్భక్తో మద్యాజీ మాం నమస్కరు మామేవైష్యసి సత్యం తే ప్ర తిజానే ప్రియోఽసి మే. సర్వధర్తాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం ప్రజ [చః”. అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మాశు

ఈ రెండు శ్లోకముల యర్థమును ఒక్కమాటలో తెలుపవచ్చును. ఆమాట ఆత్మసమర్పణము. ఎవ్వఁ డే పరిమాణమున శ్రీకృష్ణునికడ ఆత్మ సమర్పణ మొనర్ప నేర్చునో, అతని శరీరమున అంత పరిమాణమున భగవద్దత్తమైన

శక్తి ప్రవేశించి, పరమమంగళమయఁడైన భగవంతుని
 ప్రసాదముచే దానిని పాపవిముక్త మొనర్చి దేవభావ
 మును బడయఁజేయును. ఈ ఆత్మసమర్పణము మొదటి
 స్తోకముయొక్క మొదటిపంక్తియందు వర్ణింపఁబడినది.
 తన్మనస్కుఁడును తద్భక్తుఁడును తద్యాజియును కావల
 యును. తన్మనస్కుఁడనఁగా సర్వభూతములందును ఆతనిని
 దర్శించుట, సర్వకాలములందును ఆతనిని స్మరించుట, సర్వ
 కార్యములందును సర్వఘటనములందును ఆతని శక్తిజ్ఞాన
 ప్రేమముల ఫలను వీక్షించి పరమానందమున నిలిచియుం
 డుట. తద్భక్తుఁడనఁగా ఆతనిపై సంపూర్ణమైన శ్రద్ధా
 ప్రేమముల నిల్పి ఆతనితో కలిసియుండుట. తద్యాజి
 యనఁగా అల్పములును అనల్పములును ఐన సర్వకర్తము
 లును శ్రీకృష్ణు నుద్దేశించి యజ్ఞభావముతో సమర్పించుట,
 మఱియు స్వార్థమునందును కర్తృఫలమునందును ఆసక్తిని
 వీడి భగవదర్థమే కర్తవ్యమగు కర్తయందు మెలఁగుట.
 మానవునిపక్షమున సంపూర్ణమైన ఆత్మసమర్పణము కఠినము.
 కాని ఇంచుక ప్రయత్నము చేసినచో స్వయముగా భగ
 వానుడే గురువును, రక్షకుఁడును, నెచ్చెలియు నై అభయ

దాన మొసఁగి యోగపథమున మనలను మున్ముందునకు నడపును. 'స్వల్ప మప్యస్య ధర్మస్య త్రాయతే మహతో భయాత్'. ఈ ధర్మము నాచరించుట సులభమనియు సుఖ ప్రదమనియు ఆతఁడు పలికినాఁడు. అది యథార్థముగా నట్లే; మఱియు సంపూర్ణాచరణముయొక్క ఫలము అ నిర్వచనీయమైన ఆనందము, శుద్ధి, శక్తిలాభము. “మా మేవైష్యసి”—అనఁగా, నన్నుఁ జేరుదువు, నాతో వసిం తువు, నాప్రకృతిని బడయుదువు. ఈ మాటయందు సాదృశ్యము, సాలోక్యము, సాయుజ్యము అను ఫలముల యొక్క ప్రాప్తి తెలుపఁబడినది. ఎవఁడు గుణాతీతుఁడో ఆతఁడు భగవంతుని సాదృశ్యమును బడయును. ఆతని కే ఆసక్తియును లేదు, అయినను కర్మ నాచరించును. పాప విముక్తుడై మహాశక్తికి ఆధార మగును. ఆ శక్తి యొక్క సర్వకార్యములందును ఆనందించును. దేహము పడిపోయిన పై బ్రహ్మలోకమును జేరుటయే సాలో క్యము కాదు. ఈ శరీరమందును సాలోక్యము సిద్ధించును. దేహయుక్తుడైన జీవుఁ డెప్పుడు తన స్వాంతమందు పరమేశ్వరునితో క్రిడించునో, మనసు ఆతనిచే ఈయఁ

బడిన జ్ఞానముతో పులకితమగునో, హృదయ మాతని
 ప్రేమస్పర్శచే ఆనంద సంప్లుతమగునో, బుద్ధి మాటిమాటికిని
 ఆతనిపలుకును వినునో, మఱియు ప్రతితలఁపునందును
 ఆతనిప్రేరణయే అనుభూత మగునో ఆ స్థితియే మానవ
 శరీరమునందు భగవంతునితోడి సాలోక్యము. సాయుజ్య
 మును ఈశరీరమునందు ఘటించును. భగవంతునియందు
 నివసించుటనుగూర్చి గీతయందు చెప్పఁబడియున్నది. సర్వ
 జీవములందును ఆతఁడే అను నుపలబ్ధి ఎపుడు స్థిర
 ముగా నిలుచునో, ఇంద్రియములు ఎపుడు ఆతనినే
 చూచునో, పినునో, ఆఘ్రాణించునో, ఆస్వాదించునో,
 స్పృశించునో, జీవుఁ డెల్లపుడును ఆతనియందు అంశియై
 నిలువనేర్చుట నభ్యసించునో, అప్పు డీ శరీరమునందును
 సాయుజ్యము ఘటించును. సంపూర్ణమైన అనుశీలనకు
 ఫలముగా ఈ పరమగతి ప్రాప్తించును. కాని ఈ ధర్మము
 నించుక ఆచరించినను, గొప్పశక్తి, విమలమైన ఆనందము,
 పూర్ణమైనసుఖము, విశుద్ధి వీనిని బడయవచ్చును. ఈ
 ధర్మము విశిష్టగుణసంపన్నులైన కొందఱికి మాత్రమే సృ
 ష్టింపఁబడ లేదు. బ్రాహ్మణుఁడు, క్షత్రియుఁడు, వైశ్యుఁడు,

శూద్రుఁడు, పురుషులు, స్త్రీలు మఱియు పాపయోనులైన
సకలజీవులును ఈ ధర్తము ద్వారమున ఆతనిని బడయఁ
గలరు. ఘోరపాపులును ఆతని శరణుజొచ్చి స్వల్పకాల
ములో విశుద్ధు లగుదురు. కావుననే ఈధర్తము ఎల్లరకును
ఆచరణీయము. జగన్నాథు నాలయమునందు జాతివిచార
రణ లేదు. మఱియును దీనిఫలితమైన పరమగతి మఱి ఏ
ధర్తముచేత నిర్దేశింపఁబడిన పరమగతికిని తీసిపోదు.

సన్యాసము, త్యాగము

గీతయందు తెలుపబడిన ధర్మము సకలజనులకును ఆచరింపఁదగిన దనియు, గీతయందు తెలుపబడిన యోగమునకు సకలజనులును అధికారు లనియు, మఱియు ఈ ధర్మముయొక్క గమ్యము వే తే ధర్మముయొక్క గమ్యమునకును తీసిపోదనియు వెనుకటి వ్యాసమునందు చెప్పబడినది. నిష్కామముగా కర్త నాచరించుధర్మము గీతోక్త ధర్మము. మనదేశమున ఆర్యధర్మమును మరల నుద్ధరించు ప్రయత్నముతోపాటు సన్యాసోన్ముఖత్వముకూడ ప్రవాహమువలె దేశమంతటను వ్యాపించినది. రాజయోగ మభ్యసింఘువారి చిత్తము గృహకర్తయందుఁ గాని గృహ వాసమునందు గాని సహజముగా సంతృప్తమై యుండఁ జాలదు. వారల యోగాభ్యాసమున ధ్యానధారణలతోఁ గూడిన బహు లాయాసపూర్ణమైన ప్రయత్న మావశ్య

కము. మనస్సునకు స్వల్పమైన చికాకుచేఁ గాని, లేక బాహ్యస్పర్శలవలనఁ గాని ధ్యానధారణలయొక్క స్థిరత్వము తొలఁగిపోవును; ఒకట సంపూర్ణముగా నశించును. గృహమం దిట్టి యభ్యంతరములు మిక్కుటముగాఁ గలవు. కావుననే ఎవరు పూర్వజన్మప్రాప్తమైన యోగలిప్సతో జన్మింతురో వారు తరుణవయస్సుసందే సన్యాసమువైపున కాకర్షింపఁబడుట మిక్కిలి స్వాభావికము. ఎప్పు డిట్టిజన్మ ప్రాప్తమైన యోగలిప్స గలవారల సంఖ్య అధికమై, దేశమంతటను వారల శక్తియొక్క ప్రసారముచే యువసమాజమునందు సన్యాసప్రవణత ప్రబల మగునో, ఆపుడు దేశముయొక్క కల్యాణపథమునకు ద్వారము తెఱవఁబడును; కాని ఆ శుభముతో మిళితమై ఆపదయొక్క ఆశంకయుఁ గలదు. సన్యాసధర్మ ముత్కృష్టధర్మ మనియు, ఆధర్మమును గ్రహించుటకు కొలఁదిమందియే అధికారులనియు నిదివఱకే చెప్పఁబడినది. ఎవరు అధికారము లేకయే ఆబాటపై ప్రవేశింతురో వారు కడపటకు అల్పదూరముమాత్ర మే నడచినవారై, సగముబాటలో తామసికమును అప్రవృత్తిజనకమును అగు ఆనందమున కధీనులై

నివృత్తులగుదురు. ఈ స్థితియందు ఇహజీవనము సుఖముగా గడచుట నిస్సంశయము. కాని జగమునకు హితముచేయుటయు సాధింపఁబడదు, యోగముయొక్క ఊర్ధ్వతమ సోపానము నారోహించుటయు సాధ్యము కాని దగును. ఇపుడు మనపైఁబడిన ఈ కాలస్థితియందు ప్రధాన కర్తవ్య మేమన, రజఃసత్త్వములను అనఁగా ప్రవృత్తి జ్ఞానములను మేల్కొలిపి, తమోగుణమును బారఁద్రోలి, జాతియొక్క ఆధ్యాత్మికశక్తియు నైతికబలమును దేశ సేవవలనను జగత్సేవవలనను మరల సజీవమగునట్లు కావించుట. జీర్ణ శీర్ణమును, తమఃపీడితమును, స్వార్థ సీమాబద్ధమును అయిన ఈజాతియొక్క గర్భమునందు జ్ఞానవంతమును, శక్తిమంతమును, ఉదారమును అగు ఆర్యసంతతిని మరల సృష్టింపవలయును. ఈ ఉద్దేశమును సాధించుకొఱకే వంగదేశమందు శక్తివిశిష్టులును యోగబల్లమును బడసినవారును అగు నిందలు జీవులు జన్మించుచున్నారు. వీరు సన్యాసముయొక్క విమోహనశక్తిచే ఆకర్షింపఁబడి, స్వధర్మమును త్యజించి ఈశ్వర దత్తమైన కార్యమును ప్రత్యాఖ్యానముచేసిరేని, ధర్మ

నాశమును జాతిధ్వంసమును ఘటింపఁగలవు. యువజను
 లీక్రిందివిషయములను హృదయమున నిల్పుకొందురుగాక.
 బ్రహ్మచర్యాశ్రమము శిక్షణముకొఱకును చారిత్రము
 యొక్క నిర్మితికొఱకును నిర్దేశింపఁబడిన సమయము. ఈ
 ఆశ్రమమునకు తరువాతదశయందు గృహస్థాశ్రమము
 విధింపఁబడినది. కులరక్షణముగావించియు భవిష్యదార్య
 జాతిని నిర్మించుట కనువుపడియు ఎపుడు పూర్వపురుషుల
 ఋణమునుండి విముక్తుల మగుదుమో, సత్కార్యముల
 నాచరించియు ధనసంచయము గావించియు ఎపుడు సమా
 జముయొక్క ఋణమునుండి విముక్తుల మగుదుమో,
 ఎపుడు జ్ఞాన దయా ప్రేమ శక్తులను వెదచల్లి జగము
 యొక్క ఋణము నుండి విముక్తుల మగుదుమో, భారత
 జననియొక్క హితముకొఱకు సాధింపఁబడిన ఉదారమైన
 మహాకార్యములచే ఎపుడు జగన్తాత సంతుష్టురాలగునో,
 అపుడు వానప్రస్థమును సన్యాసమును స్వీకరించుట దోషా
 వహము కానేరదు. కాదేని ధర్మసంకరమునకును అధర్మ
 మునకును వృద్ధిచేకూరును. పూర్వజన్మమునందే ఋణ
 విముక్తులయిన బాలసన్యాసులవిషయము నేను చెప్పుట

లేదు. కాని అనధికారులు సన్యాసమును గ్రహించుట నిందింపఁదగినది. మేటిదియును ఉదారమును అగు బౌద్ధ ధర్మము దేశమునకు చాలహితముచేసియు, అయథార్థ మైన వైరాగ్యమును పెంపుచేయుటచేతను, క్షత్రియు లందు స్వధర్మత్యాగప్రవణతను ప్రబలముచేయుటచేతను అపకారమును గూడ కల్పించినదై, కడకు భారతమునుండియే తఱిమివేయఁబడెను. నవయుగముయొక్క నవీన ధర్మమునందు ఈ దోషము ప్రవేశింపకుండుఁగాక.

గీతయందు శ్రీకృష్ణుఁడు మాటిమాటికిని అర్జునుని సన్యాసాచరణమునుండి ఏల వారించెను? ఆతఁడు సన్యాస ధర్మముయొక్క గొప్పతనము నంగీకరించెను; కాని వైరాగ్యమునకును జాలికిని వశపడినపార్థుఁడు పలుమారులు ప్రశ్నించినను, శ్రీకృష్ణుఁడు తనకర్తమార్గముయొక్క ఆదేశమును ఉపసంహరించు కొనఁడయ్యెను. అర్జునుఁడు ప్రశ్నించెను—కర్తకంటె కామనా రహితమైనట్టియు యోగయు క్తమైనట్టియు బుద్ధి శ్రేష్ఠమగునేని, గురుజన హత్యా రూపమును పరమభీషణమును అగు ఈకర్తయందు న

న్నేటికి నియోగించుచున్నావు? అనేకులు అర్జునుని ప్రశ్నను మరల లేవనెత్తినారు. కొందఱు కొందఱు శ్రీ కృష్ణుఁడు నికృష్టధర్మము నుపదేశించె ననియు, కుపధము నకే ప్రవర్తకుఁడయ్యె ననియు చెప్పుటకుకూడ వెనుదీయ లేదు. శ్రీకృష్ణుఁడు తన ప్రత్యుత్తరమందు ఈ విధముగా తెలియఁజెప్పెను: సన్యాసముకంటె త్యాగము శ్రేష్ఠము; మఱియు తనయిచ్చవచ్చిన కర్తనాచరించుటకంటె భగవత్స్మరణ పూర్వకముగా నిష్కామభావముతో స్వధర్మమును సేవించుటయే శ్రేష్ఠము. త్యాగ మనఁగా కామ నను త్యజించుట, స్వార్థమును త్యజించుట. ఈ త్యాగమును నేర్చుకొఱకై పర్వతమందుఁ గాని నిర్జనప్రదేశమునఁ గాని వసియింపఁ బనిలేదు. కర్తవ్యే త్రముననే, కర్త ద్వారముననే ఈ నేర్పుట వీలుపడును. కర్తయే యోగ పథమునం దారోహించుట కుపాయము. విచిత్రమును లీలామయమును అగు నీజగము జీవుని ఆనందమునకై సృజింపఁబడినది. ఆనందమయమగు నీ క్రీడ ముగింపఁబడుఁ గాక యని భగవ దుద్దేశ్యముకాదు. ఆతఁడు జీవుని నెచ్చెలిఁగా, తోడి ఆటకానిఁగాఁ గైకొని, జగము నం

దానందముయొక్క వెల్లువను ప్రవహింపఁ జేయఁగోరును. మన మే అజ్ఞానాంధకారమున మునిగియున్నామో, అది ఆటయొక్క వీలుకొఱకై ఆతఁడు దూరమునం దుండుట చేతనే కలుగుచున్నది. ఈ అంధకారమునుండి బయల్పడి ఆతని సాన్నిధ్యమును బడయఁగోరుదుమేని, ఆతనిచే నిర్దేశింపఁబడిన ఉపాయము లనేకములు మన అవలంబము నకై కలవు. ఎవ్వ రాతనిక్రీడయందు విరక్తులో, ఎవ్వరికి విశ్రాంతి వలయునో, వారల యభిలాష నాతఁడు పూరించును. కాని కేవలము భగవంతునినిమిత్తమే ఆ యుపాయముల నెవ్వరవలంబింతురో, వారినిమాత్రమే భగవంతుఁడు ఇహలోకమునఁగాని పరలోకమునఁగాని తన ఖేల కుపయుక్తులైన నెచ్చెలులఁగా నొనరించును. అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునకు సఖుఁడును క్రీడాసహచరుఁడును అను హేతువుచేతనే గీతయొక్క గూఢతమమైన బోధను బడయఁగల్గెను. ఆ గూఢతమమైన బోధ యేదో ఆవిషయము గతవ్యాసమున తెల్పుటకు యత్నించితిమి. భగవంతుఁ డర్జునునకు తెల్పిన దిది. కర్తృసన్యాసము జగమున కనిష్టకరము; మఱియు త్యాగహీనమైన సన్యాసము విడం

బనమాత్రము. సన్యాసమువలన ఏ ఫలప్రాప్తియో త్యాగ
 మువలన ఆఫలప్రాప్తియే; అనఁగా, ఆజ్ఞానమునుండి ముక్తి,
 సమత, శక్తిలాభము, ఆనందలాభము, శ్రీకృష్ణలాభము.
 సర్వజనులచే సమ్మానింపఁబడు పురుషుఁడు దేని నాచరిం
 చునో దానినే లోకు లాదర్శముగాఁ గైకొని ఆచరింతురు.
 కావున నీవు కర్తను సన్యసించితేవేని, ఎల్లరును ఆబాటనే
 త్రొక్కి ధర్మమునకు సంకరమును అధర్మమునకు ప్రాబల్య
 మును కల్పింతురు. నీవు కర్తఫలమునందలి స్పృహవీడి,
 మానవులకు సాధారణమైనధర్మమేదో దాని నాచరింపుము.
 ఆదర్శస్వరూపుఁడవై, ఎల్లరును తమ తమ కర్తమార్గము
 లందు ముందునకు నడచి పోవునట్లు ప్రేరణ నొసంగుము.
 అట్టే నచో నా సాధర్మ్యమును ప్రాపింతువు. నాకు ప్రియత
 ముఁడవైన నెచ్చెలి వగుదువు అటుపై మఱియు నీవిధ
 మున బోధించెను. కర్తద్వారమున శ్రేయఃపథము నం దా
 రూఢుఁడ వగుము. ఆపథముయొక్క శేషదశయందు
 శమము అనఁగా సర్వారంభపరిత్యాగము విధింపఁబడు
 చున్నది. ఇదియును కర్తసన్యాసముకాదు. అహంకారమును
 వర్జించి, బహుళాయాసపూర్ణమైన రాజసికచేష్టను బరిత్య

జించి, భగవంతునితో యుక్తుఁ డగుట; గుణాతీతుఁడై, ఆతని శక్తిచే నడుపఁబడి, యంత్రముబోలె కర్తనాచరించుట. “నేను కర్తను గాను, నేను ద్రష్టను. నేను భగవంతుని అంశమును. మన స్వభావమును రచించినదియు, దేహరూపమును కర్తమయమును అయిన ఈ ఆధారము నందు భగవంతుని శక్తియే తనలీలయొక్క కార్యములను జరుపుచున్నది; జీవుఁడు సాక్షియు భోక్తయు; కర్త ప్రకృతి; పరమేశ్వరుఁ డనుమంత” — అను స్థిరజ్ఞానము ఈ పైఁదెల్పిన దశయందు కల్గుచున్నది. ఈ జ్ఞానమును చేరిన పురుషుఁడు శక్తియొక్క ఏ కార్యారంభమునందును స్వకామనా ప్రేరితుఁడై సాయపడుటకుఁగాని అడ్డపడుటకుఁగాని యిచ్చగింపఁడు. శక్తివ్యధీనములై దేహ మనోబుద్ధులు ఈశ్వరాదిష్టమైన కర్తయందు ప్రవర్తించును. కురుక్షేత్రముయొక్క భయంకరమైన హత్యకాండయు భగవంతునిచే అనుమతింపఁబడునేని, మఱియు స్వధర్మముయొక్క త్రోవయందును అదియే తారసిల్లునేని, దాని వలనఁగూడ లిప్తముకాని మనసుకలవాఁడును, కామనారహితుఁడును, ప్రాప్తజ్ఞానుఁడును అగునట్టి జీవుని పాపము

స్పృశింపబోదు. కాని ఈ జ్ఞానమును ఆదర్శమును మిక్కిలి
స్వల్పసంఖ్యాకులకు మాత్రమే లభ్యము. ఇది సాధారణ
ధర్మము కానేరదు. అట్టేనచో ఈ ధర్మముపై నడచెడు
సాధారణపథికులకు కర్తవ్యకర్త మేది? అతఁడు యంత్ర,
నేను యంత్రమును— అను ఈ జ్ఞానము వారలకును
ఏదో కొలఁదిగాఁ బ్రాపింప నగుచున్నది. ఈజ్ఞానబలముచే
భగవంతుని స్మరించుచు స్వధర్మమును సేవించుటయే వారల
కాదేశింపబడినది.

శ్రేయాన్ స్వధర్తోవిగుణః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్,
స్వభావనియతం కర్త కుర్వన్నాప్నోతి కిల్బిషమ్.

స్వధర్మ మనఁగా స్వభావ నియతమైన కర్మ. కాలగతి
చే స్వభావమున కభివ్యక్తియు పరిణతియు కలుగుచున్నవి.
ఏది మానవుని సాధారణ స్వభావముగా కాలగతిచే నిర్మిం
పబడుచున్నదో, ఆ స్వభావముచే నియతమైన కర్మమే
యుగధర్మము. జాతియొక్క కర్మగతిచే జాతీయస్వభావ
ముగా నేది నిర్మింపబడుచున్నదో, ఆ స్వభావముచే నియత
మైన కర్మయే జాతిధర్మము. వ్యక్తియొక్క కర్మగతిచే ఏ

స్వభావము నిర్మింపఁబడుచున్నదో, ఆస్వభావముచే నియతమైన కర్తయే వ్యక్తిధర్మము. ఈ వివిధధర్మములకును సనాతనధర్మముయొక్క ఆదర్శము సాధారణమైన దగుటచే దానిచేత నియ్యవి పరస్పరము మేళవింపఁబడినవై శాసింపఁ బడుచున్నవి. ఇట్లేర్పడిన ధర్మమే ధర్మాసక్తికల సాధారణునకు స్వధర్మమగుచున్నది. బ్రహ్మచారిదశ యందు ఈ ధర్మసేవకొఱకే జ్ఞానమును శక్తియును సంచిత మొనర్పఁబడును; గృహస్థాశ్రమమందు ఈధర్మ మనుష్టింపఁబడును; ఈ ధర్మమును సంపూర్ణముగా ననుష్ఠించుటచే వానప్రస్థమునకుఁగాని, సన్యాసమునకుఁగాని అధికారము కలుగుచున్నది. ఇదియే ధర్మముయొక్క సనాతన గతి.

మాయ

మన పురాతన దార్శనికులు జగముయొక్క మూల తత్త్వముల అన్వేషణకై వెడలి, ఈ సృష్టియొక్క మూలమున అనశ్వరమును వ్యాపకమును అగు ఒకవస్తువుయొక్క అస్తిత్వము ననుభవించిరి. పాశ్చాత్యదేశములందలి ఆధునికశాస్త్రవిజ్ఞులు బహుకాల మన్వేషించి, బాహ్యజగమందును ఈ అనశ్వరమును సర్వవ్యాపియు నగు ఏకత్వముయొక్క అస్తిత్వము విషయమున రూఢిని జేరిరి. వారు ఆకాశమే భౌతికతత్త్వముయొక్క మూలమని స్థిరము చేసియున్నారు. మరియు ఆకాశము భౌతికప్రపంచకమునకు మూలమనియు, దానినుండి మిగిలిన సకలభౌతికదశలును ప్రకృతిపరిణామద్వారమున పుట్టెననియు భారతదేశముయొక్క పురాతనదార్శనికులు బహుసహస్రసంవత్సరములపూర్వము సిద్ధాంతీకరించిరి. కాని వా రీ సిద్ధాంత

మును చరమసిద్ధాంతముగాఁదలఁచి తృప్తిపడలేదు. స్థూల
మైన ఈ భౌతికప్రపంచమునకు వెనుక నొక సూక్ష్మప్రపం
చము కలదనియు, మఱియు సూక్ష్మాకాశమే ఈప్రపంచ
మునకు మూలమైన భౌతికతత్త్వమనియు వారు యోగ
బలముచే సూక్ష్మజగమునఁ బ్రవేశించి తెలిసికొంగల్గిరి. ఈ
ఆకాశమే కడపటివస్తువు కాదు. వారు కడపటి వస్తువును
ప్రధానమని పేర్కొనిరి. ప్రకృతి—అనఁగా జగమందంత
టను వ్యాపించిన క్రియాశక్తి— తన సార్వత్రికమైన
స్పందనముచే ఈ ప్రధానమును సృష్టించి, దానినుండి
కోటానకోట్ల అణువుల నుత్పన్నముచేయును. ఈ అణువుల
ద్వారమున సూక్ష్మభూతములు నిర్మింపఁబడుచున్నవి.
ప్రకృతి లేక క్రియాశక్తి తనకొఱకై ఏమియును చేయదు.
అది యెవ్వనిశక్తియో ఆతనికి తుష్టి కల్గించుటకే ప్రపం
చముయొక్క ఈసృష్టియు, బహువిధమైన ఈగతియు.
ఆత్మ, లేక పురుషుఁడు, ఈప్రకృతియొక్క క్రీడకు అధ్య
క్షుఁడు, మఱియు సాక్షి. ఏ అనిర్వచనీయ పరబ్రహ్మము
యొక్క స్వరూపమును క్రియయును పురుషప్రకృతులొ,
ఆపరబ్రహ్మమే జగముయొక్క అనశ్వరమును అద్వితీయ

మును అగు మూలసత్యము. ముఖ్యములైన ఉపనిషత్తులందు ఆర్యఋషుల తత్త్వానుసంధానముచే ఏ సత్యము లావిష్కరింపఁబడియున్నవో ఆయన్నింటికిని కేంద్రస్వరూపముగా ఈబ్రహ్మవాదమును పురుషప్రకృతివాదమును ప్రతిష్ఠింపఁబడియున్నవి. తత్త్వద్రష్ట లీ మూలసత్యములఁగైకొని వివిధతర్కములతో, అనేక వాద వివాదములతో పలుతెఱఁగుల చింతాప్రణాళిని సృష్టించినారు. ఎవరు బ్రహ్మవాదులో వారు వేదాంతదర్శనమునకు ప్రవర్తకులు. ఎవరికి ప్రకృతివాదమునందు పక్షపాతమో వారు సాంఖ్యవాదమునకు ప్రచారకులైరి. మఱియు ననేకులు భౌతిక ప్రపంచమునకు పరమాణువు లే మూలతత్త్వముగా గ్రహించి వేటుమార్గమున నడచినారు. ఈ విధముగా వివిధమార్గము లేర్పడినవిష్టుట, శ్రీకృష్ణుఁడు గీతయందీ సకల విచారణాప్రణాలికలకును సమన్వయమును సామంజస్యమును స్థాపన మొనర్చి, వ్యాసదేవుని ముఖతః ఉపనిషత్సత్యములను తిరిగి ప్రచార మొనర్చెను. పురాణకర్తలును వ్యాసదేవ రచితమైన పురాణము నాధారముగాఁ గైకొని, ఆ సత్యములకు పలువిధమైన వ్యాఖ్య

లను ఉపాఖ్యానములందును కథానకములందును సామాన్యజనుల కందింపఁజేసిరి. దీనివలన విద్యవృంధలియందు వాదవివాదములు ముగిసి పోలేడు; వారు తమ తమ మతములను ప్రచార మొనర్చుచు దర్శనశాస్త్రముయొక్క భిన్న శాఖల సిద్ధాంతములను సుస్పష్ట మగునట్లు తర్కములచే సమర్థింపఁ దొడఁగిరి. మన షడ్దర్శనముల ఆధునికరూపము ఈ తరువాతి విచారణలయొక్క ఫలము. కడకు శంకరాచార్యులు దేశమం దంతటను వేదాంతప్రచారమునకై అపూర్వమును చిరస్థాయియు నగు నేర్పాటు గావించి, సామాన్యజనుల హృదయమందు వేదాంతముయొక్క ఆధిపత్యమును దృఢముగా నెలకొల్పెను. ఆటపై నితరములైన వివిధదర్శనములు అల్పసంఖ్యాకులైన విద్వాంసులందు మాత్రమే నెలకొనియుండెను; కాని వాని ఆధిపత్యమును ప్రభావమును ఆలోచనప్రపంచమునందు రమారమి అంత రించిపోయెను. సర్వజనసమ్మతమైన వేదాంతదర్శనమందు మతభేదములు తలచూపుటచే, అది మూడు ముఖ్యశాఖలుగాను అనేక గౌణశాఖలుగాను చీలిపోయెను. జ్ఞానప్రధానమైన అద్వైతవాదమునకును భక్తిప్రధానములైన విశిష్టా

ద్వైతవాదమునకును ద్వైతవాదమునకును విరోధము
 ఇప్పటికిని నిలిచియే యున్నది. జ్ఞానమార్గులు భక్తుల
 ఉద్దామమైన ప్రేమను భావప్రవణతను ఉన్మాదలక్షణములని
 త్రోసిపుత్తురు. భక్తులు జ్ఞానమార్గుల తత్త్వజ్ఞానకాంక్షను
 శుష్కతర్కమని నిరసన చేయుదురు. ఈ ఇర్వర మతము
 లును భ్రాంతములు, మఱియు సంకీర్ణములు. భక్తిశూన్య
 మైన తత్త్వజ్ఞానముచే అహంకారము వృద్ధిపొంది ముక్తి
 మార్గ మవరుద్ధ మగును. జ్ఞానశూన్యమైన భక్తి అంధ
 విశ్వాసమునకును భ్రమసంకులమైన తామసికతకును ఆట
 పట్టు. ఉపనిషత్తులచే జూపబడిన అసలు తెరువునందు జ్ఞాన
 భక్తి కర్తల సామంజస్యమును పరస్పర సహాయకతయు
 కాపాడబడియున్నవి.

ఆర్యధర్మము సార్వత్రికముగా సార్వజనీనముగా
 ప్రచారము చేయవలయునేని దానిని యథార్థమైన ఆర్య
 జ్ఞానముపై స్థాపింపవలయును. దర్శనములును శాస్త్రము
 లును చాలకాలమునుండియు ఏకపక్షమును ప్రకాశింపఁ
 జేయునవై అసంపూర్ణము లైనవి. సంకీర్ణమైన ఒకానొక

మతమునకు సంబంధించిన తర్కమునందు సమస్తజగమును
 బంధింపవలయునన్న, సత్యముయొక్క ఒకానొకవైపు
 సువిశదముగా వివరింపబడినది కావచ్చును, కాని మిగిలిన
 వైపును గమనింపకపోవుటయు తటస్థింపవచ్చును. అద్వైత
 వాదుల మాయావాదము ఈ విధమైన దోషము
 నకు దృష్టాంతము. బ్రహ్మము సత్యము, జగము మిథ్య,
 ఇదియే మాయావాదమునకు మూలమంత్రము. ఈ
 మంత్ర మే జాతియొక్క విచారణాప్రణాళికి మూలమంత్ర
 ముగా నెలకొల్పబడునో, ఆ జాతియందు జ్ఞానలిప్సయు,
 వైరాగ్యమును, సన్యాసరుచియు నభివృద్ధిపొందును; రజః
 శక్తి తిరోహితమై తమః సత్త్వములకు ప్రాబల్య మేర్ప
 డును. ఒకవైపున, ప్రాక్షజ్ఞానులైన సన్యాసులు, సంసార
 విముఖులును ప్రేమపూరితులును ఐన భక్తులు,
 శమపరాయణులైన విరాగులు, ఈ ఎల్లరి సంఖ్యయు
 వృద్ధి యగును. వేటొకవైపున, తామసికమును, జ్ఞానరహి
 తమును, అప్రవృత్తిచే విమోహితమును అకర్తృణ్యమును
 అగు సాధారణప్రజకు దుర్దశయే వాటిల్లును. జగము
 మిథ్యయే యగునేని జ్ఞానతృప్తి వినా మిగిలిన సర్వప్రయ

త్నమును నిరర్థక మనియు అనర్థక మనియు చెప్పవలసి
వచ్చును. కాని మానవజీవితమందు జ్ఞానతృప్తియేగాక
ఉపకారకములైన పెక్కు ప్రబలవృత్తులయొక్క ఫల
కలదు. వాని నన్నింటిని ఉపేక్షించినచో ఏజాతీయు నిలువ
నేరదు. ఈ అనర్థమునకు భయపడియే శంకరాచార్యులు
పారమార్థికమనియు వ్యావహారికమనియు జ్ఞానముయొక్క
ద్వైవిధ్యముచూపి, అధికార భేదము ననుసరించి జ్ఞాన కర్తల
విషయమై వ్యవస్థను నిల్పెను. కాని ఆకాలమునాటి
క్రియాసంకులమైన కర్తమార్గము నతఁడు తీవ్రముగా
ఖండించుట చే విపరీత ఫలము ఫలించినది. శంకరుని
ప్రభావముచే ఆ కర్తమార్గ మించుమించు లుప్తమై
పోయినది, వైదికమగు క్రియాతంత్రము అంతరించిపోయి
నది; కాని సాధారణజనుల మనమునందు జగము మాయా
సృష్టమనియు, కర్త అజ్ఞానప్రసూతమనియు, ముక్తికి
విరోధియనియు, అదృష్టమే సుఖదుఃఖములకు కారణ
మనియు, ఇత్యాది తమఃప్రవర్తకములైన మతములు
దృఢముగా పాదుకొనిపోయినవి. ఇట్లుగుటచే రజఃశక్తిని
మరల ప్రకాశింపజేయుట అసాధ్యమై కన్పట్టుచున్నది.

ఆర్యజాతిని రక్షించుటకై భగవంతుఁడు పురాణముల
యొక్కయు తంత్రములయొక్కయు ప్రచారముచే
మాయావాదమును ప్రతిరోధించినాఁడు. పురాణము
లందు ఉపనిషత్ప్రసూతములైన ఆర్యధర్మముయొక్క
వివిధాంశములు కొంతకొంత రక్షింపఁబడినవి. తంత్ర
ములు శక్తుపాసనాద్వారమున ముక్తి భుక్తిస్వరూపమైన
ద్వివిధఫలమును బడయుకొఱకై జనులను కర్తవ్యమందు
ప్రవేశపెట్టెను. జాతిని రక్షించుకొఱకై యెవ్వరు యుద్ధ
మొనర్చిరో యట్టి ప్రతాపసింహుఁడు, శివాజీ, ప్రతాపాది
త్యుఁడు, చాంద్రాయి మొదలగువారు, ఇంచుమించు
అందఱును, శక్తుపాసకులలో లేక తాంత్రికయోగుల
శిష్యులలో ఆయియుండిరి. తమోగుణముచే గలుగు అనర్థ
మును తొలగించుకొఱకై గీతయందు శ్రీకృష్ణుఁడు కర్త
సన్యాసమునకు విరోధకమైన ఉపదేశము నొసఁగెను.

•
మాయావాదము సత్యముపై ప్రతిష్ఠింపఁబడినది.

ఈశ్వరుఁడు పరమమాయావి యనియు, ఆతని మాయ
ద్వారముననే ఈ కనఁబడు జగము సృష్టింపఁబడిన దనియు

ఉపనిషత్తులందును చెప్పబడియున్నది. త్రైగుణ్య మయి
యగు మాయయే జగమంతయును వ్యాపించియున్నదని
గీతయందు శ్రీకృష్ణుడు తెలిపినాడు. ఏకమును అనిర్వచ
నీయమును అగు బ్రహ్మము జగముయొక్క మూల
సత్యము. ఈ సమస్తప్రపంచమును ఆతని ఆభివ్యక్తి
మాత్రమే. ఇది పరిణామశీలము, మఱియు నశ్వరము.
'బ్రహ్మ మొక్కటియే సనాతనసత్య మగునేని భేద బహు
త్వము లెచ్చటనుండి ఉద్భవించినవి, దేనియందు ప్రతిష్ఠిం
పబడియున్నవి, ఏవిధానముచే వ్యక్తమగుచున్నవి' అను
నీప్రశ్న అనివార్యము. బ్రహ్మమే ఏకమాత్రసత్య మగు
నేని బ్రహ్మమునుండియే భేద బహుత్వములు రావల
యును, బ్రహ్మమందే ప్రతిష్ఠితములై యుండవలయును,
బ్రహ్మముయొక్క ఏదో అనిర్వచనీయమైన శక్తిద్వారము
ననే వ్యక్తములు కావలయును—ఇదియే ఉపనిషత్తుల
ప్రత్యుత్తరము. ఆ శక్తియే కొన్నిచోట్ల మాయావి
యొక్క మాయ యనియు, కొన్నిచోట్ల పురుషాధిష్ఠిత
మైన ప్రకృతియనియు, కొన్నిచోట్ల ఈశ్వరునియొక్క
విద్యావిద్యామయియైన ఇచ్ఛాశక్తియనియు చెప్పఁ

బడినది. ఇది తార్కికుల మదికి సంతృప్తికొలుపలేక పోయెను. 'ఏవిధమున ఏకమునుండి బహుత్వము కలుగును, అభేదమునుండి భేద ముత్పన్నమగును' అనుసందర్భమునకు సంతృప్తిజనకమైన వివరణ చేయఁబడలేదు. కడపటకు ఒకానొక సులభమైన ప్రత్యుత్తరము మనసునకు గోచరించెను: ఏక మనేక మగుటలేదు, సనాతనమైన అభేదమునందు భేద ముత్పన్నము కానేరదు; బహుత్వము మిథ్య; భేద మశీకము, సనాతనమును ఆద్వితీయమును అగు నాత్మయందు స్వప్నమువలె భాసించు మాయ మాత్రము; ఆత్మయే సత్యము, ఆత్మయే సనాతనము. కాని ఇందును గందరగోళము. మరల మాయ అనఁగా నేమి? మాయ ఎచటనుండి ప్రసూతమైనది? దేనియందు ప్రతిష్ఠితమైనది, ఏవిధమున వ్యక్తమైనది? శంకరునిప్రత్యుత్తర మిది: మాయ అననేమో చెప్పుటకు వీలులేదు, మాయ అనిర్వచనీయము; మాయ ప్రసూతమగుటలేదు, మాయ చిరకాలమునుండియు కలదు; ఇట్లయ్యును అది లేనిది. కాని గందరగోళ ముపశమింపదయ్యెను, తృప్తి కరమైన ప్రత్యుత్తరము లభింపదయ్యెను. ఈతర్క

ముచే ఏకమును అద్వితీయమును అగు బ్రహ్మమునందు
మఱియొక ఏకమును సనాతనమును అనిర్వచనీయము నగు
వస్తువు నెలకొల్పఁబడినది. ఏకత్వము రక్షింపఁబడలేదు.

శంకరుల యుక్తికన్న ఉపనిషత్తుల యుక్తి
ఉత్కృష్టమైనది. భగవంతుని ప్రకృతి జగతికి మూలము.
ఆప్రకృతియే శక్తి— సచ్చిదానందుని సచ్చిదానంద
మయమగు శక్తి. ఆత్మవిషయమున భగవంతుఁడు, పర
మాత్మ, జగమువిషయమున పరమేశ్వరుఁడు. పరమేశ్వ
రుని ఇచ్చ శక్తిమయము, ఆ ఇచ్చవలననే ఏకమునుండి
అనేకము, అభేదమునుండి భేదము నుత్పన్న మగుచున్నది.
పరమార్థదృష్టియందు బ్రహ్మము సత్యము, జగము
మిథ్య, 'పరామాయ'చే ప్రసూతమైనట్టిది; పీలన బ్రహ్మము
నుండియే ఉత్పన్నమగుచున్నది, బ్రహ్మమునందే విలీనమగు
చున్నది. దేశ కాలములందే ప్రపంచముయొక్క కలిమి;
బ్రహ్మముయొక్క దేశ కాలాతీతమైన దశయందు దాని
కస్తిత్వములేదు. బ్రహ్మమునందు ప్రపంచయుక్తములైన
దేశ కాలములు; బ్రహ్మము దేశ కాలములయందు ఆబద్ధ

మగుటలేదు. జగము బ్రహ్మమునుండియే ప్రసూతమగు
 చున్నది, బ్రహ్మమునందే వర్తిలుచున్నది. సనాతనమును
 అనిర్దేశ్యమును అగు బ్రహ్మమునందు ఆద్యంతవిశిష్టమైన
 జగతయొక్క ప్రతిష్ఠ; అందే బ్రహ్మముయొక్క విద్యాఽ
 విద్యామయమైన శక్తివలన సృజించబడి విరాజిలుచున్నది.
 ఏవిధముగా మానవునకు యథార్థముగా సత్యమైనదానిని
 ఉపలబ్ధి చేసికొను శక్తియేకాక, కల్పనాద్వారమున ఆలీక
 వస్తువునుగూడ ఉపలబ్ధిచేసికొను శక్తికలదో, అట్లే
 బ్రహ్మమందును విద్యమును అవిద్యయును, సత్యమును
 అన్యతమును కలవు. కాని అన్యతము దేశకాలముల
 సృష్టి. మానవునికల్పన దేశకాలముల గతియందు సత్య
 ముగా పరిణమించుటచే ఏవిధమున అన్యతముకాదో,
 ఆవిధముననే మనము దేనిని అన్యత మనుచున్నామో అది
 సంపూర్ణముగా అన్యతముకాదు, సత్యముయొక్క అనను
 భూతమైన దిశమాత్రము. యథార్థమునకు సర్వమును
 సత్యము. దేశకాలాతీతమైన దశయందు జగము మిథ్య,
 కాని మనము దేశకాలాతీతులము కాము, మనము జగ
 మును మిథ్యయనుట కధికారులము కాము. దేశకాల

ములయందు జగము మిథ్యకాదు; జగము సత్యము.
 ఎప్పుడు దేశకాలముల కతీతులమై బ్రహ్మమునందు విలీన
 మగుటకు సమయ మాసన్నమగునో, మఱియు శక్తి
 ఉత్పన్నమగునో, ఆపుడు మనము జగమును మిథ్యయనఁ
 గల్గుదుము. అనధికారులమై పల్కినచో మిథ్యాచార
 మగును, ధర్మమునకు విపరీతగతి వాటిల్లును. మనవిషయ
 మున బ్రహ్మము సత్యము, జగము మిథ్య యనుటకంటె
 బ్రహ్మము సత్యము, జగము బ్రహ్మము అనుట ఉచితము.
 ఇదియే ఉపనిషత్తులఉపదేశము, 'సర్వం ఖల్విదంబ్రహ్మ';
 ఈసత్యముపై ఆర్యధర్మము నెలకొల్పఁబడినది.

అహంకారము

మనభాషయందు అహంకారశబ్దమున కర్థము చాల
మార్పు చెందినది. ఆహేతువుచే ఆర్యధర్మముయొక్క
ప్రధానమతములను గ్రహించుపట్టున వెక్కువయము
లందు మిక్కిలి చిక్కు కలుగుచున్నది. గర్వము రాజసి
కాహంకారముయొక్క ఒకానొక విశేష పరిణామము
మాత్రము; అయినను సాధారణముగా అహంకారశబ్ద
మున కీ అర్థమే గ్రహింపబడుచున్నది. అందుచేతనే
అహంకారత్యాగము విషయమై చెప్పినప్పుడు గర్వపరి
త్యాగముయొక్క మాటయో, రాజసికాహంకారమును
వర్జించుటగూర్చియో మనస్సు గ్రహించుచున్నది. యథా
ర్థమునకు అహంజ్ఞానమే అహంకారము. అహంబుద్ధి
విజ్ఞానమయాత్మకమందు సృజింపబడినది; ప్రకృతియం
గంతర్గతములైన త్రిగుణముల క్రిడచే దానియందు

మూఁడు లెఱఁగుల వృత్తులు వికిసించుచున్నవి. అయ్యవి
సాత్వికాహంకారము, రాజసికాహంకారము, తామసి
కాహంకారము. సాత్వికాహంకారము, జ్ఞానప్రధానము,
సుఖప్రధానము. నాకు జ్ఞానము కల్గుచున్నది, నాకు
ఆనంద మగుచున్నది, అను నీభావములు సాత్వికాహం
కారముయొక్క క్రియలు. సాధకునియొక్కయు, భక్తుని
యొక్కయు, జ్ఞానియొక్కయు, నిష్కామకర్తయొక్కయు
అహము సత్త్వప్రధానము, జ్ఞానప్రధానము, సుఖప్రధా
నము. రాజసికాహంకారము కర్మప్రధానము. నేను
కర్మ నాచరించుచున్నాను, నేను గెల్పుచున్నాను,
ఓడుచున్నాను, ప్రయత్నము చేయుచున్నాను, నాదియే
కార్యసిద్ధి, నాదియే అసిద్ధి, నేను బలవంతుఁడను, నేను
సుఖిని, నేను దుఃఖిని అను నీ సకలభావములును రజః
ప్రధానములు, కర్మప్రధానములు, ప్రవృత్తిజనకములు.
తామసికాహంకారము అజ్ఞతతోడను అనుద్యమము
తోడను పరిపూర్ణము. నే నధముఁడను, నేను నిరుపాయుఁ
డను, నే నలసుఁడను, అసమర్థుఁడను, హీనుఁడను, నాకే
ఆశయును కనఁబడుటలేదు, ప్రకృతియందు లయమై పోవు

చున్నాను, లయ మగుటయే నాగతి, అను నీ సకల
 భావములును తమఃప్రధానములు; అప్రవృత్తికిని అప్ర
 కాశమునకును కారకములు. ఎవరు తామసికాహంకార
 ముచే క్లేశ మనుభవింతురో వారికి గర్వములేదు; అయి
 నను అహంకారము పూర్ణపరిమాణమై కలదు. కాని ఆ
 అహంకారము అధోగతికిని వినాశమునకును శూన్యబ్రహ్మ
 ప్రాప్తికిని హేతువు. ఏవిధముగా గర్వమున అహంకారము
 కలదో అట్లే నమ్రతయందును అహంకారము కలదు.
 ఏవిధముగా బలమునం దహంకారము కలదో అట్లే దుర్బ
 లతయందును అహంకారము కలదు. ఎవరు తామసికభావ
 ముచే గర్వహీనులో వా రధములు, దుర్బలులు;
 భయముచేతను, నిరాశచేతను పరుల పాదములమ్రోల
 పడియుందురు. తామసికమైన నమ్రతకును, తామసికమైన
 క్షమకును, తామసికమైన సహిష్ణుతకును ఏ విలువయు
 లేదు; వానినుండి ఏ సుఫలమును ఫలింపదు. ఎవ్వఁ
 డెల్లయెడలను నారాయణుని దర్శించి ఎల్లరియెడలను
 నమ్రుఁడో, సహిష్ణుఁడో, క్షమావంతుఁడో, ఆతఁడే
 పుణ్యుఁడు. ఎవ్వఁ డహంకృతియొక్క ఈ సకలవృత్తులను

పరిత్యజించి త్రైగుణ్యమయియగు మాయ నతిక్రమిం
 చునో, ఆతనికి గర్వమునులేదు, నమ్రతయులేదు. భగవం
 తుని జగద్వ్యాపియైన శక్తి ఆతని మనః ప్రాణ రూపమైన
 ఆధారమందు ఏ భావము నుంచునో ఆతఁడు దానితోడనే
 సంతృప్తుఁ డగును. అనాసక్తమును అవిచాల్యమును ఐన
 శాంత్యానందములతో ఆతఁడు మెలఁగును. తామసికా
 హంకారము ఎల్లవిధములను వర్జింపఁదగినది; రాజసికా
 హంకారమును మేలుకొల్పి, సత్త్వప్రసూతమైన జ్ఞానము
 యొక్క సాహాయ్యముచే దానిని నిర్మూలమొనర్చుట
 ఉన్నతికి మొదటిమెట్టు. రాజసికాహంకారము నుండి
 తప్పించుకొను నుపాయము జ్ఞానము, శ్రద్ధ, మఱియు
 భక్తియొక్క వికాసము. సత్త్వప్రధానుఁడు నేను సుఖిని
 అని పలుకఁడు. నాప్రాణము నందు సుఖవికాసము
 కలుగుచున్న దని ఆతఁ డనును. నేను జ్ఞాని నని ఆతఁడు
 పలుకఁడు. నాయందు జ్ఞానసంచారము జరుగుచున్న దని
 ఆతఁ డనును. ఏలన ఆ సుఖ జ్ఞానములు తనవి కావనియు
 జగన్తాత వనియు ఆతఁ డెఱుఁగును; అయినను ఆనంద సం
 భోగముకొఱకై ఏ ప్రకారములైన అనుభవముల యం

దేని లిప్తత ఆతని కెంతవఱకు నిలుచునో అంతవఱ కు జ్ఞాని యొక్క గాని భక్తునియొక్క గాని భావము అహంకృత మనవలయును. “నాకు కలుగుచున్నది” అని పల్కినప్పుడు అహంబుద్ధి పరిత్యజింపబడుటలేదు. గుణాతీతుడే సంపూర్ణముగా అహంకారమును జయించినవాడు. ఆతని జ్ఞానమునకు జీవుడు సాక్షి, భోక్త; పురుషోత్తముడనుమంత, ప్రకృతి కర్త. ఇందు ‘నేను’ నకు తావు లేదు. సర్వమును ‘ఏకమే వాద్వితీయం’ అగు బ్రహ్మములోని విద్యా-అవిద్యామయి యగు శక్తియొక్క లీల. అహంజ్ఞానము జీవాధిష్ఠితమైన ప్రకృతియందు మాయవలన పుట్టిన ఒకానొక భావము మాత్రము. ఈ అహంజ్ఞానరహితమైన ఉనికియొక్క- చరమదశ, సచ్చిదానందమందు లీనమగుట. కాని ఎవ్వఁడు గుణాతీతుడయ్యును పురుషోత్తముని యిచ్చచే లీలయందే నెలవు గొని యుండునో, ఆతఁడు పురుషోత్తమునియొక్కయు జీవునియొక్కయు భిన్నమైన అస్తిత్వమును కాపాడుచు, తనను ప్రకృతివిశిష్టమగు భగవదంశగా తెలిసికొని లీలయొక్క కార్యమును నిష్పన్నమొనర్చును. ఈ భావము.

నహంకార మనరాదు. పరమేశ్వరునియందును | ఈ
భావము కలదు. అజ్ఞానము కాని, లిప్తత కాని ఆతని యందు
లేదు; కాని ఆతని ఆనందమయత్వము ఆతనియందే నిలిచి
యుండునట్టిది కాక జగన్ముఖ మగును. ఎవని భావ మిట్టిదో
ఆతడే జీవన్ముక్తుఁడు. లయరూపమగు ముక్తి దేహము పడి
పోయిన పిమ్మట పడయఁదగును. జీవన్ముక్తదశ దేహమందే
అనుభూత మగును.

నివృత్తి

మనదేశము దే నాడును, సంకుచితమైనట్టి గాని జీవితముయొక్క విపులకర్తృప్రవృత్తికి విరోధమైనట్టి గాని వ్యాఖ్యానము ధర్మశబ్దమునకు విద్వాంసులచే నంగీకరింపఁ బడియుండలేదు. జీవితమంతయు ధర్మముయొక్కక్షేత్రము- అను ఈ గభీరమగు మహాతత్త్వము హిందువులయొక్క జ్ఞానశిక్షణముల పునాదియందు స్థాపితమైయున్నది. పాశ్చాత్యశిక్షణముయొక్క స్వర్ణచేకలుషితమై, మన జ్ఞాన శిక్షణములకు వికృతమును అస్వాభావికమును అగు దశ ప్రాప్తించినది. సన్యాసము, భక్తి, సాత్వికభావము ఇయ్యవి వినా మఱి వే తేవియును ధర్మము*యొక్క అంగములు

* ఇంగ్లీషులోని 'రిలిజియన్' (Religion) అనుమాట పంగమున 'ధర్మ' అని అనువదింపఁ బడుచున్నది; క్రైస్తవమతము, మహమ్మదీయమతము అను వ్యవహారమునందు తెలుగులో ఆమాటయే 'మతము'

కాజాల వను అసమంజసమైన అభిప్రాయమునందు
మనము తఱచు భ్రాంతివశమున పడుచున్నాము.
పాశ్చాత్యు లీ సంకుచితమైన అభిప్రాయముతోడనే 'ధర్మ
ము'ను గూర్చిన విచారణను గావించుదురు. హిందువులు
జీవితముయొక్క సమస్త కార్యములను ధర్మము అధర్మము
అను రెండువిధముల క్రింద విభజించిరి. పాశ్చాత్యులు ధర్మ
మనియు, అధర్మమనియు, ధర్మాధర్మములకు బాహ్యము,
అనగా ధర్మాధర్మవిచారణలతో ప్రసక్తిలేనిది అనియు
మూఁడు విభాగములను జేయుచున్నారు. ఈ కడపటి
విభాగ మందే జీవితముయొక్క కార్యములలోను ప్రవృ
త్తులలోను అధికభాగము చేర్పఁబడుచున్నది. భగవంతుని

అని అనువదింపఁబడుచున్నది. సంకుచితార్థముకల 'రిలిజియన్' శబ్దము
నకు వంగభాషలో ధర్మశబ్దవ్యవహారముచే, మిక్కిలి వ్యాప్తిమంతమైన
అర్థముకల ధర్మశబ్దముయొక్క శక్తికి కొంతహానియు, వికృతియు
తటస్థించినవి. ధర్మమునుగూర్చిన చర్చలలో మనస్సునందు 'రిలిజియన్'
అనుమాట నుంచుకొని, భావములను తాఱుమాఱు చేయుట వంగ వ్యవ
హారమున సాధారణమైనది. ఈ సందర్భమే గ్రంథము దిచట విమర్శ
చేయఁబడుచున్నది.—(అనువాదకుఁడు.)

ప్రశంసించుట, ప్రార్థించుట, చర్చియందు ఫాదరియొక్క బోధను వినుట ఇత్యాది కర్తవ్యము 'ధర్మము' (మతము). లేక Religion అందురు. Morality లేక మంచి చేయుట ధర్మాంగముకాదు; అది భిన్నము. కొందఱు Religion మఱియు Morality అనురెండింటిని ధర్మము యొక్క గౌణాంగములుగా స్వీకరించుటయు కలదు. చర్చికి పోవకుండుట, నాస్తికవాదము లేక సంశయ వాదము, మతమును (Religion) నిందించుట లేక ఆ విషయమున బౌద్ధాసీన్యము వహించుట, వీనినే అధర్మ మని (Irreligion) యందురు; చెడుగుచేయుటను Immorality లేక అవినీతి యందురు. పైనుల్లేఖించిన కొందఱి మతము ననుసరించి ఇదియును ఆధర్మముయొక్క అంగమగును. అది యెట్లైనను, ఆచరణలును ప్రవృత్తులును అధికాంశముగా ధర్మాధర్మములకు బహిర్భూతములు. Religion and Life (మతము మఱియు జీవితము), ధర్మము మఱియు లౌకికకర్తవ్యము విభిన్నములు. మనలో ననేకులు ధర్మశబ్దమున కిట్టి వికృతార్థము చేయుచున్నారు. సాధువులయొక్కయు సన్యాసులయొక్కయు విషయము, భగవద్విషయము, దేవీ దేవతల

విషయము, సంసారపరిత్యాగవిషయము, ఇదంతయు వారు
 ధర్మ మనుపేరిట వాకొందురు; కాని పేటే ప్రసంగమైనను
 తటస్థించినచో 'ఇది సంసారవిషయము, ధర్మవిషయము
 కాదు' అని పల్కుదురు. వారిమదియందు పాశ్చాత్యుల
 Religion (మతము) యొక్క భావము పాదుకొనినది.
 ధర్మశబ్దము వినినంతనే Religion అను మాట వారి
 మదియం దుదయించును. తమకు తెలియకయే కూడ ఆ
 అర్థముననే ధర్మశబ్దమునుగూడ వ్యవహరింతురు. కాని
 మన స్వదేశి మాటయందు ఈ విధమైన విదేశిభావమును
 చొప్పింతుమేని, ఉదారమును సనాతనమును అగు ఆర్యుల
 భావమునుండియు శిక్షణమునుండియు మనము భ్రష్టుల
 మగుదుము. సమస్త జీవనమును ధర్మమునకు క్షేత్రమే.
 సంసారమును ధర్మమే; ఆధ్యాత్మికజ్ఞానముయొక్క ఆలో
 చనయు, భక్తిభావమును, ఇవిమాత్రమే ధర్మము కాదు;
 కర్మయును ధర్మమే. మన వాఙ్మయమం దంతటను ఈ
 మహాశిక్షణమే సనాతనముగా నిల్చియున్నది; ఇదియే
 సనాతనధర్మము— 'ఏష ధర్మః సనాతనః'—

“కర్త ధర్తముయొక్క అంగ మనుమాట నిజమేకాని అన్ని తెలుగుల కర్తలును కావు. ఏవి సాత్వికభావము కల ట్టివో, ఏవి నివృత్తి కనుకూలించునో, అవి మాత్రమే ధర్త శబ్దముచే వ్యవహరింపబడుట కర్తములు” — అని అనేకుల అభిప్రాయము. ఇదియును పొరపాటు. ఏ విధముగా సాత్వికకర్తము ధర్త మగునో, అట్లే రాజసికకర్తమును ధర్తమే. జీవులపై దయఁజూపుట ఎట్లు ధర్తమో, అట్లే ధర్తయుద్ధమందు దేశశత్రువులను వధించుటయు ధర్తము. పరోపకారముకొఱకై తన సుఖమును, ధనమును, కడకు ప్రాణమును అహుతిచేయుట ఎట్లు ధర్తమో, అట్లే ధర్త సాధనమైన శరీరమును తగు విధమున రక్షించుటయు ధర్తము. రాజనీతియు ధర్తము. కావ్యరచనయు ధర్తము. చిత్రలేఖనమును ధర్తము. మధురగానముచే పరులను రంజింపఁజేయుటయు ధర్తము. ఏకర్తయందు స్వార్థములేదో అకర్త యుద్ధమైనను అగుఁగాక, గొప్పదైనను అగుఁగాక, అదియే ధర్తము. గొప్ప చిన్నలను మనము పరిగణింతుము. భగవంతునికడ గొప్పచిన్నలు లేవు. ఏ భావముతో మనుష్యుఁడు తన స్వభావోచితమైన లేక విధిప్రదత్తమైన

క ర్త నా చ రిం చు చు న్నాఁడు—అను విషయముపై
మాత్రమే భగవంతుఁడు తన దృష్టి నుంచును. ఏకర్త
నైనను ఆచరింతుముగాక, దాని నాతని చరణములకడ
నర్పించుట, యజ్ఞభావముతో నాచరించుట, ఆతని ప్రకృతి
చేతనే అది నిర్వర్తింపఁబడుచున్నదని యెఱిఁగి సమభావ
మందు నిలువఁబడుట—ఇదియే శ్రేష్ఠధర్మము.

ఈశావాస్య మిదం సర్వం యత్త్రించ జగత్త్వాం జగత్
తేన త్యక్తేన భుంజీథాః మా గృభః కస్యస్వి ధనం,
కుర్వన్నే వేహ కర్తాణి జిజీవిషే చ్ఛతః సమాః.

అనఁగా, మనము చూచునట్టి చేయునట్టి భావించునట్టి
సకలమును ఆతనియందే చూచుట, ఆతని మననముతో
సర్వమును వస్త్రముతోవలె ఆవృత మొనర్చివైచుట,
ఇదియే శ్రేష్ఠమార్గము. ఈ ఆవరణమున పాపముగాని
అధర్మముగాని ప్రవేశింపఁజాలవు. అన్నికర్మలయెడలను
వాసనను ఆసక్తిని మనసునఁదుండి వెడలించి, ఏమియును
కోరక, కర్మప్రవాహమం దేది ప్రాప్తమగునో దానినే
భుజింతుముగాక; సర్వకర్మలను ఆచరింతుముగాక; దేహ

మును కాపాడుకొందుము గాక. ఇదియే భగవంతునకుఁ
 బ్రിയమైన ఆచరణము; ఇదియే శ్రేష్ఠధర్మము. ఇదియే
 నిజమైన నివృత్తి. బుద్ధియే నివృత్తికి స్థానము. ప్రాణ
 మును ఇంద్రియములును ప్రవృత్తి కాటపట్టులు. బుద్ధి
 ప్రవృత్తిచే స్పృశింపఁబడుటయే చిక్కులకు హేతువు.
 బుద్ధి నిర్లిప్తభావమున సాక్షియై మఱియు భగవంతుని
 దూతయై (Prophet), లేక అధిపక్షయై (Spokesman)
 నిలువవలయును; నిష్కామమై, ఆతనిచే అనుమోదింపఁ
 బడిన ప్రేరణను ప్రాణములకును ఇంద్రియములకును
 దెలుపవలయును; తదనుసారమున ప్రాణములును ఇంద్రి
 యములును తమకర్త నాచరింపవలయును. కర్తత్యాగము
 మిక్కిలి క్షుద్రమైనది. కామనాత్యాగమే నిజమైన
 త్యాగము. శరీరముయొక్క నివృత్తి నివృత్తికాదు. బుద్ధి
 యొక్క నిర్లిప్తతయే నిజమైన నివృత్తి.

ఉ ప ని ష త్తు లు

మన ధర్మ మతి విశాలము. బహువిధములైన శాఖా ప్రశాఖలచే శోభితము. దానిమూలము గభీరతమమైన జ్ఞానమునందు నెలకొనియున్నది. దాని శాఖలు కర్తయొక్క అతిదూర ప్రాంతమువఱకును విస్తరించియున్నవి. గీత యందలి అశ్వత్థవృక్షము ఎట్లు ఊర్ధ్వమూలము మఱియు నధఃశాఖమో, అట్లే ఈ ధర్మమును జ్ఞానమునందు పాదు కొనియున్నది, కర్తకు ప్రేరక మగుచున్నది. నివృత్తి దాని పునాది; ప్రవృత్తి దానిగృహము, పైకప్పు, గోడలు; ముక్తి దాని శిఖరము. మానవజాతియొక్క సమస్తజీవనమును విస్తారమైన ఈ హిందూధర్మవృక్షముయొక్క నీడ నాశ్రయించినది.

హిందూధర్మముయొక్క పునాది వేద మని అందఱును చెప్పుదురు. కాని కొలఁదిమందియే ఆపునాదియొక్క

స్వరూప రహస్యముల నెఱుఁగుదురు. సాధారణముగా
మన మందఱమును కొమ్మకొనపైఁ గూర్చుండి సుస్వా
దములును నశ్వరములును అగు ఏ ఒకటి రెండు ఫల
ముల ఆస్వాదమునందో ఆ మో ద ప డి యున్నాము.
మూలము యొక్క సందర్భ మేదియును మన మెఱుఁ
గుట లేదు. వేదమున కర్త కాండ యనియు జ్ఞానకాండ
యనియు రెండుభాగములు కలవని మనము వినియుండుట
నిజమే. కాని ఆసలు కర్త కాండయన నేమో జ్ఞానకాండ
యన నేమో అది మన మెఱుఁగము. మోక్షమూలరుచే
వ్రాయఁబడిన ఋగ్వేదవ్యాఖ్యను చదివియుందుము.
లేదా రమేశచంద్రదత్తుని వంగానువాదము చదివి యుండ
వచ్చును. కాని ఋగ్వేద మేమో మనకు తెలియదు.
ఋగ్వేదఋషులు ప్రకృతియొక్క బాహ్యపదార్థములనో
లేక భూతసముదాయమునో పూజించెడి వారనియు,
సూర్యచంద్రాగ్ని వాయువులు మొదలుగాఁగలవాని స్తావ
కములే సనాతన హిందూధర్మముయొక్క అనాది అనం
తము అపౌరుషేయ మనిచెప్పఁబడు మూలజ్ఞానమనియు,
మోక్షమూలరుకడను దత్తమహాశయునికడను మనము

నేర్చుకొంటిమి. మనము దీనినే విశ్వసించి వేదఋషులను
హిందూధర్మమును అవమానించి, గొప్పవిద్వాంసుల
మనియు, జ్ఞానాలోకమును బడసిన వారమనియు
(Enlightened) తలపోయుచున్నాము. ఆసలు వేదమున
నిజముగా నేమికలదో, శంకరప్రభృతులైన మహాజ్ఞాను
లును మహాపురుషులును ఈ స్తావకములను ఆనాద్యనంత
మును సంపూర్ణమును భ్రాంతిరహితమును అగు జ్ఞాన
ముగా నేల స్వీకరించిరో, మన మావిషయ మే మాత్ర
మును బరికించుట లేదు.

ఉపనిషత్తులన నేమో ఆవిషయమునుగూడ కొలది.
మందియే ఎఱుఁగుదురు. ఉపనిషత్తుల మాటచెప్పగా
ప్రాయశః మనము శంకరాచార్యుని ఆద్వైతవాదము,
రామానుజుని విశిష్టాద్వైతవాదము, మధ్వని ద్వైత
వాదము మొదలుగాఁగల దార్శనికవ్యాఖ్యల గుఱించియే.
తలపోయదము. ఆసలు ఉపనిషత్తులం దేమి వ్రాయఁబడి
యన్నదో, వాని నిజమైన ఆర్థ మేమో, ఒండొండ
విరోధించు షడ్దర్శనము లా ఏకమూలమునుండి ఎ ట్లుత్ప

న్నములయ్యెనో, షడ్దర్శనములకు మించిన ఏదేని గూఢా
ర్థము ఆ జ్ఞానభాండావరమందు లభ్యమగునేమో యను
విషయములఁగూర్చి మనము చింతించుట లేదు. శంక
రులు చేసిన అర్థమునే మనము వేదేంద్రబ్రహ్మయు కైకొని
యున్నాము. శంకరునివాక్యమే మనకు వేదమును ఉప
నిషత్తును. శ్రమచేసి అసలు ఉపనిషత్తుల నెవరు చదు
వుదురు? ఒక వేళ చదివినను శంకరవ్యాఖ్యకు విరోధముగా
నున్న ఏవ్యాఖ్యనైనను చూచితిమేని మనము వెంటనే
దానిని తప్పని నిరాకరింతుము. అయ్యును ఉపనిషత్తు
లందు కేవలము శంకరలబ్ధమైన జ్ఞానమే లేదు. భూత వర్త
మాన భవిష్యములం దే ఆధ్యాత్మికజ్ఞానము లేక తత్త్వ
జ్ఞానము లబ్ధమైనదో మఱియు కాగలదో, ఆసర్వమును
ఆర్యఋషులును మహాయోగులును నిగూఢార్థ ప్రకా
శకములైన శ్లోకము లందు మిక్కిలి సంక్షేపముగా నిలిపి
చనినారు.

ఉపనిషత్తు లన నేమి? అనాద్యనంతము గభీరతమము
సనాతనము నగు ఏ జ్ఞానమునందు సనాతనధర్మము పాదు

కొనియున్నదో ఆ జ్ఞానముయొక్క భాండాగారమే ఉపని
షత్తులు. నాల్గువేదముల సూక్తము లందును ఈ జ్ఞానము
పడయనగును. కాని ఇయ్యది ఉపమ నెపమున స్తోత్రముల
బాహ్యార్థమునందు కప్పబడియున్నది; జ్ఞాన మిచట,
మానవుని ప్రతిబింబము-ఆద్ధమందున్న చందమున. ఉపని
షత్తులు ఆచ్ఛాదనములేని పరమజ్ఞానము; జ్ఞాన మిచట,
మానవుని అచ్చ స్వశరీరమువలె. ఋగ్వేదవక్తలైన
ఋషులు ఈశ్వరప్రేరణచే ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును శబ్దము
నందు, ఛందమునందు బ్రకాశింపజేసిరి. ఉపనిష
ద్ఋషులు సాక్షాద్దర్శనముచే ఆజ్ఞానముయొక్క స్వరూప
మును దర్శించి, పరమ గభీరాద్ధములైన కొలది
మాటలలో దానిని వెలయించిరి. ఉపనిషత్తులందు
అద్వైతవాదము మాత్రమే కాదు; భారతదేశమందును,
యూరోపునందును, ఏషియానుందును, ఎన్ని విధములైన
దార్శనిక పర్యాలోచనలును వాదములును సృష్టింపబడి
నవో, Nominalism, Realism, Nihilism, Darwin's
Evolution, Comte's Positivism, Hegel, Kant,
Spinoza, Schopenhauer, Utilitarianism, ఈ సర్వ

మును ఉపనిషద్భాషలచే సాక్షాద్దర్శనమున వీక్షింపఁబడి
వ్యక్తముచేయఁబడినవి. కాని ఇతరస్థలములందు ఏది
ఆశికముగా వీక్షింపఁబడినదో, సత్యముయొక్క ఖండము
మాత్రమే అయును సంపూర్ణ సత్యమని ఏది ప్రచారము
చేయఁబడినదో, మఱి ఏది సత్యముయొక్కయు మిథ్య
యొక్కయు కలగలుపై తాటుమాటుగా వర్ణింపఁబడినదో,
అయ్యది ఉపనిషత్తులందు సాకల్యభావమున, తన
యథార్థసంబంధమున నిలుపఁబడినది, విశుద్ధమును భ్రమ
రహితమును అగుతీరున వెలయింపఁబడియున్నది. కావుననే
శంకరుల వ్యాఖ్యయందుఁగాని ఇంకేరి వ్యాఖ్యయందుఁ
గాని కట్టుబడక, ఉపనిషత్తుల గభీరమును అఖండమును
అగు అస లర్థమును గ్రహించుటకై యత్నింపఁదగును.

ఉపనిషత్ శబ్దముయొక్క అర్థము నిగూఢపద
మునఁ బ్రవేశించుట. ఋషులు తర్కబలముచేఁగాని,
విద్యావైశ్రల్యముచేఁగాని, ప్రేరణయొక్క ఆవేశముచేఁ
గాని ఉపనిషత్తులందు చెప్పఁబడిన జ్ఞానమును బడయ
లేదు; ఏ నిగూఢపదమునందు, మనసుయొక్క ఏ అంతః

పురమునందు సమ్యగ్ జ్ఞానము యొక్క తాళపుచెవి
 వ్రేలాడఁగట్టబడినదో, యోగముచే నధికారులై వారా
 అంతఃపురమునఁ బ్రవేశించి, ఆ చెవిని కైకొని, భ్రాంతి
 రహితమైన జ్ఞానముయొక్క విశాలరాజ్యమునకు ప్రభువు
 లైరి. ఆ తాళపుచెవి చేజిక్కుదేని ఉపనిషత్తుల నిజమైన
 అర్థము బయలుపడదు. తర్కబలముచే ఉపనిషత్తుల నన్వ
 యించుటయు నిబిడారణ్యమందలి మహోన్నత వృక్ష
 ముల యగ్రములను క్రొవ్వెత్తివెలుఁగుచే నిరీక్షింపఁ
 బోవుటయు ఒకేవిధము. సామోద్ధర్మము సూర్యుని
 వెలుఁగు. దానివలననే అరణ్యమంతయును వెలుఁగుతో
 నిండినదై అన్వేషకునకు నయనగోచర మగును. సామోద్ధర్మ
 నము యోగముచేతనే పొందఁదగినది.

పు రాణ ము

పూర్వవ్యాసమున ఉపనిషత్తుల విషయము వ్రాసి-
తిమి; మఱియు ఉపనిషత్తులయొక్క యథార్థమును
సంపూర్ణమును అగు అర్థమును గ్రహించు మార్గమును
జూపించితిమి. ఉపనిషత్తు లే విధముగా హిందూధర్మము
నకుఁ బ్రమాణములో అట్లే పురాణములును ప్రమాణ
ములు. శ్రుతి ఎట్లు ప్రమాణమో స్మృతియు నట్లే
ప్రమాణము. కాని వీనిప్రామాణ్యమునందు తార
తమ్యము గలదు. శ్రుతియొక్కయు ప్రత్యక్షముయొక్క-
యు ప్రమాణముతో స్మృతి విరోధపడెనేని, స్మృతి
యొక్క ప్రమాణము గ్రహింపఁదగినది కాదు. యోగ
సిద్ధులై దివ్యచక్షువును బడసిన ఋషులు దేనిని చూచిరో,
అంతర్యామియగు జగద్గురువు వారల విశుద్ధ బుద్ధి కేది
విన్పించెనో అదియే శ్రుతి. తరతరముగా రక్షింపఁబడుచు.

ఏ ప్రాచీన విద్యాజ్ఞానములు మనలఁ జేరినవో అవియే స్మృతి. కడపటి ఈ జ్ఞానము పెక్కండ్ర వాక్కునందును పెక్కండ్రమతులందును పడి మార్పుచెందినది. అందుచే ఇది మనలఁ జేరుటలో తాటుమాటై యుండుట కెంతో అవకాశము కలదు. మఱియు స్థితిగతుల మార్పు ననుసరించి క్రొత్తక్రొత్తమతములు దానితోఁ జేర్పఁబడి యుండును; ఆయాకాలముల ఆక్కఱల కనుకూలముగా అది క్రొత్త రూపులఁ దాల్చియుండును. కావుననే స్మృతి శ్రుతివలె భ్రాంతిరహితమైన దనుటకు వీలులేదు. స్మృతి ఆపారుషేయముకాదు; మనుష్యుని పరిమిత మైనట్టియు పరివర్తన శీలమైనట్టియు మనోబుద్ధుల సృష్టి.

స్మృతులలో పురాణము ముఖ్యము. ఉపనిషత్తుల ఆధ్యాత్మికతత్త్వము పురాణములలో ఉపాఖ్యానముల రూపమునను కథలరూపమునను వర్ణింపఁబడినది. వాని యందు భారతచేశముయొక్క ఇతిహాసము, హిందూ ధర్మముయొక్క ఉత్తరోత్తరమగు నభివృద్ధి మఱియు నభివృద్ధి, పురాతన సమాజముల స్థితి, ఆచారములు,

పూజలు, యోగసాధనలు, చింతాప్రణాళియందలి పెక్కు ప్రధానములైన అంశములు ఇవి లభించును. పురాణ కారులు ఇంచుమించు అందఱును సిద్ధులైనను అయియుండిరి, లేదా సాధకులైనను అయియుండిరి. వారిజ్ఞానమును సాధనాలబ్ధమైన వారి ఉపలబ్ధియు వారు రచించిన పురాణములందు వ్రాతరూపమున నిలిచియున్నది. వేదములును ఉపనిషత్తులును హిందూ ధర్మముయొక్క మూలగ్రంథము. పురాణము లాగ్రంథము నను వ్యాఖ్య. వ్యాఖ్య మూలగ్రంథముతో సమానము కానేరదు. ఒకరి వ్యాఖ్య ఇంకొకరికి సమ్మతము కాకపోవచ్చును. కాని ఆసలు గ్రంథమును మార్పుటకుఁగాని నిరాకరించుటకుఁగాని ఎవ్వరికిని అధికారములేదు. ఏది వేదములతోను ఉపనిషత్తులతోను మేళవింపఁబడదో అది హిందూ ధర్మముయొక్క అంగముగాఁ గైకొనఁబడఁజాలదు. కాని పురాణములతో మేళవింపఁబడకున్నను నూతనమతము స్వీకరింపఁబడవచ్చును. వ్యాఖ్యయొక్కవిలువ వ్యాఖ్యాతయొక్క మేధాశక్తిపై, విద్యాజ్ఞానములపై ఆధారపడి యుండును. ఎట్లైన వ్యాసదేవునిచే రచితమైన పురాణ

మిప్పుడు నిలిచియుండెనేని, దానికి శ్రుతితో సమానమైన
 ఆదరము లభించెడిది. అది లేకుండుటచే, మఱియు రోమ
 హర్షణ రచితమైన పురాణము దొరకకుండుటచే, ఇప్పుడు
 ప్రచారములోనున్న అష్టాదశపురాణముల కన్నింటికీని
 సమానాదర మొసంగక, విష్ణు-భాగవత-పురాణములవంటి
 యోగసిద్ధుల రచనకే హెచ్చువిలువ నొసంగ వల
 యును; పండితుఁడును అధ్యాత్మవిద్యాపరాయణుఁడును
 అగు మార్కండేయ పురాణకర్తనంటి లేఖకుని రచనను
 శివపురాణముకంటెను అగ్ని పురాణముకంటెను గభీరతర
 మైన జ్ఞానము కలదానినిగా గ్రహింపవలయును. కాని
 వ్యాసదేవుని పురాణమే ఆధునికపురాణములకు మూల
 గ్రంథమగుటచే వీనిలో మిగుల తక్కువదానియందును
 హిందూధర్మముయొక్క తత్త్వమును ప్రకాశింపజేయు
 పెక్కుసందర్భములు నిలిచియున్నవనుట నిశ్చయము.
 మఱియు ఒక పురాణము అది తక్కువదే • అయినను,
 జిజ్ఞాసువో భక్తుఁడో లేక యోగాభ్యాసరతుఁడో అగు
 సాధకుని రచనయగునేని, ఆరచయితయొక్క స్వప్రయాస

లబ్ధమైన జ్ఞానమును పర్యాయలోచనమును అదరింపఁదగినవే
యగును.

వేదములనుండియు ఉపనిషత్తులనుండియు పురాణ-
ములను వేటుపఱచి, వైదికధర్మ మనియు పౌరాణికధర్మ
మనియు అంగ్రేయశిక్షణము బడసినవారు చేయు మిథ్యా
భేదము వట్టిభ్రమ; కేవల మజ్ఞానముచే పుట్టినట్టిది.
వేదోపనిషత్తుల జ్ఞానమును సర్వసాధారణులకు బోధ
చేయును, వ్యాఖ్యానమునర్చును, విస్తరించి ఆలోచిం
చును. జీవితముయొక్క ఆతిసామాన్యకృత్యములందును
దానిని లగింపఁజేయుకొఱకై యత్నముచేయును—అను
హేతువుచేతనే పురాణము హిందూధర్మముయొక్క
ప్రమాణములలో నొకటిగా గ్రహింపఁబడుచున్నది.
మఱియు నెవ్వరు వేదములను ఉపనిషత్తులను మఱచి,
పురాణమునే స్వతంత్రమైనట్టియు చాలినట్టియు ప్రమా
ణముగాఁ గైకొందురో వారును భ్రాంతులే.
హిందూధర్మముయొక్క భ్రాంతిరహితమును ఆపాగుషే
యమును అగు మూలమును పోవిడుచుటచే భ్రమకును.

మిథ్యాజ్ఞానమునకును ఆశ్రయమిచ్చుట యగును. వేదము
యొక్క అర్థము లుప్తమై పోవుట తటస్థించును; ఆవిధమున
పురాణముయొక్క నిజమైన అర్థమును లుప్తమై పోవును.
పురాణములను వేదముపై నిలిపియే నుపయోగించుకొన
వలయును.

ప్రాకామ్యము

ఆష్ట సిద్ధుల విషయము ముచ్చటించినపుడు,
యోగప్రాప్తములును ఆపూర్వములును ఆలోకములును
అగు కొన్ని శక్తుల విషయమే లోకులు భావింతురు. ఆష్ట
సిద్ధుల పూర్ణవికాసము యోగులందే చూడట్లు ననుట
నిశ్చయము. కాని యీ సకలశక్తులను ప్రకృతియొక్క
సాధారణనియమములకు వెలుపలలేవు. ప్రత్యుత మనము
వేనిని ప్రకృతీనియమము లనుచున్నామో అవి ఆష్ట
సిద్ధుల సమావేశము.

మహిమ, లిఖిమ, ఆణిమ, ప్రాకామ్యము, వ్యాప్తి,
విశ్వర్యము, వశిత, ఈశిత ఇవి ఆష్టసిద్ధుల పేర్లు. ఇవియే
పరమేశ్వరుని స్వభావసిద్ధములైన ఆష్టశక్తులని పరిచిత
ములు. ఇందలి ప్రాకామ్యమును గైకొందము; ప్రాకామ్య

మనఁగా సమస్తేంద్రియముల యొక్కయు సంపూర్ణమైన
వికాసము, అవ్యాహతమైన వ్యాపారము. వాస్తవము
నకు, జ్ఞానేంద్రియ పంచకమయొక్కయు మనస్సు
యొక్కయు సకలక్రియలును ప్రాకామ్యము లోనివే.
ప్రాకామ్యముయొక్క బలముచే కంటితో చూచు
చున్నాము, చెవితో వినుచున్నాము, ముక్కుతో వాసన
చూచుచున్నాము, త్వగింద్రియముతో స్పర్శ నను
భవించుచున్నాము, నాలుకతో రుచిఁ దెలియుచున్నాము,
మనస్సుతో బాహ్యస్పర్శల నన్నిటిని గ్రహించు
చున్నాము. జ్ఞానధారణశక్తిస్థూలేంద్రియ మందే కలదని
సాధారణముగా లోకులు భావింతురు. కాని చూచునది
కన్నుకాదనియు మనస్సే చూచుచున్నదనియు, వినునది
చెవికాదనియు మనస్సే వినుచున్నదనియు, వాసనచూచు
నది ముక్కుకాదనియు మనస్సే వాసనచూచుచున్న
దనియు తత్త్వవేత్త ఎఱుఁగును. ఎవరి తత్త్వజ్ఞాన మింకను
అధికమో వారు, చూచునట్టిదియు వినునట్టిదియు ఆఘ్రా
ణించునట్టిదియు మనస్సుకాదనియు, జీవుఁడే చూచుననియు
వినుననియు ఆఘ్రాణించుననియు నెఱుఁగుదురు. జీవుఁడే

జ్ఞాత, జీవుడే ఈశ్వరుడు, భగవంతుని అంశము; భగవంతుని అష్టసిద్ధులు జీవునియొక్కయు అష్టసిద్ధులు.

మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూతః సనాతనః,
మనః షష్ఠా నీంద్రియాణి ప్రకృతిస్థాని కర్షతి
శరీరం యదవాప్నోతి యచ్ఛాప్యతాక్రమతీశ్వరః,
గృహీత్వైతాని సంయాతి వాయుర్గంధానివాశయాత్.
శ్రోత్రం చక్షుః స్పర్శనం చ రసనం ఘ్రాణమేవచ,
అధిష్ఠాయ మనశ్చాయం విషయా నుపసేవతే.

నాయందలి సనాతనాంశము జీవలోకమున జీవుడై,
ప్రకృతిలోపలి మనస్సును పంచేంద్రియములను తన కడ
కాకర్షించుకొనును. (వానిని తన ఉపభోగమున నియోగించును, తన ఉపభోగముకొఱకై ఆయత్తము చేసి
కొనును) జీవరూపియగు నీశ్వరుడు శరీరమునఁ బ్రవేశించినప్పుడుగాని శరీరమునుండి వెడలినప్పుడుగాని, వాయువే తీరున పుష్పాదులనుండి గంధమును గైకొనిపోవునో, అట్లే శరీరమందుండి ఇంద్రియములను గైకొని పోవును. శ్రోత్రము, చక్షువు, స్పర్శ, ఆస్వాదము, ఘ్రాణము,

మనస్సు, వీని నధిష్ఠించి ఈ ఈశ్వరుడు విషయముల భుజించును. దృష్టి, శ్రవణము, ఆఘ్రాణము, ఆస్వాదనము, స్పర్శ, మననము ఇవియే ప్రాకామ్యము యొక్క క్రియలు. భగవంతుని సనాతనాంశ మైన డీప్తి ప్రకృతి క్రియలఁ గైకొని, ప్రకృతివికార మైన సూక్ష్మశరీరమందు పంచేంద్రియములను మనస్సును వికసింపఁ జేయుచున్నాఁడు. స్థూలశరీరమును బడయు సమయమున ఈ పంచేంద్రియములతో అందుఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు. మృత్యువువేళ ఈ పంచేంద్రియములఁ గైకొని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు. సూక్ష్మదేహమందైనను స్థూలదేహమందైనను ఆతఁ డీ పంచేంద్రియముల నధిష్ఠించి విషయముల ననుభవించుచున్నాఁడు.

కారణదేహమందు ప్రాకామ్యము సంపూర్ణమై యుండును. ఆ శక్తి సూక్ష్మదేహమునందు వికాసము బడసి అటుపై స్థూలదేహమునందు వికసించును; కాని మొదట నుండియు స్థూలమునందు దానికి సంపూర్ణమైన ప్రకాశము లభింపదు. జగతియొక్క క్రమవికాసము

ననుసరించి ఇంద్రియము లన్నియును క్రమముగా వికాసమును బొందును. కడకు కొన్ని జంతువులయందు మనుష్యునకుఁ గూడ కార్యకారి కాదగునంత వికాసలైత్యముల నవి ప్రాపించుచున్నవి. మనుష్యునందు పంచేంద్రియములు అల్పములును నిర్దేజములును అగుచున్నవి; ఏలన మనము మనోబుద్ధుల వికాసమునందే అధికశక్తిని వినియోగింతుము. కాని ఆసంపూర్ణమైన ఈ అభివ్యక్తియే ప్రాకామ్య వికాసముయొక్క కడపటి దశకాదు. సూక్ష్మదేహమున ప్రాకామ్యమున కెట్టి వికాసము కలదో అట్టి వికాసమునే స్థూలదేహమునందుఁగూడ యోగమువలనఁ బడయవచ్చును. ఇదియే యోగప్రాప్తమగు ప్రాకామ్య సిద్ధి.

౨

పరమేశ్వరునకు మేర లను నవి లేవు. ఆతని వీరదేనిచేతను అడ్డగింపఁబడదు; స్వభావసిద్ధమైన యాతనిశక్తియొక్క తేత్రమును అనంతము, క్రియయు అవ్యాహతము. జీవుఁ డీశ్వరుఁడు; భగవంతుని యంశము; సూక్ష్మదేహమునందును స్థూలదేహమునందును ఆబద్ధుడై క్రమముగ

ఈశ్వర శక్తిని వానియందు వికసింపఁ జేయుచున్నాఁడు. స్థూలశరీరమునందలి ఇంద్రియములు మిక్కిలి పరిమితములు. మనుష్యుఁడు స్థూలదేహముయొక్క శక్తియందే బద్ధుడై యున్నంతవఱకును బుద్ధివికాసమునందు మాత్రమే పశువు కంటె నుత్కృష్టుఁ డగుచున్నాఁడు. ఏలన ఇంద్రియముల యొక్కతీక్షణతయందును మనస్సుయొక్క అభ్రాంత వ్యాపారమునందును—ఒక్కమాటలో ప్రాకామ్యసిద్ధియందు, పశువే ఉత్కృష్టమైనది. ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు దేనిని Instinct అనిపేర్కొనుచున్నారో అది యీ ప్రాకామ్యమే. పశువునందు బుద్ధివికాసము మిక్కిలి కొంచెము; కావున నీ జగమునం దది బ్రతికియుండుటకై ఏదో వృత్తి, బాటఁ జూపునట్టిది, ఏదిచేయఁదగినదో ఏది వర్జింపఁదగినదో తెలుపునట్టిది, దానికి స్వాయత్తమై యుండవలయును. ఈ కార్యము పశువుయొక్క మనస్సుచేతనే నిర్వర్తింపఁ బడుచున్నది. మానవుని మనస్సు దేనినిగాని నిర్ణయింపదు. బుద్ధియే నిశ్చయాత్మకము. బుద్ధియే నిర్ణయించును. మనస్సు కేవలము సంస్కారముల సృష్టించు యంత్రము. మనముచూచునదియు వినునదియు లెల్లెసికొనునదియు.

మనస్సునందు సంస్కారరూపమున పరిణమించును. బుద్ధి ఆ సంస్కారములను గైకొని హేయోపాదేయములను నిర్ణయించును, వివేచన గావించును. పశుబుద్ధి ఇట్టి నిర్ణయ వ్యాపారమునం దసమర్థము. పశువు తెలియుటయు ఆలోచించుటయు బుద్ధితోఁ గాదు, మనస్సుతో. మనస్సున కొక యద్భుతమైన శక్తి కలదు. వేటొక మనస్సునం దేది కలదో దాని నొక్కక్షణములో గ్రహింపఁ గలదు; విచారణలేకయే ఏది ఆవశ్యకమో దానిని తెలిసికొనఁ గలదు; మఱియు ఆచరింపఁదగిన క్రియాప్రణాళిని నిర్ణయింపఁగలదు. మన మెవ్వరినిగాని ఇంటఁ బ్రవేశించుచుండఁగా చూడమైతిమి, అయినను ఇంటిలో నెవ్వరో దాఁగియున్నారని మన కెఱుకపడుచున్నది; భయహేతు వేమియును లేదు, అయినను భయపడుచుందుము; ఎచ్చటనో గుప్తమైయున్న భయహేతు వేదో కలదని తోచుచుండును. స్నేహితుఁ డొక్కమాటయైనను ఆడలేదు; ఐనను పలుకక పూర్వమే ఆతఁ డేమిచెప్పనో మనము గ్రహించి యున్నాము. ఈవిధమగు నుదాహరణము లింకను అనేకము లీయవచ్చును. ఇదంతయు మనస్సు

యొక్క శక్తి, ఏకాదశేంద్రియముయొక్క స్వాభావిక
మును ఆవ్యాహతమును ఐన క్రియ. కాని బుద్ధి సాహ-
య్యముచే అన్నిపనులను చేయుటకు మనము మిక్కిలి
అలవాటు పడియుండుటచే ఈ క్రియ, ఈ ప్రాకామ్యము,
మనయం దించుమించు లోపించినది. పశు వీ ప్రాకామ్యము
నాధారము చేసికొనదేని మూఁడునాళ్లు బ్రతుకలేదు.
ఏది పథ్యమో, ఏది అపథ్యమో, ఎవరు మిత్రులో ఎవరు
శత్రులో, ఎచట భయమో, ఎచట భద్రమో, ప్రాకామ్య-
మే పశువునకు గోచరింపజేయును. ఈ ప్రాకామ్యము
వలననే కుక్క తన యజమానియొక్క భాష నెఱుంగని
దయ్యను, ఆతని మాటలయొక్క అర్థమునుగాని ఆతని
మనస్సునందలి భావమునుగాని తెలిసికోగల్గుచున్నది. ఈ
ప్రాకామ్యమువలననే గుఱ్ఱము తా నొకసారి నడచిన
బాటను ఎల్లప్పుటికిని గుర్తుపట్ట నేర్చుచున్నది. ఈ ప్రాకామ్య-
క్రియలన్నియును మనస్సునందలివి. ఇదిగాక పంచేంద్రియ-
ముల శక్తివిషయమునను పశువే మనుష్యు నోడించి
వైచును. మనుష్యుఁ డెవ్వఁడు, కుక్కచందమున కేవలము
పసిపట్టుచు, ఏదేని జంతువు నడచినట్టి బాటను ఇతరజంతు.

పుల బాటల నన్నింటినుండియు వేటుచేసి, నూరుమైళ్లవఱ
 కైనను దానిని తప్పిపోకుండ ననుసరింప నేర్చును? లేక
 పశువువలె నెవ్వఁడు చీకటియందు చూడ నేర్చును? లేక
 కేవలము చెవి సాయముచే దాఁచఁబడియున్న శబ్దహేతు
 వును బయలుపఱుపనేర్చును? Telepathy—అనఁగా దూ
 రముననున్న వారల భావమును గ్రహించుట—అనుసద్ధి
 విషయమున ఒకానొక ఆంగ్లపత్రిక, అది మనస్సుయొక్క
 ప్రక్రియ యనియు, పశువున కాసద్ధి కలదనియు మనుష్యు
 నకు లేదనియు, కావుననే “టెలిపతి”యొక్క వికాసముచే
 మనుష్యున కున్నతకి బదులు అవనతియే కలుగు ననియు
 వ్రాసినది. స్థూలబుద్ధి యగు ‘బ్రిటను’నకు తగినదే ఈ
 తర్కము! మనుష్యుఁడు బుద్ధిని వికసింపఁజేయుకొఱకై
 ఏకాదశేంద్రియముల సంపూర్ణవికాసము విషయమున
 పరాజ్ఞుఁడగుట అనివార్యము. అట్లగుటచే మేలే కలిగి
 నది. కాకుండనేని, అవసరములేమిచే, అతనిబుద్ధి ఇంత
 శీఘ్రముగా వికసించెడిదికాదు. కాని బుద్ధివికాసము
 సంపూర్ణముగాను నిశ్చితముగాను కలిగినపిమ్మట, ఏకా
 దశేంద్రియములయొక్క పునర్వికాసముకొఱకై యత్నిం

చుట మానవజాతియొక్క కర్తవ్యము. దీనిచే బుద్ధి
 విచారణకు విషయమయిన జ్ఞానము హెచ్చుగును. మను
 ష్యుడును మనోబుద్ధులయొక్క సంపూర్ణవ్యాయామ
 ముచే, తనయం దంతర్నిహితమైన దేవత్వమును బ్రకా
 శింపజేయుటకు తగినపాత్ర మగును. ఏ శక్తి యొక్క
 వికాసముగాని అవనతికి హేతువు కాజాలదు. శక్తి విధి
 వ్యతిక్రమముగా ప్రయోగింపబడుటచేతను, దబ్బిటఁ
 బాటపట్టినప్పుడును, సరియగు మేళవింపునుండి తొలఁగి
 యుండుటవలనను అవనతి సంభవించుచున్నది. ఇప్పుడు
 చూపట్టు బహుచిహ్నములచే, ఏకాదశేంద్రియముల
 పునర్వికాసమునకై, అనఁగా ప్రాకామ్యవృద్ధికై ప్రయ
 త్నింపఁదగు దినములు ప్రాప్తించినవని గ్రహింప వీలగు
 చున్నది.

విశ్వరూపదర్శనము

గీతయందు విశ్వరూపము :—

పందేమాతరమను వ్యాసమునందు శ్రద్ధేయులగు
మామిత్రులు విషి౯చంద్రపాలుగారు, ప్రసంగవశమున
విశ్వరూపదర్శనము మాట యెత్తి, గీత ౧౦ వ అధ్యాయ
మున లిఖితమైన విశ్వరూపదర్శన వర్ణనము సంపూర్ణ
ముగా ఆసత్యమనియు కవియొక్క కల్పనమాత్రమే
అనియు వ్రాసినారు. ఈ మాటను ఖండించవలసిన
బాధ్యత మాపైఁ బడుచున్నది. విశ్వరూపదర్శనము
గీతయం దత్యంతము ఆవశ్యకమైన అంశము. అర్జునుని
మనస్సునం దుదయించిన సంకోచ సంశయములను శ్రీ
కృష్ణుఁడు తర్కముతోడను జ్ఞానగర్భితములైన వాక్యము
లతోడను పరాస్తము చేసినాఁడు. కాని తర్కము
ద్వారమునను ఉపదేశము ద్వారమునను లభించిన

జ్ఞానము దృఢముగా నెలకొనదు. ఉపలబ్ధిచే ఏ జ్ఞానము పొడమునో అదియే దృఢముగా పాదుకొనును. కావుననే, అంతర్యామియొక్క అలక్షితప్రేరణకు వశుడై, అర్జునుఁడు విశ్వరూపదర్శనముకొఱకై తన కోర్కెను నివేదించుకొనెను. విశ్వరూపదర్శనముచే అర్జునుని సందేహములు శాశ్వతముగా అంతరించిపోయెను; బుద్ధి పరిపూతమై, స్వచ్ఛమై గీతయొక్క పరమరహస్యమును గ్రహించుటకు యోగ్యమయ్యెను. విశ్వరూపదర్శనమునకు పూర్వము గీతయందు తెలుపఁబడిన జ్ఞానము సాధకున కుపయోగించెడునట్టిది, మఱియు జ్ఞానముయొక్క బాహ్యంగ మనఁదగినది; విశ్వరూపదర్శనానంతరము తెలుపఁబడిన జ్ఞానము గూఢసత్యము, పరమరహస్యము, సనాతనమైన శిక్షణము. ఈ విశ్వరూపదర్శనముయొక్క వర్ణనము కవియొక్క ఉపమ యంటిమేని, గీతయొక్క గాంభీర్యము, సత్యత్వము, అగాఢత్వము ఇవన్నియు వినప్టమగును. యోగలబ్ధమును గభీరతమమును అగు దానిశిక్షణము కొన్ని దార్శనికమతములయొక్కయు కొన్ని కవికల్పనలయొక్కయు సన్నివేశముగాఁ బరిణా

మించును. విశ్వరూపదర్శనము కవికల్పన కాదు, ఉపమ
కాదు—సత్యము. ప్రకృతికి ఆతీతమైన సత్యమును
కాదు. ఏలన విశ్వప్రకృతియం దంతర్గతమైన విశ్వ
రూపము ప్రకృ త్యతీతము కానేరదు. విశ్వరూపము
కారణజగతియందలి సత్యము. కారణజగతియందలి
రూపము దివ్యచక్షువునకు గోచరించును. దివ్యచక్షువును
బడసిన అర్జునుఁడు కారణజగతియొక్క విశ్వరూపమును
వీక్షించెను.

సాకార నిరాకారములు:—

నిర్గుణమును నిరాకారమును అగు బ్రహ్మము
నుపాసించువారు గుణములయొక్కయు ఆకారము
యొక్కయు వర్ణనమును రూపకమనియు ఉపమయనియు
త్రోసిపుట్తురు. సగుణమును నిరాకారమును అగు బ్రహ్మము
నుపాసించువారు శాస్త్రములకు యధారూపముకాని
వ్యాఖ్యను గావించి నిర్గుణత్వమును నిరాకరింతురు, ఆకా
రముయొక్క వర్ణనమును రూపకమనియు ఉపమయనియు
త్రోసిపుట్తురు. సగుణమును సాకారమును అగు బ్రహ్మము

ను సాసిం చు వారు పై యగుచున్న పై కత్తి దూయుదురు. ఈ
 మూడు మతములును సునువితమును అసంపూర్ణమును
 అగు జ్ఞానమునుండి పుట్టినవని మేనుందుము. ఏలన, ఎవరు
 బ్రహ్మముయొక్క సాకారమును నిరాకారమును అగు
 ద్వివిధోపలబ్ధిని బడసిరో వా రొకదానిని సత్యమనియు
 రెండవదానిని అసత్యమైన కల్పన యనియు పల్కి, జ్ఞానము
 యొక్క పరమ ప్రమాణమును ఎట్లు రూపఱు
 జేయుదురు? మఱియు ఏవిధమున మేరలులేని బ్రహ్మ
 మును మేరలయందు బంధింతురు? బ్రహ్మముయొక్క
 నిర్గుణత్వమును నిరాకారత్వమును నిరాకరింతుమేని
 మనము భగవంతుని న్యూనపఱచు చున్నామనుట నిజము.
 మఱియు బ్రహ్మముయొక్క సగుణత్వ సాకారత్వములను
 నిరాకరింతుమేని, ఇందును భగవంతుని న్యూనపఱచు
 చున్నామనుట నిజము. భగవంతుఁడు రూపమునకు కర్త,
 ప్రప్త, అధీశ్వరుఁడు. ఆతఁ డేరూపమునందును బంధింపఁ
 బడలేఁడు; కాని ఎట్లు సాకారత్వముచే బంధింపఁబడఁడో,
 అట్లే నిరాకారత్వముచేతను బంధింపఁబడఁడు. భగవంతుఁడు
 సర్వశక్తిమంతుఁడు. స్థూలప్రకృతియందు లేక దేశకాలము

లందు మాత్రమే చెల్లుబడియగు నియమములు అను వలను.
 చేతఁగొని, ఆతనిని బంధించు నుద్దేశ్యముతో, “అనంతుఁడ
 వగుటచే ని స్సంతవంతుని గానీయను, ప్రయత్నముచేసి
 చూడుము, అది నీచేత కాదు, నీవు మా అభేద్యమైన
 తర్కముచేతను యుక్తులచేతను—Prospero యొక్క
 ఇంద్రజాలముచే Ferdinand వలె—బంధింపఁబడి
 యున్నావు” అని పలుకుట ఎంత హాస్యకరము, ఎంత
 ఉత్కటమైన అహంకారము, ఎంత దట్టమైన అజ్ఞానము!
 భగవంతుఁడు బంధనరహితుఁడు. నిరాకారుఁడును
 సాకారుఁడును. సాధకులకు సాకారుఁడై దర్శన మిచ్చును.
 ఆ యాకారమునందు పూర్ణుఁ డగు భగవంతుఁడు కలఁడు;
 అయ్యును ఆ సమయమునందే బ్రహ్మాండము నం దంతటను
 సంపూర్ణముగా వ్యాపించి యున్నాఁడు. ఏలన భగ
 వంతుఁడు దేశకాలాతీతుఁడు. తర్కమున కందరాఁడు.
 దేశకాలము లతని ఫేలయొక్క సామగ్రి. దేశకాలము
 లనఁబడు వలను విసరి భూతము లన్నింటిని పట్టుకొని.
 క్రీడించుచున్నాఁడు. మన మా వలతోడనే ఆతని బంధింపఁ
 జాలము. తార్కికమును దార్మనికమును అగు యుక్తులఁ

బ్రయోగించి ఆ అసాధ్యమును సాధించుటకై మనము ప్రయత్నించినపుడెల్ల, క్రీడామయుడైన యాతఁడు ఆ మన వలను ఆవలకుఁ ద్రోసి, మనముగటను, వెనుకను, ఇరుప్రక్కలను, దూరమునను, అన్నివైపులను చిటునవ్వు లొలికించుచు, తన విశ్వరూపమును తన విశ్వాతీతరూపమును బ్రసరింపఁజేసి బుద్ధి నోడించి వైచుచున్నాఁడు. ఆతనిఁ దెలియఁగలిగితి నని ఎవ్వఁ డనుచో అట్టివాఁ డేమి యును దెలియనివాఁడు. “నే నెఱుఁగుదును, అయ్యును ఎఱుఁగను,” అని ఎవ్వఁ డనుచో ఆతఁడే జ్ఞాని.

విశ్వరూపము:—

ఎవఁడు శక్త్యుపాసకుఁడో, ఎవఁడు కర్తృయోగియై యంత్రయొక్క యంత్రము చందమున భగవన్నిర్దిష్టమైన కార్యము నాచరించుట కాదేశింపఁబడునో, ఆతఁడు తన కంటితో విశ్వరూపమును దర్శించుట మిక్కిలి ఆవశ్యకము. విశ్వరూపదర్శనమునకు పూర్వమును ఆతఁ డాదేశమును బడసియుండవచ్చును. కాని ఆ దర్శనము లభింపనంతవఱకును, ఆదేశము సరిగా మంజూ రయినట్లు కాదు. దాఖలు

చేయఁబడినది, ప్యాసు చేయఁబడలేదు. అంతవఱకును.
 అతని కర్తయోగశిక్షణమునకును తరిఫీదునకును సమ
 యము. విశ్వరూపదర్శనానంతరము కర్తయొక్క ఆరం
 భము. విశ్వరూపదర్శనము సాధన ననుసరించియు సాధకుని.
 స్వభావము ననుసరించియు అనేక ప్రకారములు కావచ్చు.
 ను. కాళియొక్క విశ్వరూపదర్శనమునందు జగమం దంత
 టను ఆపురూపమైన నారీరూపమును సాధకుఁడు వీక్షిం
 చును. ఏకమయ్యాను ఆయ్యాది అసంఖ్యేయమై శరీరము.
 లతో విరాజిల్లుచున్నది. ఎల్లెడను కాటుచీకటుల విర
 జిమ్ముచు మబ్బువలె నల్లనైన ముంగురుల సమూహము.
 ఆకాశమును కప్పివైచుచున్నది. ఎల్లెడను రక్తసిక్తమైన.
 ఆ ఖడ్గముయొక్క మెఱుపు కంటిని జెదరఁగొట్టుచు నృత్య
 మొనర్చుచున్నది. జగమం దంతటను ఆ భీషణమైన ఆట్ట
 హాసముయొక్క ప్రవాహము బ్రహ్మాండములను పిండి
 చేయుచున్నది. ఈ విషయమంతయు కవియొక్క కల్పన.
 కాదు, ప్రకృత్యతీతమైన యుపలబ్ధిని అసంపూర్ణమైన.
 మానవభాషతో వర్ణించు విఫలయత్నము కాదు. ఇది
 కాళియొక్క ఆత్మప్రకాశము. ఇది మన తల్లియొక్క

యథార్థస్వరూపము. ఇయ్యది దివ్యచతువుచే చూడఁ
బడినదాని యథాతథమైనట్టియు సరళమైనట్టియు సత్యమై
నట్టియు వర్ణన. అర్జునుఁడు కాళియొక్క విశ్వరూపమును
చూడలేదు. కాలరూపియగు శ్రీకృష్ణుని సంహారకమైన
విశ్వరూపమును జూచినాఁడు. విషయ మొక్కటియే.
దివ్యచతువుతో చూచినాఁడు. బాహ్యజ్ఞానశూన్యమైన
సమాధియందు కాదు. దేని నాతఁడు చూచెనో దానిని
వ్యాసదేవుఁ డవికలముగఁ యథాతథముగ వర్ణించెను.
ఇది కల కాదు, కల్పన కాదు; సత్యము, జాగ్రత్సత్యము.

కారణజగమునందలి రూపము:—

భగవదధిష్ఠితమైన అవస్థాత్రయముయొక్క | విష
యము శాస్త్రమున వ్రాయఁబడియున్నది. ఒకటి ప్రాజ్ఞాధి
ష్ఠితమైన సుషుప్తి, రెండవది తైజసుఁడు లేక హిరణ్య
గర్భునిచే అధిష్ఠింపఁబడిన స్వప్నము, మూడవది విరా
డధిష్ఠితమైన జాగ్రదవస్థ. ఇందలి ప్రత్యవస్థయు ప్రత్యేక
జగము. సుషుప్తియందు కారణజగము, స్వప్నమున
సూక్ష్మజగము, జాగ్రదవస్థయందు స్థూలజగము. కార

ణము నం దేది నిర్ణయింపఁబడుచున్నదో, మఱియు మన
 దేశకాలముల కేది అతీతమో అయ్యది సూక్ష్మమున
 ప్రతిభాసించుచున్నది, స్థూలమునందు ఆంశికభావమున,
 స్థూలజగతియొక్క నియమముల ననుసరించి, నిర్వర్తింపఁ
 బడుచున్నది. 'నేను ధార్తరాష్ట్రులను పూర్వమే వధించి
 తిని,' అని శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునునితోఁ బలికెను. అయినను
 స్థూలజగమునందు ధార్తరాష్ట్ర లప్పటికిని యుద్ధక్షేత్ర
 మునం దర్జునుని కెదురై నిలిచియున్నారు; బ్రతికియే
 యున్నారు; మఱియు యుద్ధకర్తయందు వ్యాపృతులై
 యున్నారు. భగవంతుని యీనూట అసత్యమును కాదు,
 ఉపమయును కాదు. కారణజగమునందు వారల నాతఁడు
 వధించెను, కాదేని ఇహలోకమున వారి వధ అసంభవము.
 మన యథార్థజీవనము కారణమునందు, దాని ఛాయ
 మాత్రమే స్థూలమునందు. కాని కారణజగతియందలి
 నియమములును, దేశకాలములును, నామరూపములును
 భిన్నములు. విశ్వరూపము కారణమునందలి రూపము.
 స్థూలమున దివ్యచక్షువునకు గోచరించును.

దివ్యచతువు:—

దివ్యచతు వన నేమి? కల్పనా చతువు కాదు.
 కవియొక్క ఉపమయుఁ గాదు. యోగలబ్ధ మగు దృష్టి
 మూఁడు విధములు: సూక్ష్మదృష్టి, విజ్ఞానచతువు,
 దివ్యచతువు. సూక్ష్మదృష్టితో మనము స్వప్నమునందుఁ
 గాని, జాగ్రదవస్థయందుఁగాని మానసికములగు రూపము
 లను కనుఁగొందుము. సమాధిస్థులమై విజ్ఞానచతువుతో
 సూక్ష్మజగమునందును కారణజగమునందును ఏ నామరూప
 ములు అంతర్గతములై యున్నవో వాని ప్రతిమూర్తు
 లను సాంకేతికరూపములను చిత్తాకాశమునందు వీక్షిం
 తుము. దివ్యచతువుతో కారణజగమునందలి నామరూప
 ముల యుపలబ్ధిని బడయుదుము; ఇయ్యవి సమాధి
 యందును ఉపలబ్ధము లగును, స్థూలచతువు ముంగ
 టను వీనిని జూడవచ్చును. ఏది స్థూలేంద్రియమున కగో
 చరమో ఆది ఇంద్రియగోచర మగునేని దివ్యచతువు
 యొక్క ప్రభావముగా దానిని తెలియవలెను. అట్లునుఁడు
 దివ్యచతువుయొక్క ప్రభావముచే జాగ్రదవస్థయందు
 భగవంతుని కారణాంతర్గత విశ్వరూపమును జూచి

సందేహముక్తుఁడయ్యెను. ఈ విశ్వరూపదర్శనము స్థూల
జగమున ఇంద్రియగోచరమగు సత్యము కాకపోవు
గాక; కాని స్థూలసత్యముకంటెను సత్యము. కల్పనకాని,
అసత్యముకాని, ఉపమకాని కాదు.

స్తవ సంకీర్తనము

సాధకుడు, సాధనము, సాధ్యము అను ఈ మూడంశముల పురస్కరించుకొనియే ధర్తార్థకామమోక్షములు. సాధకుల స్వభావములు వివిధము లగుటచేతనే వివిధములైన సాధన లాదేశింపఁబడినవి; మరియు వివిధములైన సాధ్యములును అనుసరింపఁబడుచున్నవి. కాని స్థూలదృష్టికి సాధ్యములు నానావిధములై గోచరించినను, సూక్ష్మదృష్టితో చూచినప్పుడు సకలసాధకులకును సాధ్యమొక్కటియే యని బోధపడఁగలదు. ఆత్మతుష్టియే ఆ సాధ్యము. ఉపనిషత్తునందు యాజ్ఞవల్క్యుఁడు తన సహధర్మిణికి బోధించిన బోధ యిది: సకలమును ఆత్మకొఱకే, ఆత్మకొఱకే భార్య, ఆత్మకొఱకే ధనము, ఆత్మకొఱకే ప్రేమ, ఆత్మకొఱకే సుఖము, ఆత్మకొఱకే దుఃఖము, ఆత్మకొఱకే జీవనము, ఆత్మకొఱకే మరణము. కావున ఆత్మ

యనఁగా నేమి అనుప్రశ్న ప్రధానమును ఆవశ్యకమును
అగుచున్నది.

విజ్ఞులును పండితులును అగు ననేకులు ఆత్మజ్ఞాన
మునుగూర్చి బుద్ధి కీ లేనిపోని శ్రమ యేటికి అని పలుకు
దురు. ఈ సూక్ష్మవిచారణ అంతయు కాలము నపహా
రించు వాగ్విడంబరము; సంసారమున కుపయోగపడు
నట్టియు మానవజాతికి శుభమొనగూర్చునట్టియు ప్రయ
త్నములందు పనిచేయుట మేలు—అని వారి యభిప్ర
యము. కాని సంసారమున కేయే విషయములు ప్రయోజ
నీయములో మఱియు మానవజాతికి శుభము దేనివలనఁ
గలుగునో ఈ ప్రశ్నలయొక్క మీమాంసయు ఆత్మ
జ్ఞానముమీఁదనే ఆధారపడి యున్నది. మన జ్ఞానము
ననుసరించియే మన సాధ్యము. నేను స్వశరీరమునే ఆత్మ గా
భావించునేని, దాని తుష్టి సాధించుకొంటకై ఎల్ల విచారణ
లను ఎల్ల వివేచనలను నీటఁగలిపి స్వార్థపరమైన నరపిశా
చము నగుదును. లేక భార్యనే ఆత్మసమానముగా భావిం
తునేని, స్త్రీలోలుడనై న్యాయాన్యాయ విచారణలను

పోద్రోసి ఆపె మనస్తుష్టిని సంపాదించుకొంటకై సర్వప్రాణ-
ముతో ప్రయత్నింతును; పరులను కష్టపెట్టియు ఆపెకు-
సుఖము చేకూర్తును; పరుల కనిష్ట మొనర్చియొనను ఆపె-
యిష్టమును సాధింతును. లేక దేశమునే ఆత్మసమానముగా
తలఁతునేని, గొప్ప దేశభక్తుడ నగుదును. ఇతిహాసము-
నందు నాకీర్తి ఆమరమై నిల్చునట్లు బహుశః చేసిపోవు-
దును; కాని మిగిలిన ధర్మములను బరిత్యజించి, పరదేశము-
లకు హాని, వాని ధనమును కొల్లగొట్టుట, వాని స్వాధీనత-
నపహరించుట మొదలగుపనులను చేయఁగల్గుదును. లేక
భగవంతునే ఆత్మగా చూతునేని లేక ఆత్మసమానముగాఁ-
జేమింతునేని,—ఈ రెండును ఒకటియే, ఏలన ప్రేమయే
చరమదృష్టి—భక్తుడనై, యోగినై, నిష్కామకర్తినై
సాధారణ మనుష్యుల కందరాని శక్తి జ్ఞానానందముల
ననుభవింప నేర్తును. లేక నిర్గుణపరబ్రహ్మమునే ఆత్మగా
తెలిసికొందునేని పరమశాంతిని, మఱియు లయమును
బడయనేర్తును. “యో యచ్ఛ్రద్ధః స ఏవ సః”—ఎవని
శ్రద్ధ యెట్టిదో అట్టివాడే అతడగును. మానవజాతి చిర-
కాలమునుండియు సాధనచేయుచు వచ్చుచున్నది. తొలుత.

దాని సాధ్యము తుద్రము; పిమ్మట పిమ్మట అంతకంటె
 కొంచెము గొప్పది. కట్టకడపటకు సర్వోచ్చమును పరమము
 కంటె పరమును అగు సాధ్యమును సాధించి, గంతవ్యస్థాన
 మగు శ్రీహరి పరమధామమును చేరుటకే ఈతన నడక
 సంతయు నడచుచున్నది. ఒక యుగమున మానవజాతి కేవ
 లము శారీరకమైన సాధననే గావించెను; శారీరక సాధనమే
 ఆనాటి యుగధర్మము; ఇతర ధర్మములను కొలఁదిఁజి
 చియు శారీరకసాధన మొనర్చుటయే ఆనాడు శ్రేయః
 పథమై యుండెను. ఏలన, అట్లుకాదేని, ధర్మసాధన కుపా
 యమును ప్రతిష్ఠయు అగు శరీరము ఉత్కర్షణను బడచు
 కుండెడిది. అట్లే మఱొక యుగమునందు దారపుత్ర పరి
 వారము, మఱొకయుగమునందు కులము, ఇంకొకయుగ
 మునందు, — ఆధునికయుగమునందువలె — జాతి, ఇయ్యవి
 సాధ్యములుగాఁ గైకొనఁబడుచున్నవి. సర్వోచ్చమును
 పరాత్పరమును అగు సాధ్యము పరమేశ్వరుఁడు, భగ
 వంతుఁడు. భగవంతుఁడే యెల్లరకును నిజమైన పరమమైన
 ఆత్మ; కావుననే నిజమైన పరమమైన సాధ్యము. అందుకనియే
 గీతయందు, 'సకల ధర్మములను బరిత్యజించి నన్నే స్మరిం

పుము' అని చెప్పబడి యున్నది. భగవంతునందు ధర్మము లన్నింటియొక్కయు సమన్వయము. ఆతనిని సాధించినచో ఆతడే మన భారము వహించి, మనలను యంత్రముల వలెఁ గావించి, భార్య, కుటుంబము, కులము, జాతి, మానవసమష్టి ఈ అన్నింటికిని పరమతుష్టియు పరమశుభమును సాధించును.

ఒకే సాధ్యమును సాధించు సాధకులకును స్వభావములు భిన్నమగుటచే సాధనలును భిన్నమగును. భగవత్సాధన కొక ముఖ్యోపాయము స్తవసంకీర్తనము. కాని స్తవసంకీర్తన మెల్లరకును ఉపయోగించు సాధన కాదు. జ్ఞానికి ధ్యానమును సమాధియు మార్గము. కర్మికి కర్మ సమర్పణము శ్రేష్ఠోపాయము. స్తవసంకీర్తనము భక్తియొక్క అంగము, కాని శ్రేష్ఠాంగము కాదనుట నిజము; ఏలన అహైతుకప్రేమయందే భక్తియొక్క చరమోత్కర్ష. ఆ ప్రేమ భగవత్స్వరూపమును స్తవసంకీర్తనముద్వారమున ఆయత్తమొనర్చుకొని, అటుపై ఆ స్తవసంకీర్తనముయొక్క ప్రయోజనము నతిక్రమించి భగవంతుని స్వరూపభోగము

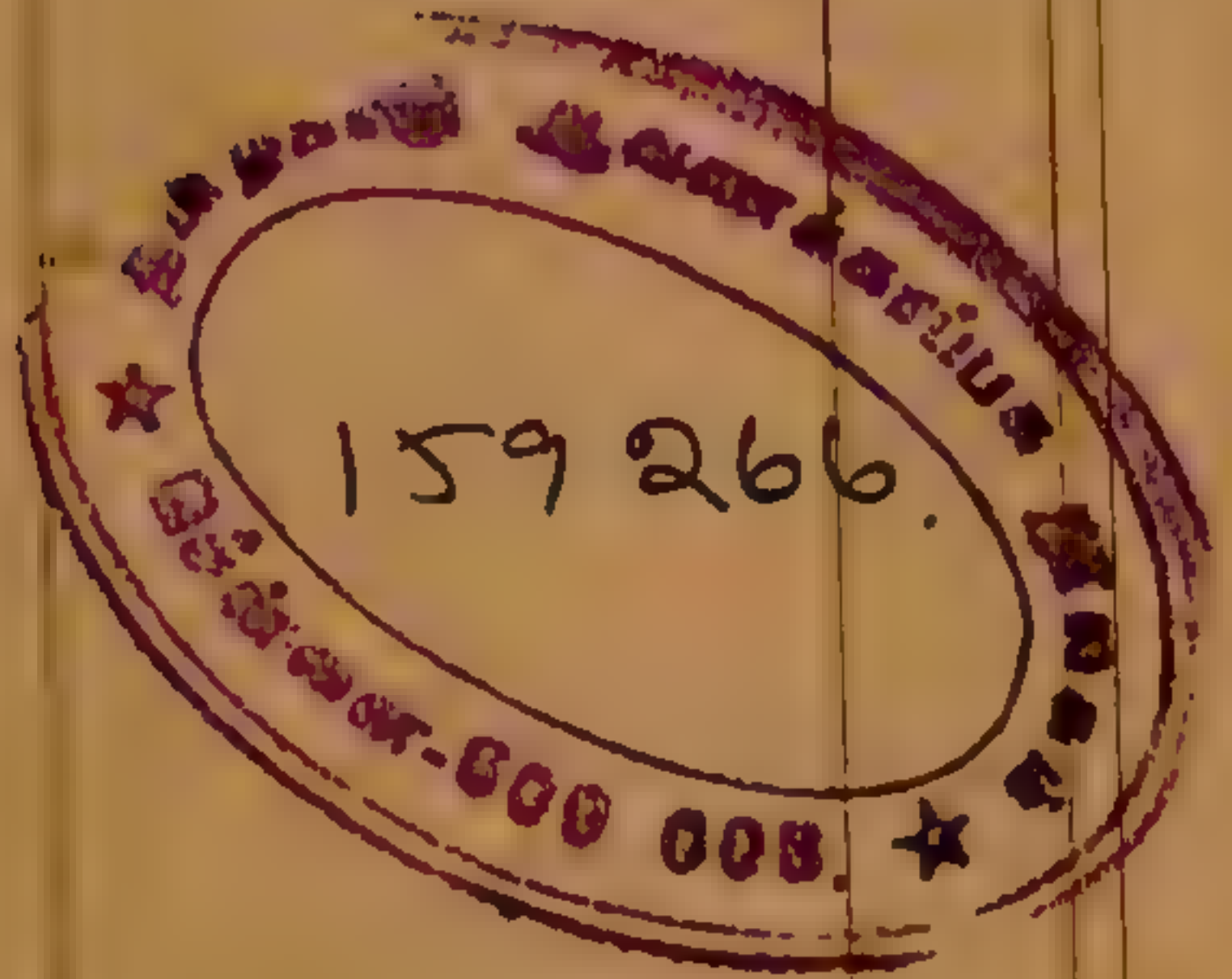
నందే లీనమై యుండును. అయినను స్తవసంకీర్తనము చేయక ఊరకుండఁజాలు భక్తుఁడులేడు; సాధన కవశ్యము గాకపోయినను సంకీర్తనముచే ప్రాణ ముప్పొంగును. కాని సాధనయే సాధ్యము కాదనియు, మన సాధనయే పరునకును సాధన కాకపోవచ్చుననియు మనము మఱచి పోరాదు. భగవంతుని స్తవసంకీర్తనము చేయనివానిని లేక స్తోత్రశ్రవణమునం దానందమును చూపనివానిని భక్తులు చాలమంది పారమార్థికుఁడు కాఁడని తలఁతురు. ఇది భ్రాంతికిని సంకుచితికిని లక్షణము. బుద్ధుఁడు స్తవసంకీర్తనము చేయఁడయ్యెను. అయినను బుద్ధుఁ డపార మార్థికుఁ డని ఎవ్వరందురు? భక్తిమార్గమునందలి సాధన కొఱకై స్తవసంకీర్తనము సృజింపఁబడినది.

భక్తులలో అనేకవిధములు. అట్లే స్తవసంకీర్తనల ప్రయోగమందును అనేకవిధములు. ఆర్తుఁడగు భక్తుఁడు దుఃఖపువేళే, భగవంతుని మ్రోల నేడ్చుటకై, సాయమును వేఁడుటకై, ఉద్ధరింపఁబడుదు నను. ఆశతో స్తవసంకీర్తనము చేయును. అర్థార్థియగు భక్తుఁడు అభీష్టము సిద్ధించు

నను ఆశతో, ధనము, మానము, సుఖము, విశ్వర్యము, జయము, కల్యాణము, భుక్తి, ముక్తి ఇత్యాది నుద్దేశించి స్తవసంకీర్తనము చేయును. ఈ శ్రేణిలోని భక్తు లనేక సమయములందు భగవంతునకు ప్రలోభనము చూపియు ఆతనిని సంతోషపఱుపఁజూతురు. ఒక్కొక్కఁ డభీష్టసిద్ధి పడయనివాఁడై పరమేశ్వరునిపై మిక్కిలి కోపగించు కొనును; ఆతనిని నిష్ఠురుఁడని కాని, వంచకుఁడని కాని పలుతెఱఁగుల తూలనాడును; మఱియు నొక భగవంతుని పూజింపననియు, ఆతని మొగము చూడననియు, ఇంక ఏ విషయమందును ఆతనిని మన్నింపననియు శపథము చేయును. అనేకులు హతాశులై నాస్తికు లగుదురు; ఈ జగము దుఃఖమున కేలుకోటి యనియు, అన్యాయముల కును అత్యాచారములకును ఆటపట్టనియు, భగవంతుఁడు లేఁడనియు సిద్ధాంతము చేయుదురు. ఈ రెండువిధముల భక్తియు అజ్ఞాభక్తి; కాని ఆ హేతువుచే నిరసింపఁదగినది కాదు. అది తుద్రత్వమునుండి మహత్త్వమున కారోహింపఁగలదు. అవిద్యాసాధనము విద్యకు ప్రథమసోపానము. బాలకుఁడును అజ్ఞఁడు; కాని బాలకుని అజ్ఞత

యందు మాధుర్యము కలదు. బాలకుఁడును వచ్చుటకై
 తల్లికడఁ జేరును; దుఃఖమునకు ప్రతీకారము కోరును;
 పలుతెఱఁగుల సుఖములకొఱకై, స్వార్థములకై పరుగిడి
 వచ్చును, బ్రతిమాలును, పట్టుపట్టి వచ్చును; పట్టు నెగ్గ
 దేని కోపించుకొనును; దౌర్జన్యము చేయఁబోవును. జగ
 జ్జననియు నగుమోముతో అజ్ఞభక్తుని ఎల్ల దౌర్జన్యమును
 మారామును సహించును. జిజ్ఞాసువగు భక్తుఁడు ఏదేని
 అర్థసిద్ధికిఁగాని భగవంతుని సంతోషపఱచుటకుఁగాని స్తవ
 సంకీర్తనము చేయఁడు. ఆతని విషయమున స్తవసంకీర్త
 నము భగవంతుని స్వరూపోపలబ్ధికిని తన భావము
 యొక్క పుష్టికిని ఉపాయము. జ్ఞానియగు భక్తుని విషయ
 మున ఈ ప్రయోజనమును లేదు ; ఏలన ఆతనికి
 స్వరూప ముపలబ్ధమైనది, ఆతని భావము సుదృఢము,
 సుప్రతిష్ఠితము. కేవలము భావముయొక్క ఉచ్చాస్వసము
 కొఱకే స్తవసంకీర్తనము. ఈ నాల్గుతెఱఁగుల భక్తులును
 ఉదారులు, ఎవరును ఉపేక్షింపఁదగినవారు కారు, అంద
 టును భగవంతునికి ప్రియులు. కాని జ్ఞానియగు భక్తుఁడు
 సర్వశ్రేష్ఠుఁడు; ఏలన జ్ఞానియు భగవంతుఁడును ఒకే ఆత్మ

యని గీత చెప్పుచున్నది. భక్తుని సాధ్యము భగవంతుడు; అవగా ఆత్మరూపమున ఎటుఁగఁదగినవాడు, పడయఁదగినవాడు. జ్ఞానియగు భక్తునకును భగవంతునకును ఆత్మ పరమాత్మల సంబంధము. జ్ఞానము, ప్రేమ, కర్మ అను మూఁడు సూత్రములచే ఆత్మయు పరమాత్మయు పరస్పర మాబద్ధములై యున్నవి. కర్మ కలదు; కాని అది భగవద్దత్తము. దానియందు ఏ ప్రయోజనముగాని, స్వార్థముగాని, తాను కోరఁదగిన దే లేశముగాని లేదు. ప్రేమ కలదు; ఆ ప్రేమయందు కలహముగాని అభిమానముగాని లేదు; మఱియు అది నిఃస్వార్థము, నిష్కళంకము, నిర్తమము. జ్ఞానము కలదు; ఆ జ్ఞానము శుష్కమును భావరహితమును కాదు; గభీరమైనట్టియు తీవ్రమైనట్టియు ఆనందప్రేమములతో అది పరిపూర్ణము. సాధ్యమొక్కటే యయ్యును సాధకు ననుసరించి ఏవిధముగా సాధన భిన్నమగునో, అట్లే వివిధసాధకులచే ఒకే సాధన వివిధముగా ప్రయోగింపఁబడుచున్నది.

జాతీయత

TL.

విద్యార్థి నామం

250141

న వ జ న్త ము

గీతయందు అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని బ్రశ్నించెను :
“ఎవరు యోగమార్గమునఁ బ్రవేశించి తుదివఱకును
పోజాలక తొట్టుపడి యోగభ్రష్టు లగుదురో వారి కేమి
గతి ? ఐహికాముష్మికముల రెంటికిని చెడినవారై గాలిచే
చెదరఁగొట్టఁబడిన మబ్బువలె విఘ్నమై పోవుదురా ?”
దానికి సమాధానముగా శ్రీకృష్ణుడు ఇట్లు చెప్పెను.
“ఇహలోకమునఁ గాని పరలోకమునఁ గాని అట్టివానికి
వినాశ మసంభవము. శుభము చేయువాఁ డెన్నఁడును
దుర్గతిని బొందఁడు. అతనికి పుణ్యలోకములందు గతి
వర్పదును. చాలకాల మచట వసించి, శుచిమంతులును
శ్రీమంతులును అగు పురుషుల ఇంట, లేదా యోగ
యుక్తులైన మహాపురుషుల కులమునందు జన్మించును.
ఇట్టి జన్మ మిక్కలి దుర్లభము. ఈ జన్మమునందు పూర్వ

జన్మప్రాప్తమైన యోగ లిప్పచే ప్రేరితుడై సిద్ధికొఱకై
మఱియు ప్రయత్నించును. కడపటకు వెక్కు జన్మల
అభ్యాసము హేతువుగా పాపవిముక్తుడై పరమగతిని
చేరును.” పూర్వజన్మవాదము యోగలబ్ధ జ్ఞానముయొక్క
అంగవిశేషమై ఆర్యధర్మమునందు చిరకాలమునుండియు
స్వీకరింపఁ బడుచున్నది. పాశ్చాత్యవిద్యల ప్రభావముచే
ఇప్పటి విద్యావంతులలో ఈ వాదముమీఁద విశ్వాస
మించుమించు నష్టమై పోయినది. శ్రీరామకృష్ణుని లీల
విదప వేదాంతప్రచారముచేతను గీతాధ్యయనమువలనను
ఆ విశ్వాసము తిరిగి నెలకొల్పఁబడుచున్నది. స్థూలజగము
నందు Heredity, ‘అనుజాతి’ లేక ‘అనుసంక్రమము’ ఏ
విధముగా ప్రధానసత్యమో, అట్లే సూక్ష్మజగమునందు
పూర్వజన్మవాదము ప్రధానము. శ్రీకృష్ణుని సమాధాన
మందు ఈ రెండుసత్యములును నెలకొని యున్నవి.
యోగభ్రష్టుడైన పురుషుఁడు తన పూర్వజన్మార్జిత జ్ఞానము
యొక్క సంస్కారముతో జన్మించును. ఆ సంస్కారముచే,
గాలిచే నడపఁబడు నావచందమున, యోగమార్గమందు
ప్రేరింపఁబడును. కాని కర్మఫలప్రాప్తికి తగినట్టి శరీరము

నుత్పన్నము చేయుకొఱకై తగిన కులమునందు జన్మించుట యవసరము. ఉత్కృష్టమైన Heredity లేక అభిజనము యోగ్యమైన శరీరమును కల్గించుచున్నది. శుచిమంతులును శ్రీమంతులును అగు పురుషుల యింట జన్మలభించెనేని విశుద్ధమును సబలమును విన దేహము లభించుట సంభవించును. యోగుల కులమునందు జన్మించుటచే ఉత్కృష్టమైన మనఃప్రాణములు నిర్మింపబడిన వగును; మఱియు ఆనురూపమైన శిక్షయు మానసిక దశయు ప్రాప్తము లగును.

భారతవర్షమునందు కొన్ని యేండ్లబట్టియు ఒక విషయము చూపట్టుచున్నది: తమస్సుచే అభిభూతమైన పురాతన జాతీయందు ఒక నూతనజాతి సృష్టియగుట. భారతమాతయొక్క పూర్వసంతతి ధర్మగ్ధానియందును అధర్మమునందును జన్మించి తదనురూపమైన శిక్షనే పడయుటచే, అల్పాయువులును, యుద్రాశయులును, స్వార్థపరాయణులును, సంకీర్ణహృదయులును అయి యుండిరి. వారినడుమ తేజోవంతులైన మహాత్ములు పెక్కుమంది దేహ

మును గైకొని ఈ విషమ విపత్కాలమందు జాతిని రక్షిం-
చిరి. కాని వారు తమ శక్తికిని ప్రతిభకును తగిన పను-
లను కావింపకయే, జాతియొక్క భావి మహాదశకును.
ఉదారకర్తలకును క్షేత్రమును మాత్రము సృష్టించి చని-
పోయిరి. వారి పుణ్యబలముచేతనే నవోపస్సుయొక్క
కిరణమాలలు నలుదిక్కులను ప్రకాశింపఁ జేయుచున్నవి..
భారతజననియొక్క నూత్నసంతతి తలదండ్రుల గుణముల-
నందుకొనక, సాహసులు, తేజోవంతులు, ఉచ్చాశయులు,
ఉదారులు, స్వార్థత్యాగులు, పరార్థమునందును దేశ-
హితము సాధించుటయందును ఉత్సాహవంతులు, ఉచ్చ-
మైన కాంక్షతో పరిపూర్ణులు అగుచు జన్మించుచున్నారు.
ఆ కారణముచే నేటి యువకబృందము తలదండ్రులకు.
స్వాధీనముగాక తమ స్వతంత్రపథమున బోవుట తట-
స్థించుచున్నది. పెద్దలకును పిన్నలకును మతములందు.
భేదమును కార్యకాలమునందు విరోధమును కల్గుచున్నది.
వృద్ధులు దేవాంశసంభూతు లైనట్టియు సత్యయుగము
నకు ప్రవర్తకులు కానున్నట్టియు తరుణజనమును.
స్వార్థముయొక్కయు సంకీర్ణతయొక్కయు హద్దులందు.

బంధించి యుంచుటకు కోరుచున్నారు. ఎఱుగకయే కలికి సాయపడుచున్నారు. ఈ యువకులు మహాశక్తిచే సృజింపఁ బడిన అగ్నిస్ఫులింగములు. పురాతనమును బగులఁగొట్టి నూతనమును నిర్మించుటయే వారి యుద్యమము. వారు పితృభక్తికిని విధేయతకును కట్టుపడి యుండఁజాలరు. ఈ దోషమున కుపశమనము భగవంతుఁడే చేయఁగలఁడు, కాని మహాశక్తియొక్క ఇచ్చ విఫలము కానేరదు. ఈ నవీన సంతతి ఏమిచేయుటకై వచ్చెనో దానిని సమగ్రముగా సాధింపక మగిడిపోదు. ఐనను ఈ నవీనులయందును పురాతనముయొక్క ప్రభావము కొంత కలదు. నికృష్ట పారంపర్యమువలని జన్మదోషముచేతను, ఆసురిక శిక్షావిధానముయొక్క చెఱుపుచేతను అనేకులు కులాంగారులును కనఁబడుచున్నారు. నవయుగమునకు ప్రవర్తకులగుటకు ఎవ్వరాదేశింపఁబడిరో వారును తమయం దిమిడియున్న తేజః శక్తులను సరిగా వికసింపఁ జేయలేకున్నారు. కాని సత్యయుగ ప్రకాశమును సూచించు ఈ పూర్వలక్షణము నవీనులయందు చూపట్టుచున్నది—ధర్మమునం దాసక్తి, అనేకుల హృదయములందు యోగాభిలాష, దానితో సగము వికసించిన యోగశక్తి.

ఆలిపూరు బాంబుకేసులో నేరము మోపబడిన
 అశోకనంది కడపటఁజెప్పిన శ్రేణికి చెందినవారిలో నొకఁడు.
 అతని నెఱిగిన వారెవ్వరును ఏవిధమైన కుట్రలోను
 అతఁడు పాల్గొని యుండెనని నమ్మఁజాలరైరి. మిక్కిలి
 స్వల్పమైన, అవిశ్వాసయోగ్యమైన సాక్ష్యముమీఁద అత
 నికి శిక్ష విధింపబడెను. అన్య యువకులవలె నతఁడు దేశ
 నేవయొక్క ప్రబలాకాంక్షచే ఆకర్షింపబడినవాఁడు
 కాఁడు. బుద్ధి, చారిత్రము, ప్రాణము ఈ అన్నిటి
 యందును అతఁడు సంపూర్ణముగా యోగియు భక్తుఁ
 డును వియుండెను. సంసారియొక్క లక్షణములు అతని
 యందు లేవు. అతని పితామహుఁడు సిద్ధుడైన తాంత్రిక
 యోగి. అతని తండ్రియు యోగలబ్ధమైన శక్తిగల విశిష్ట
 పురుషుఁడు. గీతయందు యోగులయొక్క కులమందలి
 ఏ జన్మ మిక్కిలి దుర్లభమైనదిగా వర్ణింపబడినదో, భాగ్య
 వశమున అదియే అతనికి ప్రాప్తించెను. చిన్నవయసునందే
 అతనిలో నిమిడియున్న యోగశక్తియొక్క లక్షణములు
 ఒక్కొక్కమారు బయల్పడెడివి. పట్టుకొనఁబడుటకు చాల
 కాలము పూర్వమే, తనకు యశావనమునందే మృత్యువు

నిర్దిష్టమై యుండెనని అతఁడు తెలిసికొని గల్గెను. కావుననే విద్యార్జనయందుఁ గాని సాంసారికజీవనమునకు వలసిన పూర్వప్రయత్నమందుఁ గాని అతని మనస్సు నిలువ దయ్యెను; ఆయినను తండ్రియొక్క మాటమీద, నెఱవేఱదని యెఱింగియు కర్తవ్యకర్త మను భావముతోఁ, ఆయన నిర్దేశమును పరిపాలించెను. దానితోపాటు యోగపథమం దారోహించుటగూడ మొదలిడెను. ఇట్టి సందర్భమునం దతఁ డకస్థాత్తుగా పట్టుకొనఁబడెను. కర్త ఫలముచే కల్గిన ఈ ఆపదవలన కలఁగిపోక, అశోకుఁడు జైలునందు యోగాభ్యాసమున తన సంపూర్ణ శక్తిని వినియోగింప మొదలిడెను. ఈ కేసునందలి ముద్దాయిలలో ననేకు లీబాట నవలంబించిరి. వారలలో అతఁ డగ్ర గణ్యుఁడు కాకపోయినను, ఒకానొకఁ డనఁ జెల్లును. భక్తి ప్రేమముల విషయమున అతఁ డెవ్వరికిని తీసిపోయెడివాఁడు కాఁడు. ఉదారమైన చారిత్రము, గభీరమైన భక్తి, ప్రేమపూర్ణమైన హృదయము, వీనిచే అతఁ డెల్లరికిని ముచ్చటఁ గొల్పెను. గోస్వామి హత్యసమయమున అతఁడు ఆసుపత్రియందు రోగియైయుండెను. పూర్ణారో

గృహము లభింపకపూర్వమే నిర్జనకారావాసమునం దుంచఁ
బడుటచే మాటిమాటికిని జ్వరపడఁజొచ్చెను. ఈ జ్వర
దశయందే గాలిలో చలిరాత్రుల నతఁడు గడపవలసి
వచ్చెను. దీనివలన క్షయరోగము కలిగి జీవితాశ లేని
దశ ప్రాప్తమయ్యెను. ఈ సమయముననే అతనికి విషమ
శిక్ష విధింపఁబడుటచే మరల నతఁ డా మృత్యుగృహమైన
ఒంటరికొట్టునందే బంధింపఁబడెను. బారిష్టరు శ్రీయుత
చిత్తరంజనదాసుగారి వేడికోలుమీద ఆతనిని ఆసుపత్రి
లోనికి తీసికొనిపోవు ఏర్పాటు చేయఁబడెను. కాని
జామీనుమీద విడుదల దొరకదయ్యెను. కట్టకడపటకు
గవర్నరుయొక్క సహృదయతవలన స్వగృహమందు స్వజ
నుల సేవఁబడసి మరణించుటకు అతని కనుమతి లభించెను.
అప్పీలులో విడుదల యగుటకు పూర్వమే దేహకారా
వాసమునుండి భగవంతుఁ డతనిని విడుదల చేసెను. అవ
సాన దినములందు అశోకుని యోగశక్తి విలక్షణముగా
వృద్ధిపొందెను. మృత్యువునాఁడు విష్ణుశక్తిచే ఆవిష్టుడై,
ఎల్లరకును ముక్తిదాయకమైన భగవన్నామమును ఉప
దేశమును వితరణచేసి, నామకీర్తనమును చేయుచు

చేయుచు అతఁడు దేహమును వీడిపోయెను. పూర్వ
జన్మారితమైన దుఃఖఫలమును క్షయింపజేయుటకై అశోక
నందియొక్క జన్మము; ఆ కారణముచే ఈ అనర్థక కష్ట
మును అకాలమరణమును అతనికి ఘటించెను. సత్యయుగ
మును ప్రవర్తింపజేయుటకు ఏ శక్తి ఆవశ్యకమో, ఆ
శక్తి అతని శరీరమునం దవతీర్ణము కాలేదు. అయినను
స్వాభావికమైన యోగశక్తి ఏ విధమున ప్రకాశించునో
అది చూపుట కుజ్వలమైన దృష్టాంతమై అతఁడు వెడలి
పోయెను. కర్తయొక్క గతి ఇట్లే యుండును. పుణ్య
వంతుఁడు పాపఫలము యొక్క క్షయముకొఱకై స్వల్ప
కాలము పృథివిపై సంచరించిపోవును. కడపట పాప
ముక్తుడై దుష్టదేహమును వీడి, వేటొక దేహమును
గ్రహించి తనయం దంతర్నిహితమైయున్న శక్తికి ప్రకా
శమును జీవలోకమునకు హితమును సాధించుటకై
వచ్చును.

జాతీయ జాగరణము

మనకు ప్రతిపక్షులైన ఆంగ్లేయులు అన్ని ప్రాంతములను వ్యాపించిన నేటి ఈ మహాందోళనము ప్రారంభించినది మొదలు దీనిని ద్వేషజనితమని వాక్రుచ్చుచు వచ్చుచున్నారు. వారి ననుకరించుటయందు ప్రియపడు కొందఱు భారతీయులును ఈ మతమును పునరావృత్తి చేయుటలో లోప మేమాత్రమును చేయుట లేదు. మేము ధర్మప్రచారమునందు ప్రవర్తించుచున్నాము. జాత్యుద్ధరణమునకైన ఆందోళనము ధర్మముయొక్క ఒకానొక ప్రధానాంగముగా తలచి దానియందు శక్తిని వినియోగించుచున్నాము. ఈ ఆందోళనము ద్వేషజనితమైనచో మేము దీని నెన్నఁడును ధర్మముయొక్క అంగమని ప్రచారము చేయుటకు సాహసించెడివారము కాము. విరోధము, యుద్ధము, చివరకు సంహారము ఇవన్నియు.

ధర్మమునకు అంగములు కావచ్చును. కాని ద్వేషమును పరులయెడ హేయబుద్ధియు ధర్మమునకు వెలుపలివి. ఇవి జగముయొక్క క్రమోన్నతి సాధింపఁబడు కొలఁదియు వీడవలసినవి. కావున ఎవరు తమయం దీ వృత్తులను పోషింతురో లేక జాతీయందు జాగరిలఁ జేయుటకు యత్నింతురో, వా రజ్ఞానముయొక్క మోహమునందు పడి పాపమున కాశ్రయ మిత్తురు. ఈ ఆందోళన మందే నాఁడును ద్వేషము ప్రవేశింపలేదని మేము చెప్పఁజాలము. ఎపు డొకపక్షము అవజ్ఞాద్వేషముల చూపునో, అపుడు రెండవపక్ష మందును దాని ప్రతిఘాతస్వరూపమై ద్వేషమును అవజ్ఞయు ప్రభవించుట ఆనివార్యము. ఈ పాపముయొక్క సృష్టికి వంగదేశమందలి కొన్ని ఆంగ్లేయవార్తాపత్రికలును ఉద్ధతస్వభావులైన అత్యాచారుల కొందఱి నడతయు బాధ్యత వహింపవలసియున్నది. వార్తాపత్రికలందు దినదినమును అవహేల, ఏవగింపు, ద్వేషసూచకమైన తిరస్కారము; మఱియు రైలుమీదను, రోడ్డుమీదను, రేవులందును, అంగడులందును దూషణ, అపమానము, కడకు ప్రహారములు.

ఇవన్నియు బహుదినము లోర్చియు సహిష్ణువులును ధీర
 స్వభావులును అగు భారతీయులకే తుదకు మిక్కుటమై
 పోవుచున్నది. అందుచే దూషణకు మారుదూషణయు
 ప్రహారమునకు మారుప్రహారమును ఇచ్చుట ఆరంభ
 మగుచున్నది. ఆంగ్లేయులును అనేకులు ఈ దోషము
 యొక్కయు అశుభముయొక్కయు ఉత్పత్తికి బాధ్యత
 తమ దేశీయులదిగా ఒప్పుకొని యున్నారు. అదిగాక చాల
 దినములనుండియు ఉద్యోగివర్గముకూడ మిక్కిలి దారుణ
 మైన భ్రమకు లోఁగి, ప్రజల స్వార్థమున కేపనులు విరోధ
 కములో, వారి కేవేలి అసంతృప్తికలిగించునో, ఏవి మర్క
 ఘాత కావించునో, అట్టివానినే చేయుచు వచ్చుచున్నారు.
 మానవుని స్వభావమున క్రోధము వైపునకు వాలు
 కలదు. స్వార్థముపై దెబ్బపడినప్పుడు, లేక అప్రియ
 మాచరింపఁబడినప్పుడు, లేక ప్రాణమునకు ప్రియమైన
 వస్తువుపైఁగాని భావముపైఁగాని దౌర్జన్యము చూపఁబడి
 నప్పుడు సర్వప్రాణులందును నిహితమైయున్న క్రోధ
 వహ్ని జ్వాలయై లేచును. క్రోధముయొక్క ఆతిశయ్యము
 వలనను దాని అంధగతివలనను ద్వేషమును, ద్వేషజాత

మైన కార్యములును పొడమును. చాలకాలమునుండియు
 ఆంగ్లేయుల కొందఱి ఆన్యాయచరణమువలనను ఉద్ధత
 వాక్కువలనను మఱియు ఇప్పటి పరిపాలనాతంత్ర్యమం
 దే విధమైన పదవిగాని అధికారముగాని తమకు లేక
 పోవుటచేతను భారతీయుల ప్రాణముల లోలోపల
 అసంతృప్తి చాటున వృద్ధిపొందుచుండెను. కడకు, 'కర్జను'
 యొక్క పరిపాలనయందు ఈ అసంతృప్తి తీవ్రరూపమును
 దాల్చి వంగభంగముచే కల్గిన దుస్సహవేదనచే అసాధారణ
 మైన క్రోధముగా దేశ మం దెల్లడను ప్రజ్వలించి,
 ఉద్యోగివర్గముయొక్క నిగ్రహనీతిఫలముగా ద్వేషమై
 పరిణమించెను. అనేకులు క్రోధముచే నిలుకు తప్పినవారై
 ఈ ద్వేషాగ్నికి పుష్కలముగా ఘృతాహుతి నిచ్చిరను
 మాటఁగూడ స్వీకరింతుము. భగవంతుని లీల మిక్కిలి
 విచిత్రము. ఆతని సృష్టియందు శుభాశుభముల సంఘట్టనచే
 జగతియొక్క క్రమోన్నతి నిర్వర్తింపఁబడుచున్నది;
 ప్రాయీకముగా ఆశుభము శుభమునకు సాయపడుచున్నది;
 భగవంతున కేది అభీప్సితమో అట్టి శుభమయమైన ఫల
 మును ప్రసవింపఁ జేయుచున్నది. ఈ ద్వేష మేర్పడుట

అత్యంతము ఆశుభము. ఆయినను దానినుండి ఈ శుభ
 ఫలము—తమస్సునందు పడియున్న భారతీయులందు
 రాజసీకశక్తిని మేల్కొలుపుట కేది అవశ్యకమో, అట్టి
 యుత్కృటమైన రాజసీక ప్రేరణ—ఉత్పన్నమయ్యెను. ఆకార
 ణముచే మేము ఆశుభమునుగాని ఆశుభము నాచరించు
 వారలనుగాని ప్రశంసింపజాలము. ఎవఁడు రాజసీకా
 హంకారమునకు లోఁగి ఆశుభమును జేయునో, అతని
 కార్యము ద్వారమున ఈశ్వరనిర్దిష్టమైన శుభఫలమునకు
 సాయము కల్గుచున్న దనుహేతువుచే, అతని బాధ్యతకాని
 కర్తృఫలానుభవరూపమైన బంధనముకాని అంతరించిపోవు.
 ఎవ రొక జాతియెడ ద్వేషమును ప్రచారముచేయుదురో
 వారు భ్రాంతులు. ద్వేషప్రచారముచే కలిగెడు ఫలము
 కంటె పదిరెట్లు ఫలము నిఃస్వార్థధర్మ ప్రచారముచే
 కలుగును. దానివలన, అధర్మమును అధర్మజనితమైన పాప
 ఫలభోగమును కలుగుటకు బదులుగా, ధర్మవృద్ధియు
 అమిశ్రపూణ్యముయొక్క సృష్టియును సంఘటించును.
 మేము జాతికి జాతిపై పగయును ఏవమును కలిగించు
 మాటలను వ్రాయము. ఇట్టి అనర్థమును కలిగింపవలదని.

ఇతరులనుగూడ వారెందుము. జాతికిని జాతికిని స్వార్థ
విరోధ ముదయించి నప్పుడు, లేక అట్టి విరోధము
వర్తమానస్థితికి అపరిహార్యమైన అంగస్వరూపమై నిలిచి
యున్నప్పుడు, మనము పరజాతియొక్క స్వార్థమును
వినష్టము చేయుటకును స్వజాతియొక్క స్వార్థమును
సాధించుటకును చట్టము, ధర్మము, నీతి ఈ అన్నిటిఁ
బట్టియు అధికారులము. ఆత్మాచారముగాని అన్యాయము
గాని తటస్థించినప్పుడు, మనము దానిని తీవ్రముగా
ఖండించియు, జాతీయశక్తిని దాని కెదురొడ్డియు, సకలవిధ
వైధోపాయములచేతను వైధప్రతిరోధముల ద్వారము
నను దానిని తొలగించుటకు చట్టము, ధర్మము, నీతి ఈ
అన్నిటిఁబట్టియు అధికారులము. దేశీయుఁడుగాని విదేశీ
యుఁడుగాని ఎవ్వఁడైనను అశుభజనకమైన అన్యాయమును
లేక అక్రమ కార్యమును జేసినప్పుడు, లేక అసంగతమైన
మతమును బయలుపఱచినప్పుడు, భద్రసమాజోచితమైన
ఆచరణకు విరోధింపనిరీతి పరిహాస తిరస్కారములచే ఆ
కార్యమునకును మతమునకును ప్రతివాదఖండనముల
గావించుట కధికారులము. కాని ఏ జాతియెడఁగాని

ఏ వ్యక్తియెడఁగాని అవజ్ఞాద్వేషముల బోషించుటకును
 సృష్టించుటకును మన మధికారులము కాము. గతమునం
 దొకవేళ ఇట్టి దోషము ఘటించెనేని అది గతము మాట.
 ఇక నుం దీ దోషము ఘటించకుండుటకై ఎల్లరికిని,
 ముఖ్యముగా జాతీయపక్షపు వార్తాపత్రికలకును కార్య
 సాధకులైన యువకబృందమునకును, ఈ ఉపదేశము
 నిచ్చుచున్నాము.

ఆర్యజ్ఞానము, ఆర్యశిక్ష, ఆర్య ఆదర్శములును
 మఱియు జడజ్ఞానవాదులును రాజసికులును భోగపరా
 యణులును ఇన పాశ్చాత్యజాతీయుల జ్ఞానశిక్షాదర్శ
 ములును ఆత్యంతభిన్నములు. యూరోపీయుల మతము
 నందు స్వార్థముగాని సుఖాన్వేషణముగాని లేనిచో కర్త
 ఆచరింపరానిదే అగును. ద్వేషములేనిచో విరోధమును
 యుద్ధమును అసంభవము. ఒక పక్షమున సకామ కర్త
 నాచరింపవలయును; లేదా రెండవపక్షమున కామనా
 హీనుడైన సన్యాసియై కూర్చుండవలయును, అనియే
 వారల యభిప్రాయము; జీవికార్థమైన సంఘర్షణము.

మూలమున జగము నిర్మింపఁబడినది, జగముయొక్క
 క్రమోన్నతి సాధింపఁబడుచున్నది, అనియే వారల
 విజ్ఞానముయొక్క మూలమంత్రము. ఆర్యులు ఉత్తర
 కుదుభూములనుండి దక్షిణముగా యాత్రచేసి పంచనద
 భూమిని ఆయత్తము చేసికొనిన నాటి నుండియు ఏ
 సనాతనశిక్షను ప్రాపించి దానితోపాటు జగమునందు
 సనాతనప్రతిష్ఠనుగూడఁ బ్రాపించిరో, ఆ సనాతన శిక్ష
 యిది: ఈ విశ్వ మానందధామము; ప్రేమ, సత్యము,
 శక్తి వీని వికాసముకొఱకై సర్వవ్యాపకుడైన నారాయ
 ణుఁడు స్థావరజంగమములందు, మనుష్య పశు కీట
 పతంగము లందు, సాధువులందును పాపులందును,
 శత్రువులందును మిత్రులందును, దేవతలందును అసురు
 లందును, ఆత్మ ప్రకాశ మొనర్చుకొని జగద్వ్యాప్తమగు
 క్రీడను గావించుచున్నాఁడు; క్రీడకొఱకే సుఖదుఃఖములు,
 క్రీడకొఱకే పాపపుణ్యములు, క్రీడకొఱకే మిత్రత్వ
 శత్రుత్వములు, క్రీడకొఱకే దేవత్వ అసురత్వములు;
 మిత్రులు శత్రులు ఎల్లరును క్రీడయందలి సహచరులు;
 రెండుపక్షములక్రింద విభక్తులై స్వపక్షవిపక్షములను

సృష్టిచేసినారు. ఆర్యుఁడు మిత్రుని రక్షించును, శత్రువుని
 నిగ్రహించును; కాని ఆతని కాసక్తిలేదు. అతఁ డన్నిఁ
 టను—అన్ని భూతములయందును అన్ని వస్తువులయం
 దును, అన్ని కర్తలయందును, అన్ని ఫలములయం
 దును—చారాయణుని దర్శించి, ఇష్టానిష్టములందును
 శత్రుమిత్రులందును, సిద్ధియందును అసిద్ధియందును సమ
 భావముతో వర్తించును. సకల పరిణామములును అతని
 కిష్టమని కాని, సకల జనులును అతనికి మిత్రులని కాని,
 సకల ఘటనలును అతనికి సుఖదాయకములని కాని, సకల
 కర్తలును అతని కాచరణీయములని కాని, సకల ఫలము
 లును అతనికి వాంఛనీయములని కాని ఈ చెప్పిన దాని
 యర్థము కాదు. సంపూర్ణమైన యోగప్రాప్తి లేనిది
 ద్వంద్వములు ముగియవు. ఆ స్థితి కొలదిమందికే చేర
 నగును. కాని ఆర్యశిక్ష ఆర్యుల సాధారణసంపత్తి.
 ఆర్యుఁడు ఇష్టమును సాధించుటకును, అనిష్టమును వర్జించు
 టకును ప్రయత్న మొనర్చును; కాని ఇష్టలాభమునందు
 జయమదముచే మత్తుఁడు కాఁడు, అనిష్టప్రాప్తియందు జంకి
 పోఁడు. మిత్రునకు సహాయమును శత్రువునకు పరాజయ

మును ఆతని ప్రయత్నముయొక్క ఉద్దేశ్యములు; కాని ఆతఁడు శత్రువుని ద్వేషింపఁడు, మిత్రునియెడ అన్యాయ పక్షపాతమును వహింపఁడు. కర్తవ్యముయొక్క అను రోధము ననుసరించి స్వజనసంహారమును చేయుటకుఁగూడ సమర్థుఁడు. విపక్షుల ప్రాణరక్షణకై తన ప్రాణములఁగూడ త్యజించుటకు సమర్థుఁడు. సుఖము ఆతనికి ప్రియము, దుఃఖ మతని కప్రియము; కాని అతఁడు సుఖము నం దధీనుఁడు కాఁడు, దుఃఖమునందును ఆతని ధీరతయు ప్రీతిభావమును చెదరక నిలుచును. అతఁడు పాపమును విడనాడును, పుణ్యమును సేకరించును. కాని పుణ్యకర్తచే గర్వితుఁడు కాదు; పాపమున పడినచో దుర్బలుఁడైన బాలకుని విధ మున ఏడ్వఁడు; నవ్వుతో తొంపి లోనుండి లేచి, బుర దను తుడిచి వైచి, ఒడలిని శుభ్రమును శుద్ధమును గావించి తిరిగి ఆత్మోన్నతికై ప్రయత్నపడును. ఆయ్యుఁడు కర్తసిద్ధికై అత్యంతము పరిశ్రమించును. వేయి పరాజయ ములచేతనైనను వెనుకకు పోఁడు. కాని అసిద్ధిచే దుఃఖితుఁ డగుటగాని, విషణ్ణుఁడు లేక విరక్తుఁడగుటగాని ఆతని పట్టున అధర్తము. యోగారూఢుఁడై ఎవఁడు గుణాతీత

భావముతో కర్త నాచరించుటకు సమర్థుడగునో, అతని పట్టున ద్వంద్వములు అవశ్యము ముగిసిపోవును; జగన్తాత ఏ కార్యము చూపునో, విచారణవినా ఆతఁడు దానినే చేయును; ఏ ఫలమొసఁగునో ఆనందముతో దానినే భుజించును; స్వపక్షమని ఎవ్వరిని నిర్దేశించునో వారలఁ గైకొని తల్లియొక్క పనుపును నిర్వర్తించును; విపక్షులని ఎవరిని చూపించునో ఆజ్ఞానుసారమున వారిని దమనము చేయును, లేక సంహరించును. ఇదియే ఆర్యశిక్ష. ఈ శిక్ష యందు ద్వేషమునకును తృణీకారమునకును తావులేదు. ఎల్లెడను నారాయణుఁడు. ఎవ్వరిని ద్వేషింతును? ఎవ్వరిని తృణీకరింతును? మనము పాశ్చాత్యభావముతో రాజకీయాందోళనము చేయునప్పుడు ద్వేష తిరస్కారము లని వార్యముగా కలిగినచో, పాశ్చాత్యులమతము నం దవి నింద్యములు కావు; ఏలన స్వార్థములలో విరోధము కలదు, ఉత్థాన మొకపక్షమునకును దమనము రెండవపక్షమునకును తటస్థించుచున్నది. కాని మన ఉత్థానము కేవలము ఆర్యజాతీయొక్క ఉత్థానము మాత్రమే కాదు; అది ఆర్యచారిత్రము, ఆర్యశిక్ష, ఆర్యధర్మము ఈ

అన్నింటియొక్కయు ఉత్థానము. ఆంగ్లోభావముయొక్క ప్రథమ దశయందు పాశ్చాత్యరాజనీతియొక్క ప్రభావము మిక్కిలి ప్రబలమై యుండెను; అయినప్పటికిని ఆ ప్రథమ దశయందే ఈ పైసత్యము మనకు గోచరించెను. మాతృ పూజ, మాతృప్రేమ, ఆర్యాభిమానము వీని తీవ్రానుభవముచే ధర్మప్రధానమైన ద్వితీయ దశ ఏర్పడినది. రాజనీతి ధర్మముయొక్క అంగము. కాని అది ఆర్యభావముతో, ఆర్యధర్మ మనుమోదించెడు ఉపాయములతో ఆచరింపబడవలయును. మా భవిష్యదాశయొక్క స్వరూపమైయున్న తరుణబృందమునకు మేము చెప్పిన దిది: మీ ప్రాణమందు ద్వేష మున్నచో వెంటనే దాని నున్మూలింపుడు. ద్వేషముయొక్క తీవ్రమైన ఉత్తేజనచే క్షణికమును రజఃపూర్ణమును అగు భావము సులభముగా జాగరిల్లును, కాని శీఘ్రముగా భగ్నమై పోయి దౌర్బల్యమున పరిణమించును. ఎవరు దేశము నుద్ధరించుటకై కంఠము కట్టుకొని యున్నారో, ప్రాణములను గూడ ఆపనము చేసియున్నారో, వారియందు ప్రబలమైన భారతృభావము, కఠోరమైన ఉద్యమము, లోహసమమైన

దార్ఢ్యము, జాజ్వల్యమానమగు అగ్నియొక్క తేజము,
 వీనిని సంచరింపజేయుదు. ఈ శక్తిచే అభగ్నబలము
 మనకు చేకూరును, చిరవిజయము సిద్ధించును.

గతమును గూర్చిన ప్రశ్న

ఆంగ్లవిద్యా శిక్షితులయందు సుమారు నూతేండ్ల బట్టియు పాశ్చాత్యభావము సంపూర్ణముగా ఆధిపత్యము వహించుటచే భారతీయులు ఆర్యజ్ఞానమునుండియు ఆర్యభావమునుండియు వంచితులై, శక్తిహీనులుగా, పరాశ్రయ ప్రవణులుగా, అనుకరణప్రియులుగా పరిణమించినారు. ఈ తామసికభావము ఇప్పుడే వీడిపోవుచున్నది. ఇది ఎట్లుద్భవించెనో ఆ విషయము నొకమారు చర్చించుట ఆవశ్యకము. పదు నెన్దిదవ శతాబ్దమందు తామసిక అజ్ఞానమును ప్రచండ రాజసికప్రవృత్తియు భారతీయులను కబళించెను. దేశమున వేనవేలు స్వార్థపరులును కర్తవ్యపరాజ్ఞులును దేశద్రోహులును శక్తిమంతులును అసురస్వభావులును ఐన జనులు జన్మించి పరాధీనత కనుకూలమైన దశను సంసిద్ధమొనర్చిరి. ఆ సమయమున భగవంతుని గూఢసంకల్ప.

మును నెఱవేర్చుటకై భారతదేశమున దూర ద్వీపవాసులైన ఆంగ్లేయవర్తకుల ఆవిర్భావము సంఘటించెను. పాప భారముచే క్రుంగిపోవు భరతవర్షము సులభముగా విదేశీయులకు చే జిక్కెను. ఈ అద్భుతఘటనను తలచి ప్రపంచము నేటికిని అక్కజపడుచున్నది. దీనికి తృప్తికరమైన ఏ సమాధానమును చెప్పుటకు వీలులేమిచే ఆంగ్లేయ జాతియొక్క గుణగణముల నెల్లరును అపరిమితముగా ప్రశంసించుచున్నారు. ఆంగ్లేయజాతీయం దనేకగుణములు కలవు; లేదేని పృథివిపై దిగ్విజయ మొనర్చిన జాతులలో వారగ్రగణ్యులు కాజాలెడివారు కాదు. కాని భారతీయుల నికృష్టతయు ఆంగ్లేయుల శ్రేష్ఠతయు, భారతీయుల అధర్తమును ఆంగ్లేయుల ధర్తమును ఈ అద్భుతఘటనకు ఏకకారణమని ఎవ్వరందురో, వారు సంపూర్ణముగా భ్రాంతులు కాకపోయినను, భ్రమ లనదగిన కొన్ని అభిప్రాయములను ప్రజయొక్క మదియం దుదయింపఁ జేసినారు. కావుననే ఈ విషయమును సూక్ష్మముగా పరిశీలించి పొరపాటులేని ఒక నిర్ధారణను చేయుటకై యత్నింపవలయును. గతముయొక్క సూక్ష్మ పరిశీలన

వినా, భవిష్యముయొక్క గతినిర్ణయమును సాధ్యము కాజాలదు.

ఆంగ్లేయుల భారతవిజయము జగచ్చరిత్రయందు సాటిలేని ఘటన. ఈ మహాదేశము అనాగరకులు, దుర్బలులు, మూర్ఖులు, అసమర్థులు నగు ప్రజకు నివాసభూమి వియుగడినచో ఇట్లనుటకు వీలుండదు. కాని భారత వర్షము రాజపుత్రులు, మహారాష్ట్రులు, సిక్కులు, పటానులు, మొగలులు మొదలైనవారికి వాసభూమి. తీక్షణబుద్ధిగల బంగాళీలును, చింతాశీలులైన దాక్షిణాత్యులును, రాజనీతిజ్ఞులైన మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులును భారత జననియొక్క సంతానము. ఆంగ్లేయుల విజయమునాడు నానాఫర్నవీసువంటి కౌశలయుక్తులైన రాజనీతివేత్తలు, మాథోజీ సింధియావంటి యుద్ధవిశారదులైన సేనాపతులు, హైదరాళీ రంజిత్ సింహులవంటి తేజస్వంతులును ప్రతిభాశాలురును ఐన రాజ్యానిర్దాతలు ప్రతి ప్రాంతమందును జన్మించి యుండిరి. షదునెన్నిదవశతాబ్దమునాటి భారతవాసులు తేజమందుఁగాని, శౌర్య

మందుఁగాని, బుద్ధియందుఁగాని ఏజాతికిని తీసిపోయిన
 వారు కారు. పదునెనిదివ శతాబ్దమునాటి భారతభూమి
 సరస్వతియొక్క మందిరము, లక్ష్మీయొక్క భాండారము,
 శక్తియొక్క శ్రీదాస్థానము. అయినప్పటికిని, ప్రబలు
 లును వర్ధిష్ఠువులును అయిన ముసల్తానులు శతాబ్దముల
 తరబడి పోరాడి ఏ దేశమును అతి కష్టముమీద జయిం
 చియు ఏ నాఁడును నిర్విఘ్నముగా శాసింపలేకపోయిరో,
 ఆ దేశమే పిడికిటఁ బట్టఁదగినంతమంది ఆంగ్లేయవర్తకుల
 ఆధిపత్యమును ఏబది ఏండ్లలో అనాయాసముగా స్వీక
 రించెను; మఱియు నూజేండ్లనుండియు వారి ఏకచ్ఛత్ర
 సామ్రాజ్యముయొక్క నీడయందు కదలక మెదలక
 నిద్రించుచుండెను! ఐక్యము లేకపోవుట ఇట్టి పరిణామ
 మునకు కారణమని అంగీకరింతుము; ఐక్యాభావము మన
 దుర్గతికి ఒక ప్రధానకారణ మనుట నిజమే. కాని భారత
 వర్షమందు ఏ కాలమందును ఐక్యము లేదు. చంద్ర
 గుప్తుని మఱియు అశోకుని సమయమందును లేదు,
 ముసల్తానుల భారతవిజయమునాఁడును లేదు, పదునెనిమి
 దవ శతాబ్దమందును లేదు. ఐక్యము లేకపోవుట ఈ

అద్భుతఘటనకు ఏకమాత్ర కారణము కాజాలదు. ఆంగ్లేయుల ధర్మపరత్వమే దీనికి కారణ మనువారల నొకప్రశ్న అడుగవలసియున్నది. ఆనాటి ఇతిహాసము నెఱిగిన యెవ్వరైనను అప్పటి ఆంగ్లేయవర్తకు లప్పటి భారతవాసుల కంటె గుణముచేతఁగాని ధర్మముచేతఁగాని అధికులని చెప్పుటకు సాహసింపఁగలరా? 'క్లైవు,' 'వార్న్ హేస్టింగ్సు' మొదలుగాఁగల ఏ ఆంగ్లేయవర్తకులు, దస్యువులు భారత భూమిని జయించి, చూరాడి, జగమున సాటిలేని సాహసమునకును, ఉద్యమమునకును, కుక్షింభరిత్వమునకును, మఱియును అట్లే జగమున సాటిలేని దుర్గుణములకును దృష్టాంతము చూపిపోయిరో, నిష్ఠురులు, స్వార్థపరులు, అర్థలోలుపులు, శక్తిమంతులు ఐన ఆ అసురబృందము యొక్క ధర్మము మాట విన్నచో నవ్వు నాపుకొనుట కష్టము. సాహసమును, ఉద్యమమును, కుక్షింభరిత్వమును అసురుల గుణము, అసురుల ధర్మము; ఆ ధర్మము 'క్లైవు' మొదలైన ఆంగ్లేయుల కుండెను. కాని వారి అధర్మము భారతీయుల అధర్మముకంటె ఏమాత్రమును తక్కువకాదు. కావున ఆంగ్లేయుల ధర్మపరతచే ఈ అఘటన ఘటించె ననుటకు వీలులేదు.

ఆంగ్లేయులును అసురులై యుండిరి, భారతీయులును అసురులై యుండిరి. అపుడు దేవతలకును అసురులకును యుద్ధము జరుగలేదు, అసురులకును అసురులకును యుద్ధము జరిగెను. కాని ఏ గుణముయొక్క ప్రభావముచే పాశ్చాత్యులగు అసురులయొక్క తేజము, శౌర్యము, బుద్ధి సఫలము లయ్యెను? మఱి ఏ విపరీత దోషముయొక్క ప్రభావముచే భారతీయులగు అసురుల తేజో బుద్ధి శౌర్యములు విఫలము లయ్యెను? మొదటి సమాధాన మిది: భారతీయులు మిగిలిన గుణము లన్నింటి విషయమునను ఆంగ్లేయులతో సమానులయ్యెను, వారిలో జాతీయభావము లేకుండెను. ఆంగ్లేయుల యందా గుణము సంపూర్ణముగా వికసించి యుండెను. ఆంగ్లేయులు స్వదేశభక్తులై యుండిరనియు, స్వదేశప్రేమయొక్క ప్రేరణచేతనే భారతదేశమందు విశాల సామ్రాజ్యమును నిర్మించుటకు సమర్థులైరనియు ఈ చెప్పినమాట కర్థముగా ఎవరును గ్రహింపకుందురుగాక. స్వదేశప్రేమయును జాతీయభావమును వేర్వేలు వృత్తులు. స్వదేశభక్తుడు స్వదేశ సేవాభావముచే ఉన్నట్టుడు; అన్నిటను

స్వదేశమునే చూచును. స్వదేశము నిష్టదేవతగా భావించి,
సకలకార్యములను యజ్ఞరూపమున సమర్పణ మొనర్చి,
దేశహితముకొఱకే వాని నాచరించును; దేశముయొక్క
స్వార్థమునందు తన స్వార్థమును నిమగ్న మొనర్చివైచును.
పదునెన్నిదవ శతాబ్దమందలి ఆంగ్లేయులకు ఈ భావము
లేదు. ఈ భావము జడవాది యగు ఏ పాశ్చాత్యజాతి
యొక్క ప్రాణమునను స్థాయిరూపమున నిలువజాలదు.
ఆంగ్లేయులు స్వదేశహితమునకై భారతమునకు రాలేదు,
స్వదేశహితమునకై భారతవిజయమును గావింపలేదు;
వారు వాణిజ్యముకొఱకును తమ తమ ప్రత్యేక ఆర్థిక
లాభముకొఱకును వచ్చియుండిరి. స్వదేశహితము నుద్దే
శించి వారు భారతమును జయింపలేదు. ప్రధానముగా
స్వార్థసిద్ధికొఱకే వా రా జయమును సాధించిరి. కాని స్వదేశ
భక్తులు కాకుండియు వారు జాతీయభావము కలవారై
యుండిరి. మా దేశము శ్రేష్ఠమైనది. మా దేశముయొక్క
ఆచార విచారములు, నీతి ధర్మములు, బల విక్రమములు,
బుద్ధిచారిత్రములు మతకర్తములు ఇవన్నియు ఉత్కృష్ట
ములు, సాటిలేనివి, ఇతరజాతులకు సాధ్యము కానివి—

అను ఆభిమానము; నా దేశముయొక్క హితమే నా హితము, నా దేశముయొక్క గౌరవముచేతనే నాకు గౌరవము, నా దేశసోదరుల వృద్ధివలననే నేనును వృద్ధి బడయుగలను—అను విశ్వాసము; కేవలము స్వార్థము కొఱకే ప్రయత్నింపక దానితోపాటు దేశముయొక్క స్వార్థమునుగూడ సాధింతును, దేశముయొక్క మానము, గౌరవము, ఆభివృద్ధి, వీనికొఱకై యుద్ధముచేయుట దేశవాసి యగు ప్రతివానికీని కర్తవ్యము, ఆవశ్యకమైనచో ప్రాణవిసర్జనముచేయుటయు వీరుని ధర్మము—అను కర్తవ్య బుద్ధి: ఇవన్నియు జాతీయభావముయొక్క ప్రధానలక్షణములు. జాతీయభావము రాజసిక భావము. స్వదేశప్రేమ సాత్త్వికము. ఎవడు తన ఆహమును దేశముయొక్క ఆహమునందు విలీనము చేయఁజాలనో అతఁడే ఆదర్శ స్వరూపుడైన స్వదేశభక్తుడు. ఎవడు తన ఆహమును సంపూర్ణముగా తక్షించుకొనుచు తద్వారమున దేశముయొక్క ఆహమునకుఁగూడ పెంపు కలిగించునో అతఁడు జాతీయభావయుక్తుడు. అనాటి భారతీయులయందు జాతీయభావము నిష్పచ్చరము. వా రెప్పుడును జాతి

యొక్క హితమును తలచునై రని మే మనుట లేదు. కాని జాతీయొక్కయు తమయొక్కయు హితములకు లేశమాత్ర మైనను విరోధము కలిగెనేని, ప్రాయశముగా దేశహిత మును విస్మరించి నిజహితమునే సాధించెడివారు. ఐక్యము యొక్క అభావముకంటె ఈ జాతీయతయొక్క అభావము మా అభిప్రాయమున మిక్కిలి అతక్కురమైన దోషము. పూర్ణమైన జాతీయభావము దేశమందంతటను వ్యాపించె నేని, బహుభేదసంకులమైన ఈ దేశమందును ఐక్యము సాధ్యము. ఐక్యము కావలయును, ఐక్యము కావలయును, అని కేవలము కేకలిడినంతమాత్రముననే ఐక్యము సాధించఁ బడదు. ఆంగ్లేయుల భారతవిజయమున కిదియే ప్రధాన కారణము; అసురులకును అసురులకును సంఘర్షణ కలిగెను, జాతీయభావావన్నులును ఐక్యయుక్తులును అగు అసురులు ఇతరగుణములందు తమతో తుల్యులయ్యును జాతీయభావ శూన్యులును ఐక్యభావ శూన్యులును ఐన అసురుల నోడించివైచిరి. నేర్పరియు బలశాలియు అగు వా డెవ్వఁడో అతఁడే కుస్తీయందు జయించును. వేగ వంతుఁడును శ్రమసహిష్ణువును అగువాఁ డెవ్వఁడో అతఁడే

పరుగునందు గమ్యమును మొదట చేరును. ఇది విధాత నియమము. సచ్చరిత్ర కలవాడనియు ధర్మపరుడనియు ఎవడును పరుగునందుఁగాని కుస్తీయందుఁగాని జయింప నేరఁడు. ఏ పనికిఁ దగినసామర్థ్యము దానికి కావలయును. అట్లే జాతీయభావముయొక్క వికాసముచే దుష్ప్రవర్తన గల ఆసురిక జాతియు సామ్రాజ్యస్థాపనమునందు సమర్థ మగును. జాతీయతయొక్క అభావముచే చారిత్రవంత మును గుణసంపన్నమును అగు జాతియు కడకు చారిత్ర మును గుణమును గోల్పోయి అధోగతిని జేరును.

రాజనీతి వైపునుండి పరీక్షించినచో భారతవిజయము విషయమున ఇదియే సమీచీనమైన విచారణ. కాని దీని యం దింకను లోతైన సత్య మొకటి కలదు. తామసికమైన అజ్ఞానమును రాజసికములైన ప్రవృత్తులును భారతమున మిక్కిలి ప్రబలియుండెనని చెప్పితిమి. ఈ దశ పతనమునకు పూర్వదశ. రజోగుణమును నేవించుటచే రాజసికశక్తి విక సించును. కాని కేవలమగు రజస్సు తమస్సునకు శీఘ్రముగా దారితీయును. ఉద్ధతమును నియమశృంఖల లేనిదియు అగు

రాజసికచేష్ట మిక్కిలి శీఘ్రముగా అలసి అవసన్నమై,
 అప్రవృత్తి, శక్తిహీనత, విషాదము, నిశ్చేష్టత అను నీ
 గుణములలోనికి పరిణమించును. సత్వముఖ మైనప్పుడే
 రజఃశక్తి స్థాయి యగును. సాత్వికభావమే లేకపోయినను
 సాత్వికమగు ఆదర్శమైనను ఆవశ్యకము. ఆ ఆదర్శమువలన
 రజఃశక్తి నియమితమును స్థాయిబలమును ప్రాపించునదియు
 అగును. స్వాధీనతయు నియమబద్ధతయు అను నీమేటి
 సాత్వికాదర్శములు రెండును ఆంగ్లేయులకు చిరకాలము
 నుండియు నిలిచియుండెను. వానిబలముచే ఆంగ్లేయులు
 ప్రముఖులై చిరజయము నార్జించిరి. పందొమ్మిదవ శతాబ్ది
 మందు పరోపకారలిప్సయు జాతీయందు జాగరితమయ్యెను.
 దానిబలముచే ఆంగ్లదేశమును ఆంగ్లజాతీయు మహా
 త్వముయొక్క ఉత్తమదశకుఁ గైకొని పోబడెను. అది
 గాక ఏ జ్ఞానతృప్తయొక్క ప్రబలప్రేరణవలన యూరోపు
 నందు ప్రకృతివిజ్ఞానమున ఆనేక మహావిషయములను కని
 పెట్టఁగల్గిరో, జ్ఞానముయొక్క లేశమాత్రలబ్ధికై వేనవేలు
 తమప్రాణపర్యంతమును అర్పించుటకు వెనుదీయరైరో,
 బలిష్ఠమును సాత్వికమును అగు ఆ జ్ఞానతృప్త ఆంగ్లజాతి

యందు వికసించెను. ఈ సాత్వికశక్తిచే ఆంగ్లేయులు బలవం
 తులైరి. ఈ సాత్వికశక్తి క్షీణమగుచున్నది గావుననే, ఆంగ్లే
 యులప్రాధాన్యము, తేజము మఱియు విక్రమము క్షీణమై,
 భయవిషాదములును స్వశక్తియం దవిశ్వాసమును వృద్ధి
 పొందుచున్నవి; సాత్వికలక్ష్యమునుండి భ్రష్టమైన రజః
 శక్తి తమోముఖ మగుచున్నది. ఇటువైపు భారతవాసు
 లును అత్యంతమును సాత్వికజాతియై యుండిరి; సాత్విక
 బలముచేతనే జ్ఞానశౌర్యములందును తేజోవీర్యము
 లందును సాటిలేనివారైరి. మఱియు ఐక్యహీనులయ్యును
 వేలయేండ్ల తరబడి విదేశీయుల ఆక్రమణను అడ్డగించుట
 కును త్రోసి వైచుటకును సమర్థులైరి. తుదకు రజోగుణ
 మునకు వృద్ధియు, సత్త్వమునకు క్షీణతయు కలుగఁ
 జొచ్చెను. ముసల్మానుల రాక సమయమందు జ్ఞానవిస్తృతి
 సంకుచితము కాఁచొడఁగెను. రజఃప్రాధాన్యమైన రాజ
 పుత్రజాతి అప్పుడు భారతసింహాసనము నధిష్ఠించి
 యుండెను. ఉత్తరభారతమున యుద్ధము, విగ్రహము,
 అంతఃకలహములు, వీని ప్రాధాన్యము; వంగదేశమున
 బౌద్ధధర్మముయొక్క పతనముచే తామసికభావముయొక్క

ప్రాబల్యము. అధ్యాత్మజ్ఞానము దక్షిణభారతమం దాశ్రయము గైకొనెను; ఆ సత్వబలముచే దక్షిణభారత మనేక దినములు స్వాధీనతను రక్షించుకొనుటకు సమర్థమయ్యెను. జ్ఞాన తృప్తియు జ్ఞానముయొక్క ఉన్నతియు తగ్గిపోజొచ్చెను. దాని బదులు పాండిత్యముయొక్క అభిమానగౌరవములు పెంపొందజొచ్చెను. ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానము, యోగశక్తియొక్క వికాసము, ఆంతరమైన ఉపలబ్ధి, వీనిబదులు తామసికమైన పూజలును సకామమును రాజసికమును ఐన వ్రతోద్యాపనములును అధికముకాజొచ్చెను. వర్ణాశ్రమధర్మములు లోపింపగా లోకులు బౌద్ధములైన కర్మాచారములను మిక్కిలి విలువగలవానిగా పరిగణింప నారంభించిరి. జాతిధర్మ మిదేవిధమునలుప్తమగుటచేతనే గ్రీసు, రోము, మిసరు, అసిరియాలకు మృత్యువు తటస్థించెను. కాని సనాతనధర్మ మవలంబముగాగల ఆర్యజాతిసందర్భమున, ఆ సనాతనమైన దొననుండి సంజీవనియగు సుధాధార నడుమ నడుమ బయలు వెడలి, జాతియొక్క ప్రాణమును రక్షించుచుండెను. శంకరుడు, రామానుజుడు, చైతన్యుడు, నానక్, రామ

దాసు, తుకారాం మొదలగువా రా అమృతమును
 చల్లియే, మరణాహతమైన భారతమున ప్రాణసంచారము
 కలుగఁజేసిరి. ఆయినను రజస్తమోగుణముల ప్రవాహము
 మిక్కిలి ప్రబలమై యుండెను. ఆ ప్రవాహవేగముచే
 ఉత్తమమైనట్టిదియు అధమముగా పరిణమించెను. సాధార
 ణులు శంకరుఁ డొసఁగిన జ్ఞానముచేతనే తామసికభావ
 మును సమర్థింప మొదలిడిరి. చైతన్యని ప్రేమ ధర్మము
 పరమ తామసికమైన నిశ్చేష్టతకు ఆటపట్టుగా మారెను.
 రామదాసుకడ శిక్షపడసిన మహారాష్ట్రులు మహారాష్ట్ర
 ధర్మమును మఱచి, స్వార్థసాధనమందును అంతఃకలహ
 మందును శక్తిని దుర్వినియోగపఱచి, శివాజీ బాజీరావు
 లచే ప్రతిష్ఠింపఁబడిన సామ్రాజ్యమును కూలఁద్రోసిరి.
 పదునెనిదిదశతాబ్దమందు రజస్తమముల పూర్ణ వేగము
 చూడనయ్యెను; సమాజమును మతమును ఆధునిక విధాన
 కర్తలు కొందఱు గీసిన గిటిలోపల నిలువఁబడి పోయెను.
 బాహ్యమైన ఆచారములయు కర్తలయు ఆడంబరము
 ధర్మముపేరిట చెల్లఁజొచ్చెను. ఆర్యజ్ఞాన మించు మించు
 నశించెను, ఆర్యచారిత్ర మంతరించెను; సనాతనధర్మము

జనసమాజమును బరిత్యజించి, సన్యాసుల అరణ్యవాస
మందును భక్తుల హృదయమందును దాగుకొనెను.
భారత మా నాడు తమోగుణముయొక్క కారుచీకటిచే
కప్పబడిపోయెను; ఆయినను ప్రచండమైన రాజసిక ప్రవృత్తి
ధర్మము బురఖాను తగిలించుకొని, స్వార్థము, పాపము,
దేశమున కకల్యాణము, పరుల కనిష్ఠము, ఈ అన్నిటిని
తీవ్రవేగముతో సాధించుచుండెను. దేశమున శక్తికి
కొఱత లేకుండెను; కాని ఆర్యధర్మము లోపించుటచే
మఱియు సత్త్వగుణము లోపించుటచే, ఆ శక్తి తన్నుదా
గాపాడుకొనఁజాలక వినాశము కాఁజొచ్చెను. కడకు
భారతముయొక్క ఆసురికశక్తి ఆంధ్రయుల ఆసురిక శక్తి
వలన ఓడింపబడినదై, కట్టుపడి ముమూర్షువై పడిపోయెను.
భారతము సంపూర్ణతమోభావముయొక్క అంకమునందు
నిద్రితమై వ్రాలెను. అప్రకాశము, అప్రవృత్తి, అజ్ఞానము,
ఆకర్షణ్యత, ఆత్మవిశ్వాసముయొక్క అభావము, ఆత్మ
సమ్మానముయొక్క విసర్జనము, దాసత్వమునందు ప్రీతి,
పరధర్మసేవ, పరానుకరణము, పరాశ్రయముచే ఆత్మోన్న
తికై ప్రయత్నము, విషాదము, ఆత్మనింద, యుద్రాశ

యత్వము, ఇట్టి సకలమును తమోభావముయొక్క లక్షణములు. పంచొమ్మిదవ శతాబ్దమందలి భారతమందు ఈ అన్నిటియందును ఏది లేకుండెను? ఆ శతాబ్దముయొక్క ఉద్యమమంతయు ఈ సకలగుణముల ప్రాబల్యముచే, తమఃశక్తి ముద్రచే అంతటను ముద్రిత మయ్యెను.

భగవంతుఁడు భారతమును మేల్కొల్పినప్పు డా ప్రబోధముయొక్క ప్రథమావేగమునందు జాతీయ భావోద్దీపకమైన శక్తి జ్వాలయై జాతీయొక్క ప్రతినాళమందును తీవ్రరయముతో సంచరింపఁదొడఁగెను. దానితో పాటు స్వదేశప్రేమయొక్క ఆవేగము ఉన్మాదకరమై యునకబృందము నాక్రమించెను. మనము సాశ్చత్య జాతీయారము కాము, మన మేషియా వాసులము. మనము భారతవాసులము. మన మాయులము. మనము జాతీయ భావమును జేరినాము. కాని దానియందు స్వదేశప్రేమము ప్రవహింపదేని మన జాతీయభావము పరిస్ఫుటముకాదు. మాతృపూజయే ఆ స్వదేశప్రేమమునకు మొదలు. ఏ నాఁడు బంకిమచంద్రుని 'వందేమాతరమ్' అను గానము

బాహ్యోన్మీయములఁ గడచి చని ప్రాణము నాఘాతం
చెనో ఆ నాఁడు మనహృదయమందు స్వదేశప్రేమము
మేల్కొనెను, మాతృమూర్తి ప్రతిష్ఠితమయ్యెను. స్వదేశ
శము మాత, స్వదేశము భగవంతుఁడు అను వేదాంత
బోధయం దంతర్గతమైయున్న మహాశిక్ష జాతయొక్క
అభ్యుత్థానమునకు బీజస్వరూప మైనట్టిది. జీవుఁ డెట్లు భగ
వంతుని అంశమో, జీవుని శక్తియు ఎట్లు భగవచ్ఛక్తి
యొక్క అంశమో, అట్లే ఈ ఏడు కోట్ల వంగవాసులును
ఈ ముప్పది మూఁడుకోట్ల భారతవాసులును సమష్టి
మూర్తియు సర్వవ్యాపియు అగు వాసుదేవుని అంశము.
ఈ ముప్పదిమూఁడు కోట్లకును ఆశ్రయమును, శక్తిస్వరూ
పిణియు, బహుభుజాన్విత మణియు బహుబలధారిణియు
అగు భారతజనని భగవంతుని ఒక శక్తి; మాతయు,
దేవియు, జగజ్జననియు అగు కాలియొక్క ఒక దేహవిశే
షము. ఈ మాతృప్రేమమును మణియు ఈ మాతృ
మూర్తిని జాతయొక్క మహాప్రాణములందు జాగరిత
మొనర్చుకొఱకును ప్రతిష్ఠిత మొనర్చుకొఱకును ఈ
కొన్నియేండ్ల ఉత్తేజనము, ఉద్యమము, కోలాహలము,

అపమానము, ధిక్కారము, వీడనము భగవద్విధానముచే విధింపబడినది. ఆపని నెఱవేఱినది, ఇంకపై నేమి?

ఇంకపై ఆర్యజాతియొక్క సనాతనశక్తిని మరల సముద్ధరింపవలయును. మొదటిది ఆర్యచారిత్రము, ఆర్య శిక్ష; రెండవది యోగశక్తియొక్క పునర్వికాసము; మూడవది ఆర్యోచితమైన జ్ఞానతృప్తి మఱియు కర్తవ్యశక్తి; వీనిద్వారమున నవయుగమున కావశ్యకమైన సామగ్రిని సంచయమొనర్చి, ఈ కొన్ని యేండ్లబట్టియు ఉన్మాదకమైన వ్యాపించియున్న ఉత్తేజనమును నియమితమును స్థిరలక్ష్యాభిముఖమునుగావించి, మాతృకార్యమును సాధింపవలయును. ఇప్పుడు దేశమందంతటను ఏయువకబృందముఅనుసరింపవలసినబాటకై, ఆచరింపవలసిన పనికై వెదకులాడుచున్నారో, వారు ఉత్తేజనమును గడచి చని శక్తిభాగమునకై మార్గమును వెదకుదురుగాక! ఏ మహాకార్యమును సాధింపవలయునో అది కేవల ముత్తేజనముచే సాధింపబడదు. దానికి శక్తి కావలయును. మీ పూర్వపురుషుల శిక్షచే ఏ శక్తి పడయఁదగునో ఆ శక్తి అఘటనా ఘటన పట్టియసి. ఆ

శక్తి మీ శరీరములం దవతరించుటకు సంసిద్ధమై యున్నది. ఆ శక్తియే తల్లి. ఆ వెకడ ఆత్మ సమర్పణము చేయు ఉపాయమును నేర్చుకొనుడు. మిమ్ము యంత్రములఁ గావించి, కడు శీఘ్రముగా, ప్రబలశక్తితో కార్యమును తల్లి సాధింపఁగలదు. అది చూచి ప్రపంచ మక్కజపడఁగలదు. ఆ శక్తి లేదేని మీ సకలప్రయత్నమును విఫలమగును. మాతృమూర్తి మీ హృదయములందు ప్రతిష్ఠింపఁబడినది, మీరు మాతను పూజించుట, మాతను సేవించుట నేర్చినారు. ఇప్పుడు లోపల నెలకొల్పఁబడియున్న తల్లికడ ఆత్మ సమర్పణము గావింపుడు. కార్యమును సాధించుట కింకొక మార్గము లేదు.

స్వాధీనతయొక్క అర్థము

స్వాధీనత మన రాజకీయోద్యమముయొక్క ఉద్దేశ్యము. కాని స్వాధీనత అనగా నేమి—అను విషయమున అభిప్రాయభేదము లనేకములు గలవు. ఇది స్వాయత్త శాసనమని కొందఱు; కొందఱు ఉపనివేశముల స్వరాజ్యమని; మఱికొందఱు సంపూర్ణస్వరాజ్యమే స్వాధీనత అనుచున్నారు. లౌకికమును ఆధ్యాత్మికమును అగు సంపూర్ణ స్వాధీనత మఱియు తత్ఫలితమైన అఖండానందము, దీనినే ఆర్యఋషులు స్వరాజ్యమనిరి. రాజకీయస్వాతంత్ర్యము స్వరాజ్యముయొక్క ఒకానొక అంగము; దానికి బాహ్య స్వాతంత్ర్యమును ఆంతర స్వాతంత్ర్యమును రెండువైపులు. విదేశీయ శాసనమునుండి సంపూర్ణముగా విమోచింపఁబడుట బాహ్యస్వాతంత్ర్యము. ప్రజాతంత్రమైన ప్రభుత్వము ఆంతరస్వాతంత్ర్యముయొక్క ఉత్తమవికాసము.

ఎన్నాళ్లు పరుల శాసనముకాని రాజత్వముకాని నిలిచి
యుండునో, అన్నాళ్లే జాతీయును స్వరాజ్యమును బడసిన
జాతి యని గాని స్వాధీనజాతి యని గాని పలుకుటకు వీలు
లేదు. ఎంతవఱకు ప్రజాతంత్రము స్థాపింపబడదో, అంత
వఱకును జాతీయం దంతర్గతమైన ప్రజను స్వతంత్రులను
టకు వీలులేదు. మనకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము కావల
యును. విదేశీయుల ఆజ్ఞా నిర్బంధములనుండి సంపూర్ణమైన
విముక్తి, స్వగృహమందు ప్రజకు సంపూర్ణమైన ఆధి
పత్యము, ఇదియే మా రాజకీయ ఆశయము.

ఈ నాంఛకు కారణము సంతోషముగా చెప్పు
దుము. పరాధీనత ఏ జాతీకై నను మృత్యువు యొక్క
దూత, మృత్యువుయొక్క ఆజ్ఞాప్రదాత. స్వాధీనతయందే
జీవితమునకు రక్షణము, స్వాధీనతయందే ఉన్నతి కవకాశ
ము. స్వధర్మము, అనగా స్వభావ నియతమైన జాతీయకర్త
యును జాతీయచేష్టయును, జాతీయోన్నతి కేక మార్గము.
విదేశీయులు దేశముపై ఆధికారమును బడసి, వారు
చాల దయాళువులే హితేచ్ఛువులే కానిండు, మనతలపై

పరధర్మముయొక్క భారమును మోపక వదలరు. వారి
 యుద్దేశ్యము మంచిదే ఐనను చెడ్డదే ఐనను వారి ఈ
 చేతచే అహితముతప్ప హితము మనకు కలుగదు. పర
 స్వభావ నియతమైన మార్గమందు నడచిపోవుటకు శక్తి
 గాని ప్రేరణగాని మనకు లేదు. ఆ బాటయందు నడచినచో,
 మనము మిక్కిలి అందమైనతీరున పరానుకరణము చేయ
 వచ్చును, పరుల ఉన్నతియొక్క చిహ్నములతోడను వేష
 భాషలతోడను కడు నేర్పుతో మన అవనతిని కప్పకొన
 వచ్చును. కాని షరీకాకాలము రాగా, పరధర్మ సేవచే కల్గిన
 మన దుష్టలతయు అసారతయు బయల్పడును. ఆ అసారత
 యొక్క ఫలముగా మనము వినాశమును చేరుదుము.
 'రోము' యొక్క ఆధిపత్యముక్రింద చేరినట్టియు 'రోము'
 యొక్క నాగరికతను స్వీకరించినట్టియు ప్రాచీన
 'యూరోపీయ'జాతు లన్నియు సుఖముగా స్వచ్ఛందముగా
 చాలకాలము గడపె ననుమాట నిజము. కాని వారి కడ
 పటిదశ మిక్కిలి బీభత్సమైనదయ్యెను. మనుష్యత్వమే
 నశింపఁగా వారికి ఘోరమైన దుర్దశవాటిలైను; పరాధీనత
 యందు నిమగ్నమైన ప్రతిజాతికిని అట్టిదే మనుష్యత్వ

వినాశమును ఘోరదశయు అనివార్యము. పరాధీనతకు
 మూలకారణము జాతియొక్క స్వధర్మనాశము, పరధర్మ
 నేన పరాధీనదశయందు స్వధర్మమును రక్షించుటకు లేక
 పునర్జీవితమొనర్చుటకు సగుణ్యమైతిమేని, పరాధీనత
 యొక్క బంధనము తనంతట తాను జారిపడిపోవును. ఇది
 అలంఘనీయమైన ప్రకృతిని యనుము. కావుననే ఏ జాతి
 యైనను స్వదోషముచే పరాధీనతయందు పడినచో, అవికల
 మైకట్టియు సర్వాంగపూర్ణమైకట్టియు స్వరాజ్యము దాని
 ప్రథమోద్దేశ్యమును రాజకీయదర్శనమును అగుట
 యుక్తము. ఉపనివేశముల స్వామిత్వశాసనము స్వరాజ్యము
 కాదు; కాని మినహాయింపులు వినా దానిపూర్ణాధికార
 మీయఁబడు నేని, అదిగాక జాతి తన ఆదర్శమునుండియు
 స్వధర్మమునుండియు భ్రష్టముకాదేని, ఆయ్యది స్వరాజ్య
 మున కనుకూలమైన పూర్వదశ కావచ్చును. బ్రిటిషు
 సామ్రాజ్యమునకు వెలుపల స్వాతంత్ర్యము పడయు ఆశను
 పోషించుట ధార్మ్యమును తెలుపుననియు, రాజద్రోహ
 మును సూచించుననియు, మఱియు ఉపనివేశముల కున్న
 స్వామిత్వశాసనముతో సంతృప్తులు కానివారు నిశ్చయ

ముగా రాజద్రోహులనియు రాష్ట్రవిప్లవకారకులనియు,
 అన్నివిధముల రాజకీయకార్యములనుండియు వెలివేయఁ
 దగినవారనియు కొందఱు పలుకుచున్నారు. కాని ఈ విధ
 మైన ఆశ లేక అదర్శముతో రాజద్రోహమున కెట్టి సంబం
 ధమును లేదు. ఆంగ్లేయుల ప్రభుత్వముయొక్క ఆరంభము
 నుండియు గొప్ప గొప్ప ఆంగ్లరాజనీతివేత్తలు ఇట్టిస్వాధీనత
 ఆంగ్లప్రభుత్వాధికారుల లక్ష్యమని చెప్పుచువచ్చిరి. ఇహ
 డును, స్వాతంత్ర్యదర్శమును ప్రచారముచేయుటయు
 స్వాతంత్ర్యప్రాప్తికై సక్రమమైన ప్రయత్నమును చేయు
 టయు శాసనసమ్మతమనియు దోషశూన్యమనియు ఆంగ్ల
 న్యాయాధికారులుగూడ విస్పష్టముగ వాస్తుచుచున్నారు.
 కాని మన స్వాతంత్ర్యము బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు
 లోపలనా వెలుపలనా అను ప్రశ్నయొక్క చర్చ జాతీయ
 వాదు లెన్నఁడును ఆవశ్యకముగా తలఁపలేదు. మనము
 సర్వాంగపూర్ణమైన స్వరాజ్యమును కోరుచున్నాము.
 బ్రిటిషువారు తమ సామ్రాజ్యముయొక్క వ్యవస్థను
 మార్చి దానియందు నిలిచిన భారతీయులకును పైనిర్దేశిం
 చిన స్వరాజ్యమును సాధ్యపడఁజేయుదురేని, ఆపత్తి

ఏమున్నది? మే మాంగ్లజాతియెడ ద్వేషముచే స్వరాజ్యమునకై ప్రయత్నించుటలేదు, దేశరక్షణకై చేయుచున్నాము; కాని మేము సర్వాంగపూర్ణమైన స్వరాజ్యమువినా అన్యాయదర్శములను స్వీకరించి, దేశవాసులకు బూటకపురాజనీతియు, దేశరక్షణ కపమార్గమును చూపుటకు సంసిద్ధులముకాము. కావుననే కాంగ్రెసు 'క్రిడ్' విషయమున జాతీయవాదుల కాపత్తి.

దేశము, జాతీయత

జాతీయతకు దేశము పునాది; జాతికాదు, ధర్మము కాదు, మఱి ఇంకేదియును కాదు, కేవలము దేశమే. జాతీయతయొక్క మిగిలిన ఉపకరణములన్నియు గౌణములును ఉపకారకములును మాత్రము, దేశమే ముఖ్యమైనది, ఆవశ్యకమైనది. పరస్పరము విరోధించు పెక్కు జాతు లొక్క దేశమందు నివసించును. సద్భావము, విద్యము, మైత్రి వారి కెన్నఁడును లేవు. కాని దానివలన భయమేమి? దేశ మెప్పు డొక్కటియో, తల్లి ఒక్క తెయో, ఎప్పుడో ఒకనాఁ డైక్యము కలుగనే కలుగును; అనేకజాతుల మిశ్రణముచే బలిష్ఠమును ఆజేయమును ఐన ఏకజాతి ఏర్పడును. ధర్మములును మతములును ఒకటి కావు; సంప్రదాయమునఁడును సంప్రదాయమునఁడును చిరవిరోధము; కలియకలేదు; కలియకయొక్క ఆశయును.

లేదు. — అయినను భయములేదు. ఏ నాఁడో స్వదేశ
మూర్తిధారిణియగు తల్లియొక్క ప్రబలాకర్షణముచే,
ఛలముచే లేక బలముచే, సామముచే లేక దండముచే,
లేక దానముచే కలియక కలుగనే కలుగును; సంప్రదా
యము లందలిభేదములు భ్రాతృభావమునందును మాతృ
ప్రేమయందును లీనమైపోవును. ఒక్కదేశమం దనేక
భాషలు, సోదరుఁడు సోదరునిమాట తెలిసికోఁజాలఁడు,
ఒకరొకరి భావమందు ప్రవేశింపలేరు, హృదయము హృద
యముతో ఏకమగు బాటపై అభేద్యమైన ప్రాకా
రము నిలిచియున్నది, మిక్కిలి కష్టముమీఁదగాని దాటు
టకు సాధ్యముకాదు — అయినను భయములేదు. ఒకే
దేశము, ఒకే జీవనము, ఎల్లరి మదులందును ఒకే చింతా
ప్రవాహము. అక్కఱయొక్క ప్రేరణచే ఎల్లరకును సాధా
రణమైన భాష ఏర్పడి తీరును. ఇపుడున్న భాషలలో ఒక
భాషయొక్క ఆధిపత్యము స్వీకరింపఁబడును, లేదా నూతన
భాష సృష్టింపఁబడును. తల్లిమందిరమం దెల్లరును ఆ
భాషనే వ్యవహరింతురు. ఈ సకలవిధములైన ఆటంకము
లును ఎల్లకాలమును అడ్డగింపవు. తల్లిఅక్కఱ, తల్లిఆకర్షణ,

తల్లిప్రాణవాసన ఇవన్నియు విఫలముకావు. ఇవి అన్ని
 అవరోధములను అన్ని విరోధములను అత్యక్రమించును,
 నశింపజేయును, కృతార్థములై తీరును. ఒకే తల్లి గర్భ
 మందు జన్మ సంభవించినది. ఒకే తల్లియొక్క అంకమందు
 నివసించుచున్నాము. ఒకే తల్లియొక్క పంచభూతము
 లందు కలిసిపోవుదుము. అంతరమందు వేయి వివాద
 లున్నను తల్లి పిలుపుచే కలియఁగలము. ఇది ప్రకృతి
 నియమము. సర్వదేశముల యొక్క ఇతిహాసములును
 నేర్పు పాఠ మిదియే. జాతీయతకు దేశమే పునాది. ఈ
 రెంటికిని తప్పని సంబంధము. స్వదేశ మున్నచో జాతీయత
 ఉండి తీరవలయును. ఒకే దేశమందు రెండుజాతులు చిర
 కాలమును ఉండఁజాలవు, కలిసియే తీరును. మఱియును
 దేశ మొక్కటికాక, జాతి, ధర్మము, భాష ఒక్కటే
 అగుఁగాక, దానివలన ఏమాత్రమును ఫలములేదు;
 ఎప్పుడో ఒకప్పుడు భిన్నజాతి సృష్టింపఁబడుట తప్పదు.
 వేర్వేరు దేశములను కలిపి ఒక మహాసామ్రాజ్యమును
 నిర్మింపవచ్చును, కాని ఒకమహాజాతిని నిర్మింపవీలుకాదు.
 సామ్రాజ్యము ధ్వంసముకాఁగా మరల భిన్నజాతు లేర్ప

మను. అంతర్నిహితమైన ఆ స్వాభావికభేదమే సామ్రాజ్య నాశనమున కనేక పర్యాయములు కారణమగుచున్నది.

కాని ఈ జాతీయత అవశ్యంభావియే అయ్యును, మనుష్యుని ప్రయత్నమువలనను అతని బుద్ధివలనను, ఒక వేళ వీనితోడ్పాటు లేకున్నను అనివార్యమైన ప్రకృతి నియమముచేతనే, అది త్వరగానో లేక ఆలస్యముగానో ఆవిర్భవించుట తటస్థించును. మన దేశమం దెన్నఁడును ఐక్యమేర్పడలేదు. కాని చిరకాలమునుండియు ఐక్యము వైపున కాకర్షణ ముఱియు ప్రవణత. మన ఇతిహాసమందు భారతముయొక్క వివిధభాగములను ఏకమొనర్చు ప్రయత్నము చూపట్టుచున్నది. ఈ స్వాభావిక ప్రయత్నమునకు కొన్ని ప్రధానములైన అంతరాయము లెదు రయ్యెను. మొదటిది ప్రాదేశిక విభేదము; రెండవది హిందూ ముసల్మానుల విరోధము; మూడవది మాతృదర్శనముయొక్క అభావము. దేశముయొక్క మహావిస్తృతి; రాకపోకల యందలి ప్రయాస, కాలవిలంబము; భాషల వైవిధ్యముః ఇవన్నియు ప్రాదేశికవిభేదమునకు ముఖ్యసహాయకారులు.

కడపటి అంతరాయముతప్ప మిగిలిన అంతరాయము
 లన్నియును ఆధునిక ప్రకృతివిజ్ఞానమువలన ఏర్పడిన
 సౌకర్యములచేత బలములేనివై పడిపోయినవి. హిందూ
 ముసల్మానుల విరోధ మున్నను, భారతము నేకీకరించు
 టకు 'అక్బరు' సమర్థుఁ డయ్యెను. 'ఔరంగజీబు'యొక్క
 బుద్ధి నికృష్టమైన రాజనీతికి వశముకాకుండెనేని, కాల
 మహిమచేతను, అభ్యాస బలముచేతను, విదేశీయుల నాడి
 వలని భయముచేతను, ఇంగ్లండునందలి 'కాథలిక్' 'ప్రాటె
 స్టెంటుల' విధముననే, భారతమందును హిందూ ముసల్మా
 నులు కాశ్వతముగా ఏకమయ్యెడివారు. ఆతని బుద్ధి
 దోషమువలనను కూటబుద్ధిగల ఇప్పటి కొందఱి ఆంగ్లేయ
 రాజనీతిజ్ఞుల ప్రేరేపణవలనను ఆ విరోధము ప్రజ్వలించి
 చల్లారకున్నది. కాని ముఖ్యమైన అంతరాయము మాతృ
 దర్శనముయొక్క అభావము. మన రాజనీతిజ్ఞులు ప్రాయీక
 ముగా మాతయొక్క సంపూర్ణస్వరూపమును దర్శించుట
 కసమర్థులైరి. రంజితసింహుఁడును గురుగోవిందుఁడును
 భారతమాతను వీక్షింపక పంచనదమాతను వీక్షించిరి.
 శివాజీయును బాజీరావును భారతమాతను వీక్షింపక

హిందూమాతను వీక్షించిరి. ఇతర మహారాష్ట్రీయ రాజ
నీతిజ్ఞులు మహారాష్ట్రమాతను వీక్షించిరి. మనకును వంగ
భంగమునాఁడు వంగమాతయొక్క దర్శనము లభించినది.
ఆ దర్శన మఖండ దర్శనము. కావుననే వంగదేశము
యొక్క భవిష్య దైక్యమును భవిష్య దౌన్నత్యమును
అనివార్యములు. కాని భారతమాతయొక్క అఖండమూర్తి
ఇప్పటికిని ప్రకాశముకాలేదు. కాంగ్రెసునందు ఏ భారత
మాతను బహువిధములైన స్తవసంకీర్తనములతో పూజిం
చితిమో ఆపె కల్పితమూర్తి. ఆపె ఆంగ్లేయుల సహ
చరి, ప్రియదాసి, మ్లేచ్ఛ వేష భూషా లంకృతయైన
దానవమాయ. ఆపె మన తల్లికాదు. మన నిజము
తల్లి ఆపె వెనుక దట్టమును అస్పష్టమును ఐన
వెలుగునందు దాగుకొని మన మనఃప్రాణముల నాక
ర్షించుచున్నది. ఏ నాఁడు అఖండస్వరూపమైన మాతృ
మూర్తిని దర్శింతుమో, ఆపె రూప లావణ్యముచే పరవశు
లమై ఆపె కార్యమందు జీవితమును సమర్పించు వేగ
ముతో ఉన్మత్తుల మగుదుమో, ఆ నాఁడీ అంతరాయము
తిరోహిత మగును, భారతముయొక్క ఐక్యము, స్వాతంత్ర్యము.

త్ర్యము, ఔన్నత్యము సహజసాధ్యము లగును. భాషా
 భేదమువలన ఇంక ఇబ్బంది యుండదు. ఎల్లరును తమ తమ
 మాతృభాషను కాపాడుకొనుచు, సాధారణభాషగా
 హిందీభాషను గ్రహించి ఆ అంతరాయమును నశింపఁ
 జేయుదురు. హిందూ ముసల్మానుభేదమునకు యధార్థమైన
 నివారణోపాయమును కనుగొనువిషయమునను ఇంక
 సమర్థుల మగుదుము. మాతృదర్శనము కలుగకపోవుటచే
 ఈ అంతరాయమును నశింపఁజేయఁగల బలవదిచ్చ కలుగ
 కున్నది; కావుననే ఉపాయము భావింపఁబడకున్నది,
 విరోధము తీవ్రమై సాగుచున్నది. కాని ఆపె అఖండ
 స్వరూపమును దర్శింపవలయును. హిందువులమాతగా,
 హిందూజాతీయత కాధారముగా మాతృదర్శన వాం
 ఛను పోషింతుమేని, మరల మన మా పూర్వపు శ్రమ
 యందేసడి జాతీయతయొక్క సంపూర్ణవికాసమును చూడ
 నోచని వార మగుదుము.

మా ఆశ

మనకు బాహుబలము లేదు, యుద్ధసామగ్రి లేదు, శిక్షణము లేదు, రాజశక్తి లేదు. ఇంక దేనివలన మన ఆశ? ఏ బలముచూచుకొని మనము సుశిక్షితమైన యూరోపీయజాతి కసాఫ్యమైన కార్యమును సాధింప ప్రయాస పడుచున్నాము? ఇది పిన్నల ఉద్దామ దురాశ; ఉచ్చాదర్శముయొక్క మాదనముచే ఉన్నతులైన అవివేకుల శూన్యస్వప్నము. స్వాతంత్ర్యప్రాప్తికి యుద్ధ మొక్కటియే మార్గము, మనము యుద్ధముచేయుట కసమర్థులము—అని పండితులును విజ్ఞులును పల్కుచున్నారు. యుద్ధముచేయుట కసమర్థుల మని ఒప్పుకొనుచున్నాము. మేమును యుద్ధముచేయు మని సలహాయిచ్చుటలేదు. కాని బాహుబలమే శక్తి కారణము—అనుటయే నిజమూ, లేక ఇంకను గూఢమైన గభీరమైన మూలమందుండి శక్తి.

బయలుపెడలునా? కేవలము బాహుబలముచేతనే ఏ
 మహాకార్యమును సాధింపబడుట అసాధ్యమని ఎల్లరును
 అంగీకరింపక తప్పదు. పరస్పరమును విరోధపడు సమాన
 బలశాలు రిద్దఱకు శక్తిసంఘర్షణ కలిగెనేని, ఎవరి
 నైతిక మానసిక బల మధికమో, ఎవరి ఐక్యము, సాహ
 సము, ఆధ్యనసాయము, ఉత్సాహము, దృఢప్రతిజ్ఞ,
 స్వార్థత్యాగము ఉత్కృష్టమో, ఎవరి విద్య, బుద్ధి, చతు
 రత, తీక్షణదృష్టి, దూరదర్శిత, ఉపాయోద్భావనాశక్తి ఇవి
 వికసించినవో, ఆ పక్షమునకే జయము నిశ్చయము.
 బాహుబలమందును, సంఖ్యయందును, సామగ్రియందును
 తక్కువవాఁడును నైతిక మానసిక బలముల ఆధిక్యముచే
 ప్రబల విరోధినిగూడ నోడింపనేర్చును. దీనికి దృష్టాం
 తము లితిహాసముయొక్క ప్రతిఫుటయందును నిలిచి
 యున్నవి. బౌను, బాహుబలముకంటె నైతికమానసికబల
 ములకు గురుత్వము కలదు; కాని బాహుబలములేనిదే
 నైతిక మానసిక బలముల రక్షించున దేది?—అని మీ రన
 వచ్చును. నిజమే ఆమాట. కాని ఇదియును ఎఱిగిన విష
 యమే:రెండు విచారణామార్గములు, రెండు సంప్రదాయ

ములు, షరస్పరము విరోధపడు రెండునాగరకతలు, వీనికి సంఘర్షణ మేర్పడినప్పుడు, ఏపక్షమున బాహుబలము, రాజశక్తి, యుద్ధసామగ్రి మొదలైన ఉపాయములు సంఘర్షణముగా నుండెనో దానికే పరాజయము తటస్థించినది, మఱి ఏ పక్షమున కీ సకలోపాయములును అసలే శూన్యమో దానికే జయము చేకూరినది. ఇట్టి ఫల వైపరీత్య మేల కలుగుచున్నది? 'యతో ధర్మ స్తతో జయః'. కాని ధర్మము వెనుక శక్తి యుండవలయును. లేదేని అధర్మమున కభ్యుత్థానమును ధర్మమునకు గ్లానియును స్థిరపడిపోవును. కారణము వినా కార్యము జరుగదు. జయకారణము శక్తి. ఏ శక్తివలన దుగ్బలపక్షమునకు జయము కలుగుచున్నది? మఱియు ప్రబలపక్షముయొక్క శక్తి పరాజితమై నశించిపోవుచున్నది? ఐతిహాసికదృష్టాంతముల నన్నింటిని మనము షరీక్షించినచో, ఆధ్యాత్మికశక్తియొక్క బలముచే ఈ ఆఘటనాఘటనము జరుగుచున్నది, ఆధ్యాత్మికశక్తియే బాహుబలమును తుచ్ఛముచేసివైచి ఈ జగము భగవంతుని రాజ్య మనియు అంధమైన స్థూల ప్రకృతియొక్క లీలాక్షేత్రము కాదనియు మానవజాతికి

తెలుపుచున్నది, అని మనము గ్రహింపఁగలము. విశుద్ధమైన ఆత్మయే శక్తియొక్క ఉత్సము. ఏ ఆద్యప్రకృతి గగనమందు కోటానకోట్ల సూర్యులను గిరగిర త్రిప్పుచున్నదో, అంగుళిస్పర్శమాత్రముచే పృథివి నల్లల్లాడించి మానవసృష్టమైన సౌభాగ్యమును సకలమును చిహ్నలేకుండ ధ్వంస మొనర్పఁగలదో, ఆ ఆద్యప్రకృతి విశుద్ధమైన ఆత్మ కధీనము. ఆ ప్రకృతి ఆసాధ్యమును సాధ్యమొనరించును; మూఁగను మాటాడఁజేయును, కుంటికి కొండలు దాటఁగల సామర్థ్యము నిచ్చును. జగమంతయు ఆశక్తియొక్క సృష్టి. ఎవరియం దాధ్యాత్మిక బలము వికసించునో, వారికి జయసామగ్రి సకలమును తనంతట తానే ఉత్పన్న మగును; అధ్యంతరములును ఆటంకములును తమంతట తొలఁగి అనుకూలదశను రావించును, కార్యమును సాధించు దక్షత తనంతట ఉప్పతిలి తేజోవేగముల నలవరించుకొనును. 'యూరపు' నేడు ఈ Soul-forceను లేక ఆధ్యాత్మిక శక్తిని తెలిసికొనుచున్నది; ఇంకను దానియందు సంపూర్ణవిశ్వాసము కుదురలేదు; దాని నాధారము చేసికొని కార్యము నాచరించు ప్రవృత్తి ఉద్భ

వించుటలేదు. కాని భారతముయొక్క శిక్ష, సభ్యత, గౌరవము, బలము, మహత్త్వము, ఈ అన్నిటికిని మూల మం దాధ్యాత్మికశక్తి. ఎన్నిమాటులు భారత జాతియొక్క వినాశకాల మాసన్నమైనదని ఎల్లరికిని తోచు స్థితి ఏర్పడెనో, అన్నిమాటులును ఆధ్యాత్మిక బలము తన దాగియున్న ఉత్సమునుండి తీవ్రస్రోత ముతో ప్రవహించి, ముమూర్షువైన భారతమును పునరుజ్జీవిత మొనర్చెను, ఆవశ్యకమైన సకలశక్తులను సృష్టించి యిచ్చెను. ఇప్పుడును ఆ ఉత్సము వట్టిపోలేదు. నేడును మృత్యుంజయ మైన ఆశక్తియొక్క అద్భుతక్రీడ విలసిల్లుచున్నది.

కాని స్థూలజగతియందలి ఏ శక్తియొక్క వికాసమైనను కాలముపై ఆధారపడియుండును. ఉన్న పరిస్థితులకుపయుక్తమైనచందము ననుసరించుచు, సముద్రముయొక్క ఆటుపోటుసరణిగా ఊణించుచు వృద్ధిపొందుచు, కడకు సంపూర్ణముగా కార్యకారియగును. మన విషయమునను అదియే జరుగుచున్నది. ఇప్పుడు సంపూర్ణముగా ఆటు;

పోటుసమయమునకై నిరీక్షించుచు నిలువఁబడియున్నాము.
 మహాపురుషుల తపస్య, స్వార్థత్యాగుల కష్టస్వీకారము,
 సాహసనంతుల ఆత్మవిసర్జనము, యోగులయోగశక్తి,
 జ్ఞానుల జ్ఞానసంచారము, సాధువుల విశుద్ధి ఇవన్నియు
 ఆధ్యాత్మికబలమునకు జన్మస్థానములు. ఒక మా రీ సకల
 విధమైన పుణ్యమును భారతమును సంజీవనీసుధయందు
 ముంచియెత్తి మృతజాతని సజీవమును బలిష్ఠమును తేజ
 స్వంతమును చేసి ఉద్ధరించెను. తనయందు తా నింతదనుక
 నిరుద్ధమయి యున్న ఆ తపోబలము, మరల అదమ్యము
 నజేయుమునై బయల్పడుట కుపక్రమించుచున్నది.
 కొన్ని సంవత్సరముల పీడనము, దౌర్బల్యము, పరా
 జయము వీని ఫలితముగా భారతీయులు తమ అంతరమందే
 శక్తియొక్క ఉత్సము నన్వేషించుట నేర్చుకొనుచున్నారు.
 ఈ శక్తి ఉపన్యాసములవలన కలుగు ఉత్తేజనము కాదు.
 మైచ్చు లిచ్చిన విద్య కాదు. సభాసమితుల యందు ఆవేశ
 మును సంచరింపజేయు శక్తి కాదు. వార్తాపత్రికల క్షణిక
 ప్రేరణ కాదు. తమఅంతరమున, ఆత్మయొక్క విశాలనీరవత
 యందు, భగవంతునియొక్కయు జీవునియొక్కయు సంయో

గముచే ఏశక్తి, గభీరము, అవిచాల్యము, అబ్రాంతము, విశుద్ధము, సుఖదుఃఖముల జయించినట్టిది, పాపపుణ్యముల నతిక్రమించినట్టిది ఆవిర్భూత మగునో; ఏది మహాసృష్టి కారిణి, మహాప్రళయంకరి, మహాస్థితిశాలిని; మఱి ఏది జ్ఞానదాయనియగు మహాసరస్వతి, విశ్వరూపదాయని యగు మహాలక్ష్మి, శక్తిదాయని యగు మహాకాలి; తేజః సహస్రముల ఏకరాశియైన ఆ చండి తా నావిర్భవించి, భారతము యొక్కయు భూమియొక్కయు కల్యాణమునకై పూనఁ గలదు. భారతముయొక్క స్వాతంత్ర్యము గౌరవోద్దేశ్యము మాత్రము; ముఖ్యోద్దేశ్యము భారతీయసభ్యత యొక్క శక్తిని ప్రగర్థించుట, జగమం దంతటను ఆ సభ్యతను విస్తరింపఁజేసి ఉచ్చపదవియందు నెలకొల్పుట. మనము పాశ్చాత్యసభ్యతయొక్క బలముచేఁగాని సభాసమితుల యొక్క బలముచేఁగాని, ఉపన్యాసముల తీవ్రతచే లేక బాహుబలముచే స్వాతంత్ర్యమునో లేక స్వాయత్తశాసనమునో ఆర్జింపఁగల్గి యుంటిమేని, ఆ ముఖ్యోద్దేశ్యము సాధింపఁబడకుండెడిది. భారతీయ విజ్ఞానముయొక్క బలముచే, ఆధ్యాత్మికశక్తివలన సృజింపఁబడిన సూక్ష్మ స్థూ

లోపాయములచే స్వాతంత్ర్యము నార్జింప వలసియున్నది. కావుననే భగవంతుఁడు పాశ్చాత్యభావముచే ప్రేరితమైన మన ఆదోశనమును ధ్వంసముచేసి, బహిర్ముఖమైన శక్తిని అంతర్ముఖము కావించినాఁడు. బ్రహ్మబాంధవోపాధ్యా యుఁడు దివ్యచక్షువుతో దేనినిచూచెనో, చూచి 'శక్తి నంతర్ముఖముచేయుఁడు' అని మాటిమాటికిని ఏ ఆదేశమును పల్కెనో, పల్కినప్పటికిని దేనిని కాలదోషముచే ఎవరును శిరసావహింపలేకపోయినో వఱియు తానే చేయలేక పోయెనో, దానినే భగవంతుఁడు నేఁడు ఘటింపజేయు చున్నాఁడు: భారతముయొక్క శక్తి అంతర్ముఖ మగు చున్నది. మరల నెపుడు బహిర్ముఖ మగునో ఇక నాప్రవా హము వెనుకకు మరలదు. ఎవరును దాని నడ్డగింపజాలరు. త్రిలోకపావనియగు ఆ గంగ భారతమును ముంచివైచి, పృథివిని ముంచివైచి, తన ఆమృతస్పర్శచే జగతికి నూతన యశావనమును గైకొని రాగలదు.

ప్రాచ్య పాశ్చాత్యములు

మన దేశమునకును యూరోపునకును ముఖ్యభేద
మిది: మన జీవన మంతర్భుజము, యూరోపుయొక్క
జీవనము బహిర్భుజము. మనము భావము నాశ్రయించి
పాప పుణ్యముల విచారించుము. యూరోపు కర్త నాశ్ర
యించి పాపపుణ్యముల విచారించును. మనము భగవంతుని
అంతర్యామిగా ఆత్మస్థితునిగా గ్రహించి అంతరమునం
దాతని వెదకుదుము. యూరోపు భగవంతుని జగత్ప్రభు
వుగా గ్రహించి వెలుపల నాతని వీక్షించి పూజించును.
యూరోపుయొక్క స్వర్గము స్థూలజగమందు. పృథివి
యొక్క ఐశ్వర్యము, సౌందర్యము, భోగము, విలాసము
ఇవన్నియు వారి కాదరణీయములు, అన్వేషణీయములు.
వేఱొక స్వర్గమును వారు కల్పించినను ఈ నేలపైని ఐశ్వర్య
సౌందర్యముల యొక్కయు భోగవిలాసముల యొక్కయు

ప్రతికృతియే అది. వారల భగవంతుడు మన యింద్రునికి
సాట్: తాకిక ప్రభువు చందమున రత్నమయ సింహాసన
ముపై గూర్చుండి వేనవేల వందమాగధుల కైవార
ములచే ఉప్పొంగుచు విశ్వసామ్రాజ్యమును పరిపా
లించును. మన శివుడు పరమేశ్వరుడు; ఆయును భిక్షు
కుడు, ఉన్మాది, “భోలానాథుడు”.* మనకృష్ణుడు
బాలుడు, హాస్యప్రియుడు, విలాసి, ప్రేమమయుడు.
క్రీడించుట ఆతనిధర్మము. యనారోపుయొక్క భగవం
తుడు ఎప్పుడును నవ్వుడు, క్రీడింపడు. అట్లుచేసినచో
ఆతని గౌరవమునకు భంగము కలుగును, ఆతని ఈశ్వరత్వ
మిక నిలువదు. పైజెప్పిన బహిర్ముఖభావమే దీనికి
కారణము—విశ్వర్యమున కేవి చిహ్నములో ఆవియే
వారల దృష్టియందు విశ్వర్యమున కాధారము. చిహ్న
ములు కనపడవేని వారు వస్తువును కనుగొనలేరు. వార
లకు దివ్యచక్షువు లేదు, సూక్ష్మదృష్టి లేదు, సర్వమును
స్థూలము. మన శివుడు భిక్షుకుడు; కాని త్రిలోక

* “మైమఱపుసామి”—అంతర్నివిష్టచైతన్యుడైన జడమూర్తి—
స్థాణుడు, అనువాదకుడు.

మందలి సకలధనమును విశ్వర్యమును ఇంచుకలో సాధకు
నకు దానమిచ్చును. అతఁడు “భోలానాథుఁడు;” కాని
జ్ఞానులకు చేరరాని జ్ఞానము అతని సహజసంపత్తి. ప్రేమ
మయుఁడును, విలాసియు అగు మన శ్యామసుందరుఁడు
కురుక్షేత్రమునకు నాయకుఁడు, జగమునకు పాలకుఁడు,
బ్రహ్మాండమున కంతకును నెచ్చెలి, ప్రియుఁడు. భారత
దేశముయొక్క మహాజ్ఞానము, తీక్షణమైన సూక్ష్మదృష్టి,
మఱియు అప్రతిహతమైన దివ్యచక్షువు స్థూలములైన
ఆవరణములను భేదించుకొనిపోయి, ఆత్మయందలి భావ
మును, అపలైన సత్యమును, లో నిలిచిన గూఢతత్త్వ
మును బయల్పడఁజేయును.

*
* *

పాప పుణ్యముల సంబంధమునను ఈ చందమే
గోచరించును. మన మంతరమందలి భావమును గమ
నింతుము. నిందపాలైన కర్తయందు పవిత్రభావమును,
వెలుపలకు పుణ్యరూపమునఁ గాన్పించు కర్తయందు పాపిష్ఠ
మైన స్వార్థమును దాఁగియుండవచ్చును. పాప పుణ్య

ములును సుఖదుఃఖములును మనోధర్మములు. కర్త ఆవరణము మాత్రము. సామాజిక నియతకొఱకై మనము బాహ్య పాప పుణ్యములను కర్తకు ప్రమాణముగా మన్నింతుము; కాని అంతరంగమునందలి భావమునే ఆదరింపవలయును, అని మన మెఱుఁగుదుము. సన్యాసి ఎవ్వఁ డాచార విచారములను, కర్తవ్య ఆకర్తవ్యములను, పాప పుణ్యములను దాటి, “బాలోన్మత్త పిశాచముల” విధమున విహరించునో, సర్వధర్మత్యాగియగు నాపురుషుని శ్రేష్ఠుడని మన మందుము. ఈ తత్త్వమును గ్రహించుటకు పాశ్చాత్యబుద్ధి చాలదు. ఎవఁడు జడునివలె ప్రవర్తించునో అతఁడు జడుడనియే తలపోయును. ఉన్మత్తుని విధమున ఎవఁడు ప్రవర్తించునో అతఁడు మెదడు చెడినవాఁ డనియు, ఎవఁడు పిశాచమువలె ప్రవర్తించునో అతఁడు హేయభావాస్పదమైన అనాచారి పిశాచ మనియు గ్రహించును. ఏలన వారలకు సూక్ష్మదృష్టి లేదు. వారంతరంగమందలి భావమును చూడఁజాలరు.

*

* *

ఈ చందమున బాహ్యదృష్టికి వశవర్తులైన యూరో-
పీయ పండితులు భారతమందు ప్రజాతంత్ర మే నాడును
లేదని పల్కుదురు. ప్రజాతంత్రమును సూచించెడు పదము
సంస్కృతభాషయందు దొరకుట లేదనియు, నేటి పార్ల
మెంటువంటి ఏకాసనసభయు పూర్వము కనబడుట
లేదనియు, కావున ప్రజాతంత్రముయొక్క ఈ బాహ్య
చిహ్నములు లేమిచే ప్రజాతంత్రమే లేదనియు వారి
నిగమనము. మనము పాశ్చాత్యుల ఈ యుక్తిని యథార్థ
మని గ్రహించుచు వచ్చుచున్నాము. మన ప్రాచీన ఆర్య
రాజ్యమందు ప్రజాతంత్రము లేకపోలేదు. ప్రజాతంత్రము
యొక్క బాహ్యోపకరణములు అంత సంపూర్ణముగా
లేనిమాట నిజమే. కాని ప్రజాతంత్రభావము మన సకల
సమాజముయొక్కయు పరిపాలనా తంత్రముయొక్కయు
అంతరంగమున వ్యాపించినదై, ప్రజాసుఖమును దేశోన్న
తిని రక్షించినదయ్యెను. మొదటి విషయము: ప్రతిగ్రామ
మందును సంపూర్ణమైన ప్రజాతంత్ర ముండెడిది. గ్రామ
జనులు కూడి, సర్వసాధారణులైన ఎల్లరి ఆభిప్రాయముల
ననుసరించి, వృద్ధులును నాయకస్థాన మం దున్నవారలును

అగు పురుషుల అనుజ్ఞతో గ్రామమునకును సమాజమునకును వలసిన యేర్పాటులు కావించెడివారు. ఈ గ్రామ ప్రజాతంత్రము ముసల్తానుల ఆమలునందును దెబ్బతినక నిలిచియుండెను. బ్రిటిషుపరిపాలనా తంత్రముయొక్క నిష్పేక్షణముచే మొన్న మొన్న నశించిపోయెను. రెండవ విషయము: చిన్న చిన్న ప్రతిరాజ్యమందును ఎచట సాధారణప్రజ నొకచోట సమావేశపరచుటకు వీలుండెనో అచట, ప్రజాసమావేశములు జరుగుచుండుట ఆచారముగా ఉండెను; బౌద్ధసాహిత్యమందును, గ్రీకు ఇతిహాస మందును, మహాభారతమందును ఈ విషయమునకు ప్రమాణము లనేకములు లభింపఁగలవు. మూడవ విషయము: కడు పెద్దరాజ్యము లందు ఎచట ఈ విధమైన బాహ్యోప కరణము లుండుట సంభవముకాదో అచటను, ప్రజాతంత్ర భావమే రాజతంత్రమును నడిపెడిది. శాసన సంస్థాపక సమితి ప్రజలకు లేకుండెను. కాని రాజున కైనను శాసనమును సృజించుటకుఁగాని ఆమలులోనున్న శాసనమును మార్పుటకుఁగాని లేశమాత్రమును అధికారము లేకుండెడిది. ప్రజలు ఏ ఆచార వ్యవహారములను, ఏ నియమ

సంప్రదాయములను, ఏ మామూలులను, ఏకట్టుబాట్లను
మన్నించుచు వచ్చిరో, హానిని రక్షించుటయే రాజు
యొక్క కర్తవ్యము. బ్రాహ్మణులు నేటి జడ్జి వశ్యవలె
ప్రజలచే అనుష్ఠింపఁబడు ఆ సకలనియమములను రాజునకు
తెలిపెడివారు, సంశయము లేర్పడినపట్టున నిర్ణయములు
చేసెడివారు, కాలక్రమమున చూపట్టు మార్పులను
శాస్త్రమునందు లిఖితరూపమున నిలిపెడివారు. పరిపాలన
యొక్క భారము రాజుదే ఐ యుండెను. కాని ఆ అధికా
రము శాసనముయొక్క కఠిన శృంఖలచే కట్టుపడి
యుండెను. అదిగాక రాజు ప్రజలచే అనుమోదింపఁబడిన
కార్యములనే చేయవలయును, ప్రజల కసంతృప్తికలిగించు
కార్యముల నెన్నఁడును చేయరాదు, అను రాజతంత్రము
యొక్క నియమమును ఎల్లరును మన్నించుచుండిరి. రాజు
దీని నుల్లంఘించినచో, ప్రజకు రాజును పాటింపవలసిన
బాధ్యత తొలఁగిపోయెడిది.

*
* *

ప్రాచ్య పాశ్చాత్యముల ఏకీకరణమే ఈ యుగము.

యొక్క ధర్మము, కాని ఈ ఏకీకరణమునందు పాశ్చాత్య
మును పునాదిగాఁగాని లేక ముఖ్యాంగముగాఁగాని
చేసితిమేని మిక్కిలి విషమ భ్రమలో పడినవార మగు
దుము. ప్రాచ్యమే పునాది. ప్రాచ్యమే ముఖ్యాంగము.
బహిర్జగము అంతర్జగతియందు ప్రతిష్ఠింపఁబడియున్నది.
అంతర్జగము బహిర్జగతియందు ప్రతిష్ఠింపఁబడిలేదు.
భావము, శ్రద్ధ, ఇవియే శక్తియొక్కయు కర్తయొక్కయు
ఉత్పన్నులు. భావ శ్రద్ధలను మనము కాపాడవలయును;
కాని మనశక్తిని కార్యనిర్వాహణయొక్క విధానములం
దును కర్తయొక్క బాహ్యకారమందును ఉపకరణములం
దును ఆసక్తము కానీయరాదు. పాశ్చాత్యులు ప్రజాతంత్ర
ముయొక్క వెలుపలి ఆకృతియందును ఉపకరణ సామగ్రి
యందును మిగుల వ్యగ్రత చూపుచున్నారు. భావమును
పరిస్ఫుటము చేయుకొఱకే వెలుపలి ఆకృతియు ఉపకరణ
సామగ్రియు. భావము రూపమును నిర్మించును. శ్రద్ధ ఉప
కరణసామగ్రిని సృష్టించును. కాని ఆ కృత్యుపకరణముల
యందు అత్యాసక్తులగుటచే భావమును శ్రద్ధయు బాహ్య
రూపాడంబరమునందు కృశించిపోవుచున్నవని పాశ్చా

త్యులు గమనింపలేకున్నారు. నేడు ప్రాచ్య దేశములందు ప్రజాతంత్రలక్ష్యములైన భావశ్రద్ధలు తీవ్రవేగముతో పరిస్ఫుటములై వలసిన బాహ్యోపకరణములను సృష్టించుచున్నవి, బాహ్యరూపములను నిర్మించుచున్నవి. కాని పాశ్చాత్యదేశములం దా భావము మ్లాసమగుచున్నది, ఆ శ్రద్ధ క్షీణించుచున్నది. ప్రాచ్యము ప్రభాతోన్ముఖము—వెలుగు దిక్కునకై పరుగిడుచున్నది. పాశ్చాత్యము నిశోన్ముఖము—చీకటిదిక్కునకు తిరిగిపోవుచున్నది.

*
* *

దీనికి కారణము, వెలువలి ఆకృతియందును ఉపకరణములందును అధికాసక్తి ఫలితముగా ప్రజాతంత్రమునకు కలిగిన చెడు పరిణామము. ప్రజాతంత్రమునకు మిక్కిలి అనుకూలమైన పరిపాలనావిధానమును సృష్టించి, తనతో పోలిన స్వాధీనదేశము జగతియందు వేటొకటి లేదని ఇన్నాళ్లనుండియు ఆమెరికా గర్వపడుచుండెను. కాని యధార్థమునకు ప్రెసిడెంటును | నిర్వాహకవర్గమువారును కాంగ్రెసుసహాయముతో స్వేచ్ఛగా పరిపాలించుచున్నారు,

ధనికుల అన్యాయమునకు, అవిచారమునకు, సర్వగ్రాసీయగు
 లోభమునకును ఆశ్రయ మిచ్చుచున్నారు. తామును తమ
 అధికారముయొక్క అపవ్యవహారముచే ధనికు లగు
 చున్నారు. ప్రతినిధుల నెన్నుకొను ఒక్కసమయమున
 మాత్రము ప్రజ స్వాధీనులు. కాని అప్పుడును ధనికులు
 పుష్కలముగా ధనము ప్రహింపజేసి తమ అధికారమును
 భద్రముగా కాపాడుకొందురు; పదపడి ప్రజాప్రతినిధు
 లను కొనివైచి స్వేచ్ఛగా ధనశోషణము గావించుదురు,
 ఏలుబడిని చలాయించుదురు. ఫార్సిస్టువేశము స్వాధీనత
 కును ప్రజాతంత్రమునకును జన్తభూమి. కాని ప్రజేచ్ఛాను
 సారమున పరిపాలనాకార్యమును నిర్వహించు ప్రత్యేక
 యంత్రస్వరూపముగా ఏ కర్తనిర్వాహకవర్గమును పోలీసు
 బలగమును సృష్టించబడినవో, వారే ఇప్పుడు అరమిత
 సంఘాకులును కుదురులును అగు నిరంకుశ ప్రభువులై
 కూర్చుండుటచే ప్రజ వారి వెఱపుతో తల్లడిల్లు
 చున్నది. ఇంగ్లండునందు ఈ తీరు సంకటము కలుగలేదనుట
 నిజమే. కాని ప్రజాతంత్రమునకు కొన్ని ఇతరములైన
 అపద లచ్చట తలచూపుచున్నవి. అర్ధ శిక్షితమును,

చంచలమతీయు ఐన ప్రజయొక్క ప్రతి మతపరివర్తనము తోడను పరిపాలనాకార్యమును రాజనీతియు సంక్షోభము చెందుటచే, బ్రిటిషుజాతి తనపురాతన రాజనీతి కాశల్యమును పోగొట్టుకొని దేశమునకు లోపలను వెలుపలను ఆపదకు లోనగుచున్నది. శాసనకర్తలు కర్తవ్యభావము లేని వారై, తమస్వార్థమును పలుకుబడిని కాపాడుకొనుటకై, ఎన్నిక ఆధికారము కలప్రజను లోభపెట్టియు, భయపెట్టియు, తప్పుబోధించియు బ్రిటిషుజాతియొక్కబుద్ధిని పెడదారిని బట్టించుచున్నారు, వారిమతియొక్క అస్థిరత్వచాంచల్యములను వృద్ధిచేయుచున్నారు. ఒకవైపున ఈ అన్ని హేతువులచే ప్రజాతంత్రవాదమే తప్పని, స్వాధీనతకు విరుద్ధముగా కొందఱు నడుముకట్టుచున్నారు. ఇంకొకవైపున అరాజకవాదులయు (Anarchists), సామ్యవాదులయు (Socialists), విప్లవకారులయు (Revolutionists) సంఖ్య పెరుగుచున్నది. ఈ రెండుపక్షములకును సంఘర్షము ఇంగ్లండులో రాజనీతిక్షేత్రమునందు జరుగుచున్నది; అమెరికాలో పాటకపుజనమునకును ధనికులకును గల విరోధమునందు జరుగుచున్నది; జర్మనీలో మతముల

సృష్టియందు; ఫ్రాన్సులో నౌ నై న్యమునకును ఇతర
నై న్యమునకునుగల స్పర్థయందు; రష్యాలో పోలీసులకును
హత్యాకారులకును ఏర్పడిన సంగ్రామమందు;—ఈన్ని
చోట్లను గగ్గోలు, అవ్యవస్థ, అశాంతి.

బహిష్కృతమైన దృష్టికి ఇట్టి పరిణామ మనివార్తము.
రాజసిక తేజముచే కొన్నా శ్లసురులు గొప్పవారును
శ్రీసంపన్నులును అజేయులును అగుదురు; పదపడి లోపల
నున్న దోషములు బయల్పడఁగా అంతయు భగ్నమై
అటవట లగును. భావము, శ్రద్ధ, జ్ఞానము క్షయమైనకర్త,
ఆసక్తివర్జితమైనకర్త, ఇవి ఏదేశముయొక్క శిక్షణమునకు
మూలమంత్రమో, ఆదేశమునందే అంతరము బాహిరము,
ప్రాచ్యము పాశ్చాత్యము, ఇవన్నియు ఏకీకరింపఁబడి,
సామాజికమును, ఆర్థికమును, రాజకీయమును అగు సకల
ప్రశ్నలకును తృప్తికరమైన సమాధానము కార్యరూప
మున ఏర్పడఁగలదు. కాని పాశ్చాత్య జ్ఞాన శిక్షణములకు
వశవర్తులమై ఆ సమాధానమును గావింపలేము. ప్రాచ్య
ముపై నిలుచుండి పాశ్చాత్యమును స్వాయత్తము చేసి

కొనవలయును. అంతరమున ప్రతిష్ఠ, బాహిరమున ప్రకాశము. భావమునకు పాశ్చాత్యులే ఉపకరణముల నేర్పఱచుకొనిరో వానినే మన మవలంబించినచో ఆదకు లోనగుదుము; నిజస్వభావమునకును ప్రాచ్యబుద్ధికిని అనుకూలమైన ఉపకరణములను సృష్టించుకొనవలయును.

—

భ్రాతృత్వము

ఆధునిక సభ్యతయొక్క మూడు ఆదర్శములు లేక చరమోద్దేశ్యములు ఫ్రాన్సు రాష్ట్రవిప్లవ సమయము నందు ప్రచారము చేయబడినవి. మన భాషయందు సాధారణముగా ఈ మూడు తత్త్వములును స్వాధీనత, సామ్యము, మైత్రి యని వ్యవహరింపబడుచున్నవి. కాని పాశ్చాత్య భాషయందు Fraternity అని దేని నందురో అది మైత్రి కాదు. మైత్రి మనస్సుయొక్క భావము. ఎవడు సర్వభూతములయొక్క కల్యాణమును కాక్షించునో, ఎవరికిని ఆనిష్టముచేయఁడో, దయావంతుఁడును అహింసాపరాయణుఁడును సర్వభూతహితరతుఁడును అగు ఆ పురుషుని మిత్రుఁడందును. మైత్రి ఆతని మనస్సుయొక్క భావము. ఈ విధమైన భావము వ్యక్తియొక్క మానసిక సంపత్తి. అది వ్యక్తియొక్క జీవనమును కర్తను నియ

మించుటను సమర్థ మగును. ఈ భావము రాజకీయమైన లేక సామాజికమైన నియమ శృంఖలయందు ముఖ్యబంధన మగుట అసాధ్యము. పరాసురాష్ట్ర విప్లవముయొక్క మూడు తత్త్వములును వ్యక్తిగతజీవనముయొక్క నైతిక నియమములు కావు, సమాజముయొక్కయు దేశము యొక్కయు వ్యవస్థను నూతనముగా నిర్మించుట కుపయోగ పడు సూత్రత్రయము, సమాజముయొక్కయు దేశము యొక్కయు బహిఃశరీరమునందు వ్యక్తము కాజూచు స్వాభావిక మూలధర్మములు. Fraternity అను పదము యొక్క అర్థము భ్రాతృత్వము.

పరాసు విప్లవకారులు రాజకీయమును సామాజిక మును అగు స్వాధీనతాసామ్యముల లబ్ధికై చాల ఉద్వేగ పడిరి. కాని భ్రాతృత్వముపై దృఢలక్ష్యము వారికి లేకుండెను. భ్రాతృత్వముయొక్క అభావము పరాసురాష్ట్ర విప్లవముయొక్క అసంపూర్ణతకు కారణము. అపూర్వమైన ఆ ఉత్థానమునందు రాజకీయమును సామాజికమును అగు స్వాధీనత యూరోపునందు ప్రతిష్ఠింపబడెను; రాజకీయ

మగు సామ్యముకూడ కొలదిపాటిగా కొన్నిదేశములందు పరిపాలనాతంత్రములను శాసనపద్ధతులను నియమించెను. కాని ప్రాత్యత్వము లేదేని సామాజికసామ్యమసంభవము, ప్రాత్యత్వముయొక్క ఆభావముచే యూరోపు సామాజిక సామ్యవిషయమున భంగపడెను. ఈ మూలతత్త్వముల మూఁడింటియు సంపూర్ణవికాసము వీని అన్యోన్యవికాసకత్వముపై ఆధారపడియున్నది. సామ్యము స్వాధీనత కాధారము; సామ్యము లేదేని స్వాధీనత నెలకొల్పబడజాలదు. ప్రాత్యత్వము సామ్యమున కాధారము; ప్రాత్యత్వము లేదేని సామ్యము నెలకొల్పబడజాలదు. ఇక ప్రాత్యభావము కలప్పుడే ప్రాత్యత్వము. యూరోపునందు ప్రాత్యభావము లేదు; కావుననే యూరోపున సామ్యస్వాధీనతలు కలుషితములు, అప్రతిష్ఠితములు, అసంపూర్ణములు; కావుననే యూరోపునందు సంక్షోభ విప్లవములు నిత్యస్థితియై నిలువబడినవి. ఈ సంక్షోభ విప్లవములనే యూరోపు గర్వముతో Progress లేక ఉన్నతి అని చెప్పుచున్నది.

యూరోపునందు ఏమాత్రము భ్రాతృభావము కలదో అది దేశమును పురస్కరించుకొని. ఒకేదేశమందలి ప్రజయొక్క మంచిచెప్పుర లొక్కటి, ఏకతచే జాతీయ స్వాధీనత నిరాపదముగా రక్షింపబడును—అను జ్ఞానమే యూరోపుయొక్క ఏకత్వమునకు హేతువు. దీనికి విరోధముగా వేటొకజ్ఞానము తలయెత్తినది. మన మందఱమును మానవులము. మానవులందఱును ఏకమగుట న్యాయ్యము. మానవునకును మానవునకును భేదము అజ్ఞానమువలన కలుగుచున్నది, అనిష్టమును కలిగించుచున్నది. జాతీయత భేదమునకు కారణము. జాతీయత అజ్ఞానమువలన కలుగుచున్నది, అనిష్టములను కలిగించుచున్నది. కావుననే జాతీయతను వర్జించి మానవజాతియొక్క ఏకత్వమును ప్రతిష్ఠింపవలయును. ముఖ్యముగా ఏ పరాసుదేశమున స్వాధీనతా సామ్య భ్రాతృత్వములు అను మహాదర్శములు మొదట ప్రచారముచేయఁబడెనో, భావప్రవణమైన ఆదేశమందే పరస్పర విరోధకములైన ఈ రెండు జ్ఞానములకును సంఘర్షణ జరుగుచున్నది. కాని యథార్థమున కీ రెండు జ్ఞానములును, భావములును ఒండొండ విరోధించునవి

కావు. జాతీయతయు సత్యము, మానవజాతీయైక్క ఏక
తయు సత్యము. ఈ రెండు సత్యములయొక్క మేళవింపు
లేక సామంజస్యమునందే మానవజాతీయైక్క కల్యాణము.
మనబుద్ధి ఈ సామంజస్యమును సాధించుట కసమర్థమగు
నేని, అవిరోధితత్వములయొక్క విరోధమం దాసక్త
మగునేని, ఆబుద్ధిని భ్రాంతమును రాజసికమును అగుబుద్ధి
అని చెప్పవలయును.

సామ్యశూన్యమైన రాజకీయ సామాజిక స్వాధీనత
యెడ మక్కువవీడి, యూరోపునేడు 'సోషలిజమ్'
వైపునకు పరుగిడుచున్నది. ఇది రెండుతెగ లయినది: ఒక
తెగ అరాజకవాదులు (Anarchists), రెండవతెగ సామ్య
వాదులు (Socialists). 'అనార్కిస్టులు' లేక అరాజక
వాదు లిట్లందురు. ఈ రాజకీయస్వాధీనత మాయ. ప్రభుత్వ
మను పేరిట గొప్పవారలు తమ ఆన్యాయాచరణ కొక
యంత్రమును నెలకొల్పి, తద్వారమున, రాజకీయ స్వాధీన
తను కాపాడుమిషతో, వ్యక్తిగతస్వాధీనత నణగద్రొక్కు
టయే ఈ మాయయొక్క లక్షణము. కావున సకలవిధమైన

ప్రభుత్వమును ఎత్తివెచి, యథార్థమైన స్వాధీనతను
స్థాపింపవలయును. ప్రభుత్వము లేనిపక్షమున స్వాధీనతా
సామ్యముల నెవరు రక్షింతురు, బలవంతుల దౌర్జన్యము
నెవరు వారింతురు?—అను ఆపత్తికి ఆరాజకవాదుల
సమాధానమిది: విద్యను విస్తరింపజేసి సంపూర్ణమైన
జ్ఞానమును భ్రాతృభావమును విస్తరింపజేయవలయును;
ఈ జ్ఞానమును భ్రాతృభావమును స్వాధీనతాసామ్యముల
రక్షించును; ఎవరైనను భ్రాతృభావము నుల్లంఘించి
దౌర్జన్యముచేసినచో, అతని కెవ్వఁడేని మృత్యుదండ
మును విధింపవచ్చును. సామ్యవాది ఈ మాట చెప్పఁడు.
అతఁ డిట్లునును: ప్రభుత్వము నుండనిప్పు, ప్రభుత్వమునకు
ప్రయోజన మున్నది. కాని సమాజమును పరిసాలనా
విధానమును సంపూర్ణసామ్యముపై నెలకొల్పవలయును;
ఇప్పుడు సమాజమందును పరిసాలనా విధానమందును
ఏదోషములుకలవో వానిని సంస్కరింపవలయును; అట్లైన
చో మానవజాతి సంపూర్ణమైన సుఖమునందును స్వాధీనత
యందును భ్రాతృభావమునందును ఓలలాడును. అందు
కొఱకై సామ్యవాది సమాజమును ఏకము చేయఁగోరును.

ఒకరికిఁజెందిన సొత్తులేకుండి సొత్తంతయు సమాజమునకే
 చెందుపక్షమున—అనఁగా ఏకభాండమున భుజించు
 కుటుంబముయొక్క సొత్తు ఏ ఒక్కనికినిచెందక కుటుంబ
 మునకే చెందునో, మఱియు కుటుంబము దేహమన్నచో
 వ్యక్తి ఆదేహముయొక్క అవయవమగునో, అట్లే సమాజ
 మును వినచో, ఇక సమాజమునందు భేదము లుండవు,
 సమాజమంతయు ఒక్కటే యగును.

భ్రాతృభావము నెలకొల్పఁబడుటకు పూర్వమే
 ప్రభుత్వమును ధ్వంసముచేయు ప్రయత్నము అరాజక
 వాదులతప్ప. సంపూర్ణ భ్రాతృభావము నెలకొనుటకు చాల
 తడవున్నది. ఇంతలో పరిపాలనాతంత్రమును లేవనెత్తుట
 వలన కలుగు నిశ్చిత ఫలమేమన, ఘోరమైన అరాజకత
 యందు పశుభావము తన యేలుబడిని సాగించుట. ప్రభువు
 సమాజమునకు కేంద్రము, ప్రభుత్వ తంత్రమును స్థాపించి
 మనుష్యుఁడు తన పశుభావమును దూరగించుటకు సమర్థుఁ
 డగుచున్నాఁడు. సంపూర్ణ భ్రాతృభావము ఎప్పుడు స్థాపిత
 మగునో, అప్పుడు భగవంతుఁడు పార్థివప్రతినిధి నొకని

నియోగింపక పృథివిపై తానే రాజ్యముచేసి ఎల్లరి యెడఁద
లందును తన సింహాసనమును నిర్మించి కూర్చుండును;
క్రైస్తవుల Reign of the Saints అనఁగా సాధుపురు
షుల ఏలుబడి, లేక మన సత్యయుగము అప్పుడు స్థాపింపఁ
బడును. ఈస్థితి త్వరలో ప్రాప్తమగునంత ఉన్నతిని
మానవజాతి ఇంకను చేరలేదు. ఈస్థితీయందలి ఏ అంశము
మాత్రమో ఉపలబ్ధమగుట సాధ్యపడును.

భ్రాతృభావముపై సామ్యమును నెలకొల్పక
సామ్యముపై భ్రాతృత్వమును నెలకొల్పుప్రయత్న మే
సామ్యవాదియొక్క తప్పు. సామ్యవిహీనమైన భ్రాతృత్వము
సాధ్యమగును; కాని భ్రాతృత్వహీనమైన సామ్యము
నిలువనేరదు; మతభేదముచే, కలహముచే, అధికారము
కొఱకైన అధికలాలసచే అది వికృష్టమైపోవును. తొలుత
సంపూర్ణభ్రాతృత్వము, పిదప సంపూర్ణసామ్యము.

భ్రాతృత్వము బహిఃస్థితి. ఎల్లరును భ్రాతృభావ
ముతో మెలఁగుట, ఎల్లరికిని ఒక్కటే సొత్తు, ఒక్కటే

హితము, ఒక్కటే ప్రయత్న మేర్పడుట, దీనినే భార్యత్వ మందురు. బహిఃస్థితి అంతరమైన భావముపై ప్రతిష్ఠింపఁబడియుండును. భార్యప్రేమచే భార్యత్వము సజీవమును సత్యమును ఆగును. ఆ భార్యప్రేమకును ప్రతిష్ఠ లేక ఆధారము కావలయును. మన యొక్క తల్లి బిడ్డలము, దేశ సోదరులము అను భావ యొకవిధమైన భార్యప్రేమ కాధారము. ఈ భావము రాజకీయమగు ఏకతకు సాధకమగును; కాని సామాజికమైన ఏకత దీనిచే సాధింపఁబడదు. దానికై ఇంకను లోనికి ప్రవేశింపవలసి యుండును. ఏవిధమున తమతల్లులను గడచిచని దేశసోదరులెల్లరును దేశమాత నుపాసించురో, ఆవిధముననే దేశమును గడచిచని జగజ్జనని యొక్క ఉపలబ్ధిని పడయవలయును. ఖండశక్తిని దాటి సంపూర్ణశక్తియందు చొరవలయును. కాని భారతజనని ఉపాసనయందు శరీరజననిని గడచిచనియు ఆపెను విస్తరించుట లేదో, ఆవిధముననే జగజ్జనని ఉపాసనయందు భారతజననిని గడచిపోయియు ఆపెను విస్తరింపము. ఆపెయును కాలి, ఆపెయును తల్లి.

ధర్మమే భాతృభావమునకు ప్రతిష్ఠ. సకలధర్మములును ఈ మాటచెప్పుచున్నవి: మన మందఱమును ఒక్కటియే; భేదము అజ్ఞానము వలన పుట్టుచున్నది, ద్వేషము వలన పుట్టుచున్నది. ప్రేమ సకలధర్మములకును మూలశిక్షణము. మన ధర్మముగూడ మనమెల్లరమును ఒక్కటే అనియు, భేదబుద్ధి అజ్ఞాన లక్షణమనియు, జ్ఞాని ఎల్లరను సమానదృష్టితో చూచుననియు, ఎల్లరియందును ఒకే ఆత్మను, సమభావమున నెలకొనియున్న ఒకే నారాయణుని, దర్శించుననియు చెప్పుచున్నది. భక్తిపూర్ణమైన ఈ సమత నుండియే విశ్వప్రేమ ముదయించుచున్నది. కాని ఈ జ్ఞానము మానవజాతీయొక్క పరమగంతవ్యము; మనకడపటిదశయం దీ జ్ఞాన మెల్లరియందును వ్యాపించును. ఈలోపల దాని ఆంశికోపలబ్ధిని అంతరమందును బాహ్యమందును, కుటుంబమందును సమాజమందును, దేశమందును సర్వభూతములందును, సాధింపవలయును. కుటుంబము, కులము, దేశము, సంప్రదాయము మొదలైన వానిని సృష్టించి, శాస్త్రము, ఆనఁగా నియమము యొక్క బంధనముచే వానిని దృఢమొనర్చి, ఈ భాతృత్వము.

మునకు స్థాయియైన ఆధారమును నిర్మించుటకై మానవ
జాతిచిరకాలమునుండియు శ్రమించుచున్నది. ఇంతవఱకును
ఈ శ్రమ సఫలముకాలేదు. ప్రతిష్ఠకలదు; ఆధారముకలదు;
కాని భౌతిత్వమునకు ప్రాణరక్షకమైన ఒకానొక అక్షయ
శక్తి కావలయును; ఆశక్తివలననే ఆప్రతిష్ఠ బెసకనిదై, ఆ
ఆధారము చిరస్థాయి, అనగా నిత్యనూతనమై యుండఁ
గలదు. భగవంతుఁ డింతవఱకును ఆశక్తిని ప్రకాశము
చేయలేదు. ఆతఁడు రాముఁడు, కృష్ణుఁడు, చైతన్యుఁడు,
రామకృష్ణుఁడు అను రూపము లందవతరించి, మానవుని
కఠోరమును, స్వార్థపూర్ణమును అగు హృదయమును
ప్రేమ కుపయుక్తమైన పాత్రముగా మార్చుటకు
యత్నించుచున్నాఁడు. ఆతఁడు తిరిగి యవతరించి, మారవ
హృదయములలో చిరములైన ప్రేమానందములను సంచ
రింపఁజేసియు స్థిరమొనర్చియు పృథివిని స్వర్గతుల్య
మొన్నడుచేయునో ఆదిన మెప్పుడు రానున్నది?

భారతీయ చిత్రవిద్య

మన ఈ భారతజనని జ్ఞాన-ధర్మ-సాహిత్య-శిల్ప-ములకు తలుగులేని గనియై యుండెనని పాశ్చాత్యులును ప్రాచ్యులును ఎల్లరును అంగీకరింపక తప్పదు. మన సాహిత్య శిల్పములు మిక్కిలి ఉచ్చశ్రేణికి చెందినను భారతీయచిత్రవిద్య అంత గొప్పదికాదనియు, కాకపోగా మిక్కిలి జఘన్యమును సౌందర్యహీనమును వి యుండెననియు ఇంతకు పూర్వము యూరోపునందలి అభిప్రాయము. మనమును పాశ్చాత్యజ్ఞానముతో జ్ఞానవంతులమై, కంటికి యూరోపు కంటిజోడు నమర్చుకొని భారతీయ చిత్రమును భారతీయస్థావర్యమును చూచునప్పుడు మూతి విటుచుకొనుచు మనబుద్ధికే గల్గిన సంస్కారమును మన యభిరుచికే గల్గిన సంమార్జనమును ప్రకటించెడివారము.

మన ధనికుల గృహములు గ్రీకు ప్రతిమలయు ఆంగ్లేయుల
చిత్రములయు Cast-లతో లేక నిర్జీవానుకరణములతో
నిండిపోయెను. సాధారణుల ఇంటిగోడలుకూడ జఘస్యము
లైన తైలచిత్రములతో అలంకరింపబడుట ప్రారంభ
మయ్యెను. ఏ భారతజాతియొక్క అభిరుచియు శిల్పచాతుర్య
మును జగతియందు సాటిలేనిదై యుండెనో, వర్ణ-
రూప-గ్రహణమందు ఏ భారతజాతియొక్క అభిరుచి
స్వభావముగా నిర్దోషమైయుండెనో, అట్టిజాతియొక్క
కన్నులు గ్రుడ్డివయ్యెను, బుద్ధి భావగ్రహణమం దసమర్థ
మయ్యెను, అభిరుచి ఇటవీచేశపు కూలినాళిజనుల అభిరుచి
కంటె అధమ మయ్యెను. రాజా రవివర్మ భారతదేశము
యొక్క శ్రేష్ఠచిత్రకారుడని పేరు పొందుటకు సాధ్య
మయ్యెను. రసజ్ఞులైన కొందఱి ఉద్యమముచే ప్రస్తుతము
భారతీయుల కనులు విప్పుకొనుచున్నవి. తమ సామర్థ్య
మును తమ విశ్వర్యమును గ్రహించుట కారంభించినారు.
శ్రీయుత అవనీంద్రనాథ ఠాకూరు గారి అసాధారణ
ప్రతిభయొక్క ప్రేరణచే అనుప్రాణితులైన కొందఱు
యువకులు లుప్తమైపోయిన భారతీయ చిత్రవిద్యను మరల

నుద్ధరించుచున్నారు. వారల ప్రతిభాగుణముచే వంగ దేశమునందు నూతనయుగముయొక్క సూచనలు కాన్పించుచున్నవి. భారతీయు లింక ఆంగ్లేయుల కంటితోచూడక తమకంటితోనే చూడగలరనియు, పాశ్చాత్యుల అనుకరణమును పరిత్యజించియు ప్రాంజలమైన స్వబుద్ధినే ఆధారము చేసికొనియు మరల భారతముయొక్క సనాతన భావమును చిత్రార్పితమైన వర్ణరూపములందు వెల్లడింపగలరనియు మన మిపు డాశపడవచ్చును.

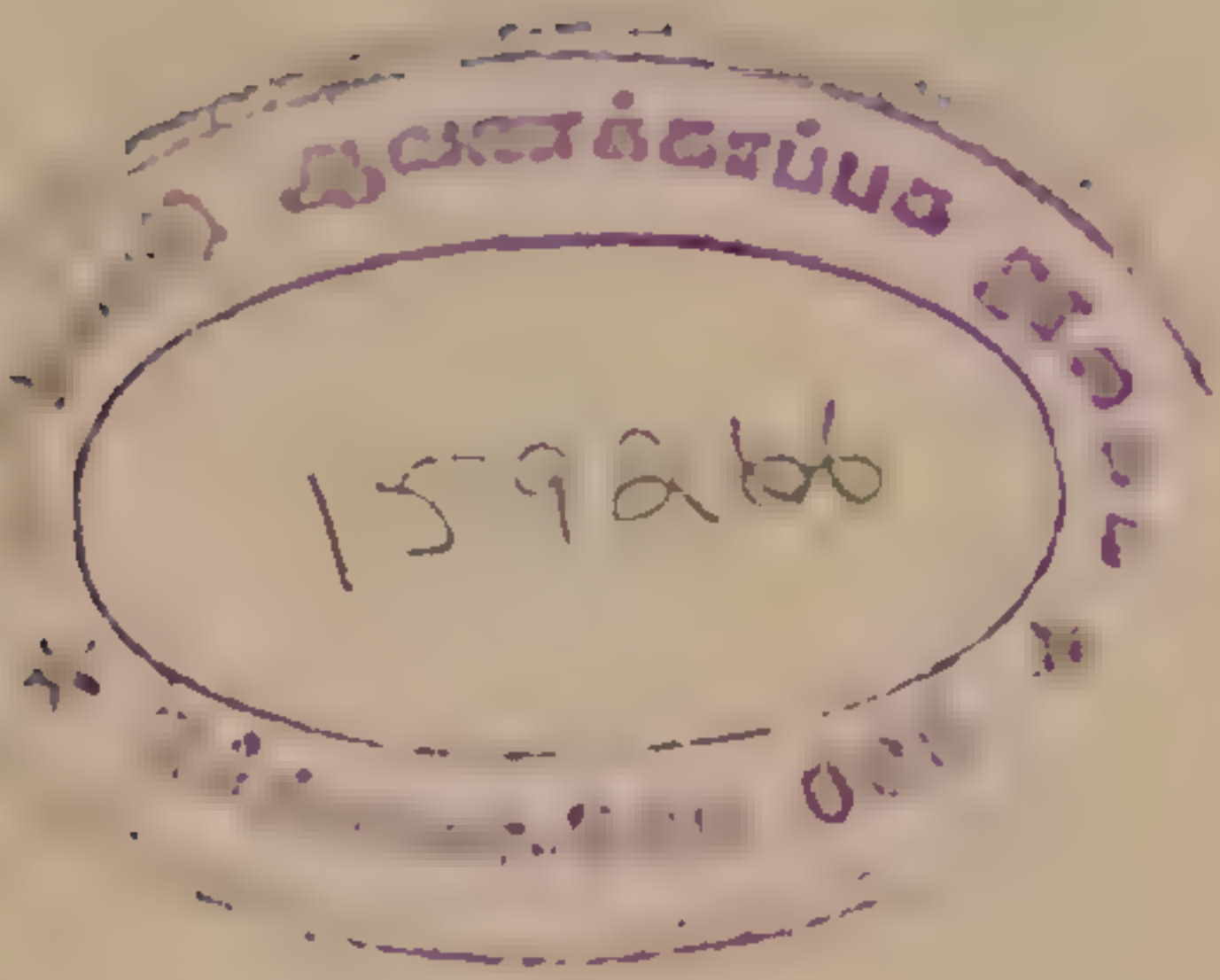
భారతీయ చిత్రవిద్యయొడ పాశ్చాత్యుల వైముఖ్యమునకు రెండుకారణములు కలవు. వారిట్లందురు: Nature లేక ప్రకృతి ననుకరించుట భారతీయచిత్రకారులకు చేతకాదు; సరిగా మనుష్యునివంటి మనుష్యుడు, గుర్రమువంటి గుర్రము, చెట్టువంటి చెట్టు వీనినిచిత్రింపక వీనివికృతమూర్తులను రచింతురు. వారికి Perspective లేదు. బొమ్మలు చదునుగాను అస్వాభావికముగాను గోచరించును. రెండవ ఆపత్తి ఇది: ఈ చిత్రము లన్నింటి

యందును సుందరభావముగాని సుందరరూపముగాని
 అత్యంతము శూన్యము. ఈ కడపటి ఆపత్తి ఇప్పు డీక
 యూరోపీయులనోట వినబడుటలేదు. మనపురాతన బుద్ధ
 మూర్తుల సాటిలేని శాంతభావము, మనపురాతన దుర్గా
 మూర్తియందలి అపార్థివ శక్తియొక్క ప్రకాశము, వీనిని
 జూచి యూరోపీయులు నేడు ప్రీతులును స్తంభితులును
 అగుచున్నారు. భారతీయచిత్రకారులు యూరోపీయుల
 Perspective ను ఎటుఁగకపోవచ్చును; కాని భారతీయు
 లకు ఏ Perspective యొక్క నియమములు కలవో
 అవి మిక్కిలి రమ్యమైనవి, సమగ్రమైనవి, ఆనోభ్యస్య
 సంగతమైనవి అని విదేశములందు శ్రేష్ఠవిమర్శకులుగా
 ఎవరు పేరుబడసినారో వారును ఇపు డంగీకరించు చున్నారు.
 భారతీయచిత్రకారులును ఇతరశిల్పులును సరిగా బాహ్య
 జగతియొక్క అనుకరణమును చేయరనుమాట వాస్తవము.
 కాని సామర్థ్యము లేమిచేకాదు. వారియుద్దేశ్యము,
 బాహ్యదృశ్యమును బాహ్యకారమును గడచించని, అంతః
 స్థమైన భావమును సత్యమును ప్రకాశింపజేయుట.

బాహ్యకృతి ఈ అంతర సత్యమున కావరణము, దాని
 ఛద్ద వేషము. ఆ ఛద్ద వేష సౌందర్యమునందు నిమగ్ను
 లమై లోపల నేది దాగియున్నదో దానిని గ్రహించుటకు
 చాలకున్నాము. కావుననే భారతీయ చిత్రకారులు
 బుద్ధిపూర్వకముగా బాహ్యకృతిని మార్చి, అంతర
 సత్యమును ప్రకాశింపజేయుట కుపయుక్తమైన విధమున
 దానిని రచించిరి. ఎంతచక్కనితీరున వారు ప్రతి అవయవ
 మందును, నలువైపుల దృశ్యమందును, ఆసరమందును,
 వేషమునందును, మానస భావముయొక్క లేక బాహ్య
 ఘటనయొక్క అంతర్గతసత్యమును ప్రకాశింపజేసిరో,
 అది చూచినచో విస్మితులము కావలయును. ఇదియే
 భారతీయ చిత్రములయొక్క ప్రధానగుణము, చర
 మోత్కర్ష. పాశ్చాత్యులు బాహ్యముయొక్క మిథ్యాను
 భవమునందే ఆసక్తులు. వారు ఛాయకు భక్తులు.
 ప్రాచ్యము అంతరసత్యము నన్వేషించును. మనము వస్తువు
 యొక్క భక్తులము. పాశ్చాత్యులు శరీరోపాసకులు,
 మనము ఆత్మోపాసకులము. పాశ్చాత్యులు నామరూప

మునం దనురక్తులు. మనము నిత్యవస్తువును బడయనిచో
 ఏవిధముగను సంతృప్తులము కాజాలము. ఈ భేదము
 ధర్మమందు, దర్శనమందు, సాహిత్యమం దెట్లొ, అట్లే
 చిత్రవిద్యయందును, స్థాపత్యవిద్యయందును, అన్ని
 చోట్లను వ్యక్తమగుచున్నది.

—

మద్రాసు
 1950

四

